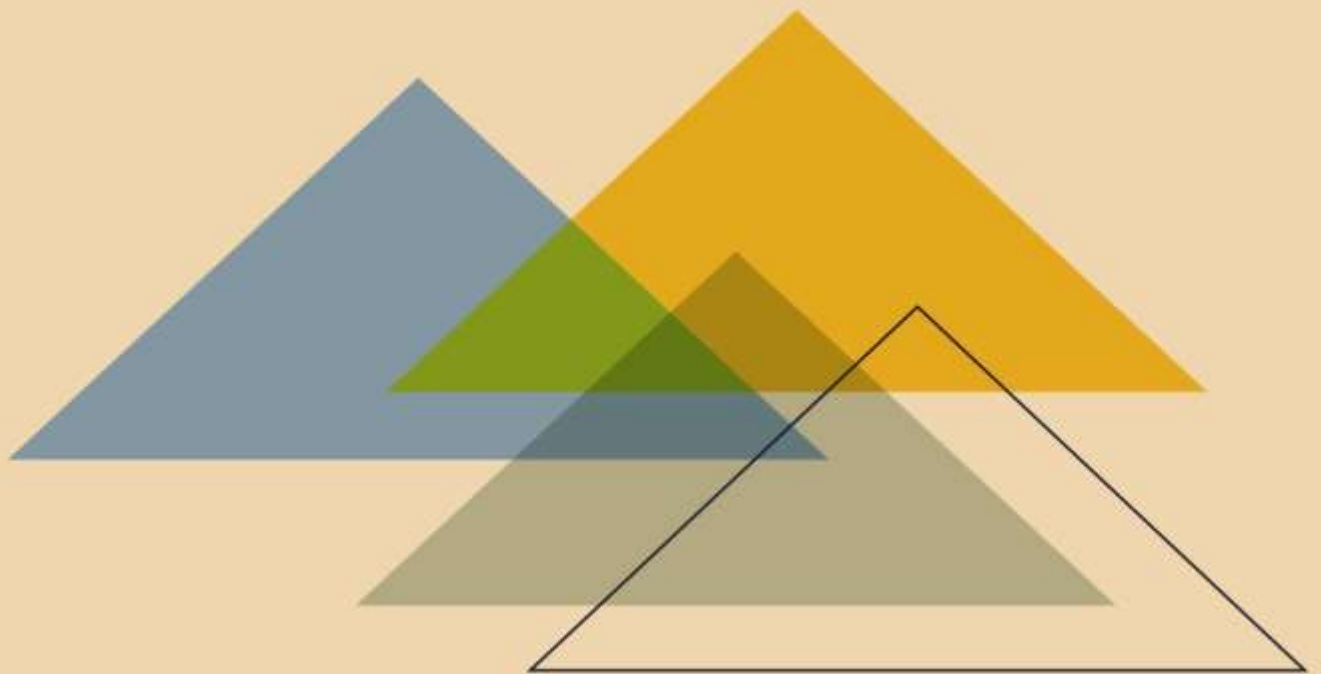

PROJECT

CAPUTSTEEN

**EEN CO-HOUSINGPROJECT VOOR
TIENEROUDERS**

INHOUDSOPGAVE

1. Voorwoord	2
Voorwoord Cera-Rubicon partners.....	2
Voorwoord van Els Lieckens, pedagogisch directeur Jeugdzorg Emmaüs Mechelen	3
2. Wie we zijn en waar we voor staan	5
Wie we zijn	5
Waar we voor staan	9
3. Project Caputsteen.....	13
Kijk gerust even binnen.....	13
Het project Caputsteen kan onderdak bieden aan 2 tienerouders en hun partner.	14
De noden waaruit het project is ontstaan.....	15
Het pand	16
Het innovatieve karakter van ons project.....	16
De krachtlijnen van ons project	16
Alle partners aan het woord.	25
De voorbereidingsfase	31
De opstartfase.....	33
De bijstufingsfase	34
Evaluatiefase	35
4. Tienerouders aan het woord.....	36
Het verhaal van Max, Natasja en Angel	36
Wat leren we uit de verhalen van Max, Natasja en Angel	38
Bewoners en ex-bewoners van het project Caputsteen aan het woord	43
5. Het Project Caputsteen nu, een besluit in 6 vragen	45
Zijn projecten rond tienerouders echt nodig?.....	45
Waarom zijn projecten voor tienerouders zo belangrijk?	46
Zijn tienerouders dan zo kwetsbaar?	46
Is een project als Caputsteen duur?	47
Wat na een verblijf in project Caputsteen?	47
Op welke vlakken verschilt een begeleiding in Caputsteen van een reguliere begeleiding?.....	48
6. Dankwoord.....	49
7. Bijlagen.....	50
Interview met Mathias Vaes	50
Interview met Anke en Marjan.	53
Interview met Max.....	61
Interview met Natasja.....	65
Interview met Angel.....	75
De methodiekbeschrijving van onze netwerkgerichte begeleiding.....	79

1. Voorwoord

Voorwoord Cera-Rubicon partners

Zorgcontinuïteit voor kwetsbare jongeren na hun 18 jaar!

De overgang naar volwassenheid voor jongeren uit de jeugdhulp en de uitdagingen hierbij zijn zowel maatschappelijk als beleidsmatig een issue. Sommige jongvolwassenen staan er plots alleen voor op vlak van budgetbeheer, kampen met gevoelens van eenzaamheid, waarbij ze slechts op een beperkt netwerk en een voor hen wazig en onbekend volwassenhulpverleningslandschap kunnen terugvallen.

Cera bouwde van 2018 – 2020 bruggen tussen jeugd- en volwassenhulpverlening. Concreet kregen vijf Vlaamse organisaties met een open spirit steun voor de verdere uitbouw van hun innovatieve project. Vijf actieprojecten mikten op jongeren tussen 16 en 25 jaar die zich willen voorbereiden op de verderzetting van de hulpverlening na 18 jaar én die gebruik willen maken van jeugdhulp of er een beroep willen op doen na hun 18e verjaardag.

Cera was projecthouder en ondersteunde financieel en op het gebied van communicatie. Trekker van het project was het Vlaams Welzijnsverbond dat als koepelorganisatie het oogpunt van de voorzieningen inbracht. Een samenwerking met Cachet vzw werd aangegaan om de belangen, vragen en noden van de jongeren te vertegenwoordigen doorheen het hele traject.

Na twee jaar intensieve samenwerking met tussentijdse regionale projectevents, werkbezoeken, coaching door Cachet en Vlaams Welzijnsverbond,... vroegen we de projecten om hun expertise te delen in een draaiboek.

Met enige fierheid stellen we u het draaiboek van het project Caputsteen voor. Het project werd gerealiseerd binnen de CBAW dienst van De Aanzet.

Wordt u bij het lezen nieuwsgierig naar de draaiboeken van de andere initiatieven? Dan verwijzen we u naar de websites van Cera, Vlaams Welzijnsverbond en Cachet. Hier kan u ook de draaiboeken van de andere projecten uitgebreid nalezen.

Tot slot, een voorwoord zou geen voorwoord zijn, zonder een dankbetuiging. Via deze weg daarom graag een woord van dank aan onze partners Vlaams Welzijnsverbond en Cachet, aan de adviesgroep die Cera-Rubicon mee in goede banen leidde, het project Caputsteen en de vier andere Cera-Rubicon projecten.

We wensen u veel leesplezier en inspiratie.

Stéphanie De Smet
programmacoördinator 'Zorg in de samenleving' - www.cera.coop

Voorwoord van Els Lieckens, pedagogisch directeur Jeugdzorg Emmaüs Mechelen

“Emmaüs heeft en geeft zin in zorg: de organisatie en de zorg getuigen van gastvrijheid, openheid, gelijkwaardigheid, kwaliteit en solidariteit. “ Dit is de missie van Emmaüs. Mooie, oprecht gemeente woorden en intenties die elke dag weer dienen waar gemaakt te worden.

Het 'Project Caputsteen' waarbij tienerouder – gezinnen centraal staan is een voorbeeld van implementatie van bovenstaande waarden.

Begeleiden van pril ouderschap op jonge leeftijd biedt kansen aan de ouder(s) én het kind. Bij jonge gezinnen die aangemeld worden bij jeugdzorg is er sprake van 'kwetsbaar ouderschap', verwijzend naar de kansarme en/of precaire situatie van de ouder. Maar is niet elk ouderschap kwetsbaar? Meer nog, is kwetsbaarheid niet juist kenmerkend voor ouderschap?

De Kleine Prins (in het gelijknamig boek van Antoine de- Saint-Exupéry) legt uit waarom zijn roos waardevoller is dan vijfduizend rozen bij elkaar : 'Omdat ik haar water heb gegeven en haar onder de stolp heb gezet; omdat ik haar heb beschut met een kamerscherm en de rupsen voor haar heb gedood”.

Door het 'zorgen voor' ontstaat een onverbreekelijke band waardoor bedreiging of mogelijk verlies heftige emoties oproept.

Opvoedstress, vragen en onzekerheden horen bij het opvoeden. Een kind zet je leven op zijn kop. Voor jongeren die nog zoekende zijn in het opbouwen van een eigen identiteit en zelfstandig leven vormt ouderschap een bijkomende uitdaging. De bewijsdrang - eigen aan de leeftijd - en angst voor verlies van het kind, dat aanwezig is bij vele jongeren met een problematische voorgeschiedenis, maakt het toelaten van ondersteuning niet eenvoudig. Het vergt moed om hulp te vragen. Normaliseren is wellicht de belangrijkste taak voor hulpverleners bij jong ouderschap (Keinemans et al, 2018). Het is normaal dat je dingen niet weet, kent, geregeld krijgt, dat je moe bent en je machteloos voelt,... Elke ouder wordt hiermee geconfronteerd.

Het groot brengen van een kind biedt jongeren, die zelf een moeilijke jeugd hebben gekend, een 'herkansing'. Het kind maakt het mogelijk om nu wél een gezinsleven te hebben, wél nodig te zijn, wél ertoe te doen, wél bij iemand te horen... Datgene wat gemist werd vroeger hoopt men nu te installeren. De verwachtingen en druk zijn hooggespannen waardoor het gevaar van ontgoocheling dreigt. Aandacht voor de ontwikkeling van de andere 'rollen', naast die van ouder, maakt het mogelijk een evenwichtig leven uit te bouwen. Ze zijn ook partner, dochter, zus, buur, huurder, medewerker, sporter,...

Met het 'project Caputsteen' wordt ernaar gestreefd jongeren te versterken zodat ze zelf keuzes kunnen maken en de regie over hun leven in handen kunnen nemen. Er wordt

verkend hoe en waar ze met hun vragen, angsten en onzekerheden in de toekomst terecht kunnen. Aandacht wordt besteed aan het inzetten van hun krachten en talenten! Deze emancipatorische benadering voorkomt dat jongeren afhankelijk worden van hulpverlening.

Dit sluit naadloos aan bij wat T.W. Raiffeisen aangeeft als 'coöperatieve zelfhulp'. Deze gedeelde visie vertrekkende vanuit waarden als samenwerking, solidariteit en respect maken dat Cera-Rubicon en Emmaüs elkaar vonden in het realiseren van dit project.

Graag willen we Cera danken voor de steun, het geloof in dit project en de fijne samenwerking.

2. Wie we zijn en waar we voor staan

Wie we zijn

Wij zijn Rani, Filip, Laura, Debbie, Margo, Steffie, An, Inge en Lynn. Samen vormen we de werkvorm contextbegeleiding in het kader van Autonom Wonen (CBAW) binnen de Aanzet. Wij zijn bijzonder trots u het project Caputsteen, ons co-housingproject voor tienerouders, te mogen voorstellen.

Maar voor we starten zijn wij zo vrij om jou als lezer een paar vragen te stellen over hoe jouw leven eruitzag toen je 17 jaar oud was. Klaar? Ok, daar gaan we!

Had je een complexe relatie met je ouders of familie? Had je veel stress rond hoe het er bij jou thuis aan toe ging? Diende je zelf uw budget te beheren? Zelf boodschappen te doen? Voor jezelf te koken? Zelf te kuisen? Op eigen kracht 's morgens op te staan om naar school te gaan? Voor je eigen boterhammetjes te zorgen? Zelf zorg te dragen voor administratie, was en strijk? Zelf een budgetplan op te maken? Heb je ooit schrik gehad met het aanwezige budget niet toe te komen? Hebt je ooit honger gehad omdat de centen effectief op waren? Heeft men jou ooit getraind om 'alleen' te leren zijn? Hebt je ooit gevreesd dat je 's avonds geen slaapplek zou vinden?

Indien je het merendeel van deze vragen met neen kan beantwoorden heb je geluk! De kans is ook bijzonder groot dat je een vrij stabiel leven leidt en omringd bent door mensen waarbij je terecht kan en die bijspringen op momenten dat het wat moeilijker gaat.

Indien je echter het merendeel van de vragen met ja kon beantwoorden is de kans groot dat je een bepaalde periode van uw leven in de jeugdzorg hebt doorgebracht en dat je geconfronteerd werd met de moeilijke overgangsfase van minderjarigheid naar volwassenheid, ook wel de 'jongeren in transitie' genoemd.

Een verblijf in jeugdhulp is voor de meeste jongeren een ontzettend indringende gebeurtenis. Het is voor hen niet alleen emotioneel heel ingrijpend maar daarnaast worden ze ook nog geconfronteerd met complexe structuren waarbinnen ze op veel te jonge leeftijd hun weg moeten zien te vinden. Dit maakt jongeren kwetsbaar en onzeker. Sommige jongeren raken gefrustreerd, voelen zich niet begrepen en haken af. Niet voor niets zijn jongeren met een verleden in jeugdhulp oververtegenwoordigd in armoede- en dakloosheidscijfers.

Jongeren die in de jeugdhulp verblijven en van daaruit de stap (moeten) zetten naar zelfstandig wonen zijn per definitie kwetsbaar. De verwachtingen naar hen zijn torenhoog, de rugzak met ervaringen die ze meedragen is vaak loodzwaar. Bovendien hebben ze heel wat last van negatieve beeldvorming en staan ze op financieel vlak onder druk. Kort samengevat: deze jongeren staan voor een immense opdracht. Deze uitdaging wordt voor hen nog groter wanneer ze daarbovenop geconfronteerd worden met een zwangerschap.

Jongeren die geconfronteerd worden met een (al dan niet bewuste) zwangerschap staan voor een dubbele opgave. Enerzijds wordt van hen verwacht dat ze hun eigen leven op de rails krijgen en op eigen benen kunnen staan, anderzijds dienen ze vorm te geven aan de dimensie ouderschap.

Vanuit de Aanzet beseffen we dat er immens veel op deze jongeren af komt. Reeds jaren zijn we op zoek naar manieren om de hulpverlening naar onze jongeren toe te verbeteren.

De groep jongeren die we begeleiden is niet heterogeen. Niettegenstaande elke begeleiding er op gericht is om jongeren sterker te maken zodat ze op eigen benen kunnen staan, zijn er grote individuele verschillen. Zo vraagt een begeleiding van tienerouders een andere aanpak dan een "gewone" Contextbegeleiding in het kader van Autonom Wonen (CBAW). De begeleiding van jongeren die Co-housen verschilt ook wezenlijk van jongeren die over een eigen woonst beschikken.

De zoektocht naar "wat werkt" voor onze jongeren heeft onze huidige werking heel hard gekleurd. In onderstaande tijdslijn, geven we een aantal sleutelmomenten mee en de impact ervan op onze werking.

Wat we de voorbije jaren realiseerden:

2008	We ontwikkelden de methodiek netwerkgerichte begeleiding.
2009	We werden genomineerd voor de prijs Jeugdzorg voor deze vernieuwende methodiek.
2010	We droegen onze netwerkgerichte visie uit naar tal van andere diensten.
2013	We startten een project met vzw Cachet.
2015	Dit project resulteerde in de publicatie "Sur Ma Route: Samen op zoek naar een beter parcours van jeugdhulp naar zelfstandigheid".
2016	Er ontstond een samenwerking met het Sociaal Huis Mechelen waarin alle aanbevelingen van Sur Ma Route in de praktijk omgezet werden en we ontvingen hiervoor de Federale Armoedeprijs.
2017	We startten samen met onze partners een Ronde van Vlaanderen waarin we onze samenwerking toelichtten. De ronde bracht ons uiteindelijk tot in Sevilla. We openden tevens het Co-housingproject in de Augustijnenstraat.
2018	In 2018 openden we het project Caputsteen een Co-housingproject voor tienerouders.
2019	In 2019 werden we genomineerd door Cera-Rubicon o.w.v. de innovatieve manier waarop tienerouders begeleid werden.
2020	In 2020 startten we het project Pimenta op, een project voor slachtoffers van mensenhandel.

UITNODIGING

Een uniek co-housingproject voor jongeren

Graag je aanwezigheid bevestigen voor 12/11/2018 via mail: de.aanzet@emmaus.be

SOCIAAL HUIS MECHELEN

Het Sociaal Huis Mechelen, CBAW De Aanzet - Jeugdzorg Emmaüs Mechelen en vzw Cachet nodigen jullie vriendelijk uit op de opening van hun huis in de **Augustijnenstraat 87-89, 2800 Mechelen.**

We lichten ons project graag toe bij een hapje en een drankje.

Wanneer?
26 april 2017
tussen 14u en 18u

We hopen dat je erbij bent!

UITNODIGING

Het Sociaal Huis Mechelen, CBAW De Aanzet - Jeugdzorg Emmaüs Mechelen, CKG Bethlehem en 38 Volt nodigen jullie vriendelijk uit om met hen de opening van hun nieuwe co-housingproject voor tienerouders te vieren.

Dit doen we op 22 november 2018 tussen 14 en 18 uur in het huis in de **Caputsteenstraat 40, 2800 Mechelen.**

Graag uw aanwezigheid bevestigen voor 12/11/2018 via mail: de.aanzet@emmaus.be

Omdat ik het wil
Omdat ik het kan

Ietwat impulsief
of met een strak plan

Omdat ik het zal
Omdat ik het ga

Berst dromen dromen
En ze dan

achterna

Sur ma Route

Samen op zoek naar een beter parcours van jeugdhulp naar zelfstandigheid

Een uitgave van Cachet vzw geschreven door Ann Clé

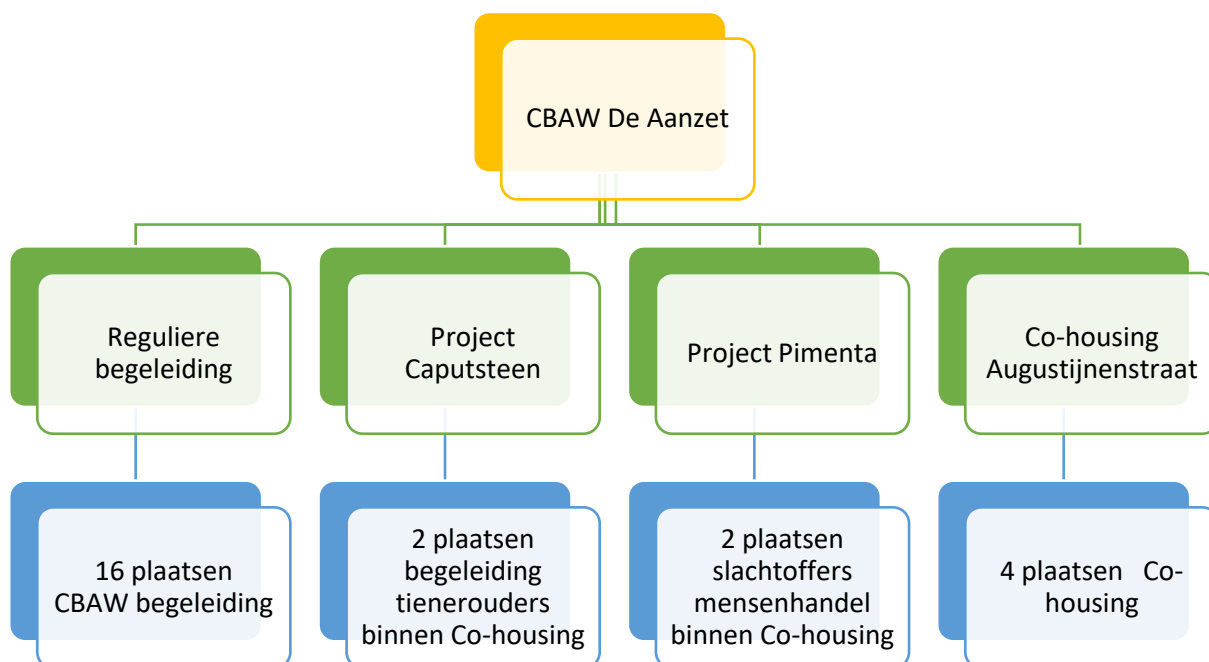

European Social Network
European Social Services Conference

Invest Innovate Transform
Empowering people and communities

Door in te spelen op specifieke noden van onze jongeren en hen zorg op maat aan te bieden werd onze werking hertekend.

Bijgevolg is ons aanbod net als onze doelgroep heel divers.

CBAW De Aanzet maakt deel uit van de grote organisatie Jeugdzorg Emmaüs Mechelen. Ons aanbod in een notendop:

<https://www.jeugdzorgemmausmechelen.be/ons-aanbod>

Waar we voor staan

Binnen onze werking vertrekken we vanuit een duidelijke visie en basishouding.

De begeleiding van onze tienerouders doen we niet zomaar vanuit de losse pols. Elke actie die we ondernemen is overwogen en vertrekt vanuit een duidelijke omschreven visie op hulpverlening. Hulp verlenen doen we vanuit volgende uitgangspunten:

Onze visie op begeleiding

FOCUS OP KRACHTEN

We nemen de eigen krachten en groeimogelijkheden van onze jongeren als vertrekpunt van de begeleiding. We geloven steevast dat elke jongere over talenten en kwaliteiten beschikt maar beseffen dat ze vaak de voeling met dit stuk van zichzelf kwijt geraakt zijn. Het is de taak van de begeleider om bij de jongeren het geloof in zichzelf terug aan te wakkeren en zo hun gevoel van zelfwaarde te vergroten.

BIEDEN VAN LEERKANSSEN

We vinden het ontzettend belangrijk om voeling te krijgen met hoe jongeren het beste leren. Voor sommigen werken sturing en bekrachtiging terwijl anderen net leren door hard met hun hoofd tegen een muur aan te botsen. Beide manieren zijn zinvol, zolang er maar sprake is van een leerproces. Wij hanteren als begeleiders het volgende principe: "Als iets werkt, doe het dan meer! Als iets niet werkt, doe dan iets anders!"

INZETTEN OP AUTONOMIE BEWAKEN VAN VEILIGHEID

We willen sterk inzetten op eigen autonomie. Elke jongere heeft immers een eigen stem - en die verdient het gehoord te worden - en heeft ook het recht om eigen keuzes te maken. Dit wil echter niet zeggen dat begeleiders elke keuze blindweg moeten accepteren. Het mee afwegen van elke keuze is één van de kerntaken van elke begeleider alsook het bewaken van het aspect veiligheid bij elke keuze die vooropgesteld wordt.

NAAST DE JONGERE STAAN

We vinden het belangrijk om naast onze jongeren te staan, verkiezen verbinding boven hiërarchie en overleggen boven zaken doordrukken. Jongeren zijn voor ons volwaardige partners die het eigenaarschap van hun eigen traject dragen. Wij vinden het echter wel belangrijk hen op alle mogelijke fronten te ondersteunen, hen op de consequenties van bepaalde keuzes te wijzen en hen te beschermen indien nodig.

DOEN WAT MOET

Wij bieden trajecten op maat aan. Deze trajecten vragen heel wat flexibiliteit van begeleiders alsook het vermogen om 'out of the box' te denken en te doen wat moet. Dit kan alleen wanneer in een organisatie het belang van de jongere vooropgesteld wordt en wanneer vanuit het beleid tijd, ruimte en een kader gegeven wordt om 'te doen wat moet'.

FOCUS OP VERBINDEN EN HERSTEL

We beschouwen jongeren als onlosmakelijk verbonden met hun netwerk. Elk contact met ouders/netwerkfiguren is gericht op het tot stand komen of versterken van verbinding. Er zijn ook jongeren die alle bruggen met hen netwerk hebben opgeblazen. Op hun tempo gaan we actief op zoek naar manieren om tot herstel te komen. Het aannemen van een meerzijdige houding is hierbij onontbeerlijk.

BASISHOUDING ALS FUNDAMENT

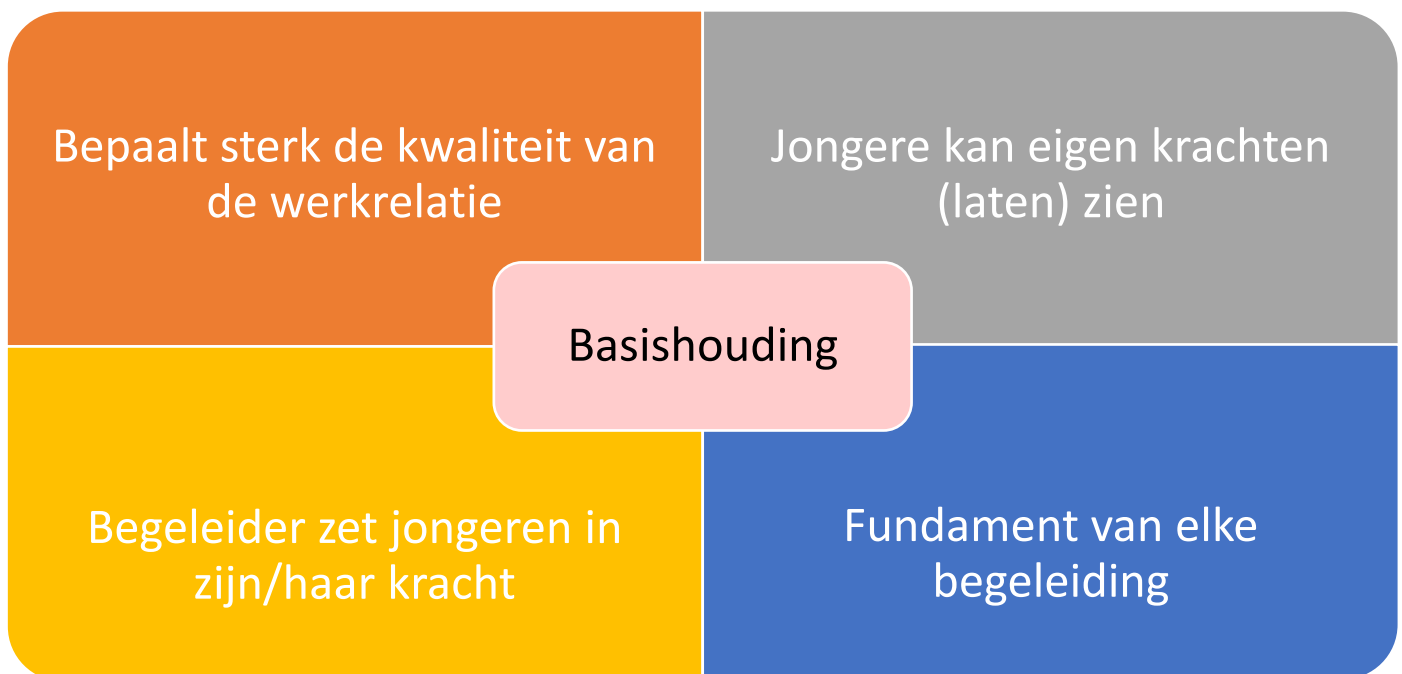
Om bovenstaande principes te kunnen inzetten is een stevige werkrelatie tussen de begeleider en de jongere noodzakelijk. Jongeren moeten een 'klik' voelen met hun begeleider om zich enigszins te kunnen openstellen. Dit gebeurt niet wanneer ze zich niet begrepen, erkend en gesteund voelen. Binnen de Aanzet werken we met een duidelijk geëxpliciteerde basishouding.

Werken vanuit een duidelijke en gedragen basishouding.

Binnen "de Aanzet" zetten we heel sterk in op het aspect basishouding. Basishouding is een manier van "zijn" en laat zich daardoor niet zo makkelijk definiëren.

Toch een poging om het enigszins te vatten in een korte definitie:

" **Basishouding** omvat een divers pallet aan omgangsvormen die een begeleider gericht inzet om tot een goeie verbinding/werkrelatie te komen. Het is echter geen rol die de begeleider speelt, maar een manier van in relatie treden die ten volle geïntegreerd is in de persoonlijkheid van de begeleider. Een basishouding is nooit af, het is een constant zoeken naar wat werkt om verbinding te maken met cliënten. Om de basishouding op een correcte manier toe te passen, moeten begeleiders blijvend bereid hun eigen handelen kritisch in vraag te stellen"

Een goed ontwikkelde basishouding vormt bijgevolg het fundament van elke begeleiding en is heel bepalend om "de klik" te maken die jongeren (en hun context) nodig hebben om zich enigszins voor hulp open te kunnen stellen en vooruit te komen. Wanneer jongeren afhaken of wanneer de hulpverlening blokkeert is het ook altijd zinvol om de verschillende elementen die basishouding omvat tijdens supervisie tegen het licht te houden. Blokkaders hangen heel vaak samen met bepaalde aspecten van basishouding die te weinig aandacht kregen of niet gepast vertaald werden in de praktijk.

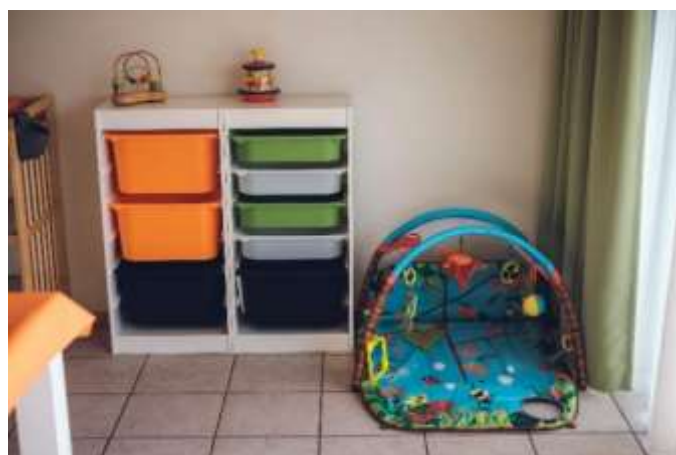
Een opsomming van de verschillende elementen die basishouding omvat:

3. Project Caputsteen

Kijk gerust even binnen

Op het eerste zicht oogt het appartement in de Caputsteenstraat niet echt opvallend. Het is een eerder eenvoudige woonst op de bovenverdieping van een doorsnee gebouw waarin ook 38 Volt (een flexibele kinderopvang¹ van de stad Mechelen) gevestigd is. Het pand ligt net buiten het centrum en kijkt uit op een prachtig nieuw aangelegd stadsparkje waarin kinderen naar hartenlust kunnen ravotten en hun ouders even tot rust kunnen komen. Niets is echter wat het lijkt. Achter de gevel van dit pand bevindt zich het project Caputsteen, een co-housingproject voor tienerouders en tevens één van de door Cera-Rubicon geselecteerde projecten omwille van zijn innovatieve karakter in de wijze waarop tienerouders binnen jeugdhulp er begeleid worden.

¹ Meer info rond flexibele kinderopvang kunt u terugvinden op www.mechelen.be/38-Volt

Het project Caputsteen kan onderdak bieden aan 2 tienerouders en hun partner.

Wanneer je het pand betreedt, brengt een trap je naar de eerste etage waar zich de woonkamer, een aparte keuken, een berging, een toilet en het terras zich bevindt. De ruimtes zijn sober maar functioneel ingericht en alle basiscomfort (internet, tv,..) is aanwezig. Er is ook voldoende (beweeg)ruimte voor ouders en baby's. Dit zijn de gemeenschappelijke ruimtes waar er samen wordt gegeten, ontspannen en geleefd.

Naast de gemeenschappelijke ruimtes heeft elke bewoner ook zijn eigen individuele kamer. Op de bovenverdieping bevinden zich 3 slaapkamers (2 grote en 1 kleine) en een gemeenschappelijke badkamer met douche en aangepast babybadje.

De grote kamers zijn voorzien van een dubbel bed. Het is de bedoeling dat zowel baby's als ouders op dezelfde kamer slapen. Het kleine kamertje kan gebruikt worden wanneer er meerdere kindjes zijn, of om te oefenen om apart te slapen.

De noden waaruit het project is ontstaan.

² Meer info over het Centrum voor Integrale Gezinszorg vindt u op www.cigvlaanderen.org

Het pand

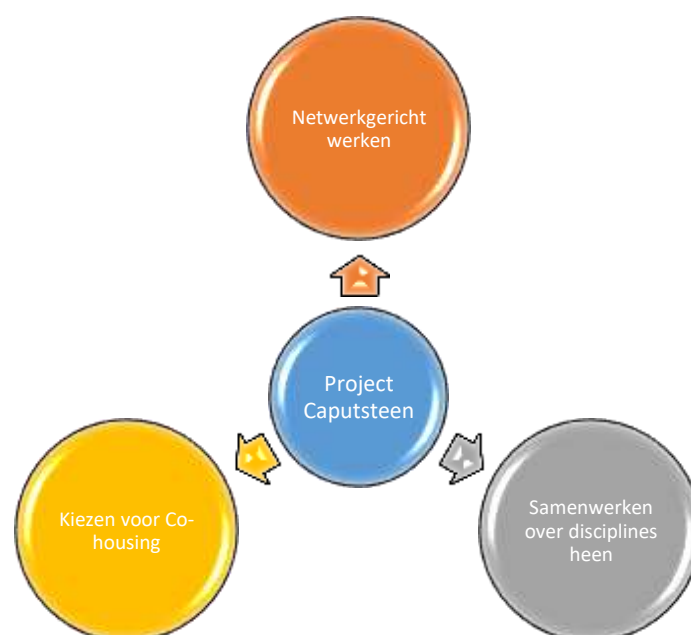
Toen het Sociaal Huis van Mechelen ons het voorstel deed om het appartement boven de flexibele kinderopvang 38 Volt te renoveren in functie van onze jongeren was onze keuze snel gemaakt. Dit pand zou gebruikt worden om het project tienerouders vorm te geven.

Het innovatieve karakter van ons project

Het innovatieve karakter zit hem in het feit dat we ons niet alleen richten naar tienermama's maar ook naar hun partners. We zetten in op verschillende domeinen (woonst, ouderschap, partnerschap, zelfstandig wonen, financiële begeleiding) en combineren hiervoor de expertise vanuit verschillende diensten. Het sociaal huis, het Centrum voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning³ (CKG), de flexibele kinderopvang 38 Volt,... Deze samenwerkingsverbanden zorgden niet alleen voor een boeiende kruisbestuiving maar ook voor een positieve dynamiek waarbinnen zorg voor kwetsbare jongeren met een verleden in de jeugdhulp centraal kwam te staan. Het bundelen van krachten, het geloof in mekaars expertise, het creatief out-of-the-box denken en de constante zoektocht hoe we mekaar konden aanvullen, zorgden ervoor dat het project Caputsteen in Mechelen gerealiseerd kon worden.

De krachtlijnen van ons project

Het project Caputsteen is opgebouwd uit een aantal duidelijke krachtlijnen. De combinatie van al deze krachtlijnen vormt de kern van ons project. De krachtlijnen omvatten alles waar we binnen ons team heel hard in geloven. Aan elke krachtlijn gaat een proces vooraf waaraan we de voorbije jaren met veel enthousiasme gebouwd hebben.

³ Voor meer info zie www.CKG.be

Netwerkgericht

De begeleiding van tienerouders is netwerkgericht en gericht op verbinden.

Wij geloven in de kracht van het netwerk. Tienerouders maar bij uitbreiding alle jongeren die rond de leeftijd van 18 zelfstandig willen gaan wonen hebben nood aan mensen die er voor hen zijn op praktisch maar vooral op emotioneel vlak. Het is onze vaste overtuiging dat wanneer jongeren zich verbonden voelen met anderen ze veel sterker in het leven staan. Het aan de slag gaan met het netwerk is voor ons nu een evidentie maar onze kijk vroeger was minder netwerkgericht. Het vroeg een hele ommezwaai in ons denken om het netwerk effectief de plaats te geven die het verdient. Wij nemen jullie graag mee in het proces dat we hierrond liepen.

Onze kijk vroeger

"Als je het voor me knipt,
voor me opent, voor me
tekent, voor me klaarzet en
voor me vindt dan leer ik
vooral dat jij het beter kan
dan ik."

"Geef mensen geen vis te eten maar leer hen vissen"

10 jaar geleden deden we op een heel andere manier aan hulpverlening. De begeleider stond veel centraler in het hulpverleningsproces vanuit zijn functie als expert. Het was de 'expert' die -weliswaar met goedkeuring van de jongere- de doelen bepaalde waaraan in de loop van de begeleiding zou gewerkt worden. Typerend voor het handelen van de begeleider was dat hij alles samen met de jongere deed. Begeleiders gingen samen op zoek naar woonst, vroegen samen een leefloon aan bij het OCMW, bemiddelden bij problemen op school, enz. Er werd vooral veel opgelost in naam van de jongere.

Ingemenging van het netwerk rondom de jongeren was voor begeleiders lastig en werd soms zelfs als een inbreuk op het eigen proces dat met jongeren gelopen werd ervaren.

Telefoontjes van overbezorgde ouders waren in dat kader ook vervelend. Er werd volop

geworsteld met wat al dan niet mocht doorverteld worden want iedereen was gebonden aan het beroepsgeheim.

Samen dingen doen met jongeren wierp echter ook zijn vruchten af. Dankzij de inzet, opvolging en goeie zorgen van begeleiders waren jongeren wel meestal in orde met zaken die ertoe deden. Begeleidingen werden dan ook vaak succesvol afgerond.

Toch stelden we vast dat er een aantal jongeren na het afsluiten van de begeleiding in de problemen terecht kwamen. Sommigen namen rechtstreeks contact op met onze dienst om problemen te melden, bij anderen moesten we via school, huisbazen of ouders vernemen dat zaken ontspoord waren. De problemen waarmee jongeren kampten waren heel divers. Sommige huisbazen klaagden dat er overlast was, anderen dat de huishuur niet meer betaald was sinds de begeleiding gestopt was, met een dreigende uithuiszetting tot gevolg. Ook vanuit scholen werd er gemeld dat jongeren niet meer opdaagden en schooltrajecten in het gedrang kwamen.

Voor begeleiders was dit een bijzonder moeilijk gegeven. Ze voelden zich vaak aangesproken op stukken waar ze noch controle noch mandaat voor hadden en hun gevoel van machteloosheid overheerste. Ondanks hun grote bereidheid om bij te springen, stelden begeleiders vast dat het hen aan tijd ontbrak want alle andere jongeren in begeleiding hadden natuurlijk ook hun onverdeelde aandacht en zorg nodig. Kortom: begeleiders hadden heel hard het gevoel hun jongere in de steek te laten.

Dergelijke ervaringen brachten er ons toe om onze werking in 2008 kritisch te herbekijken. Ondanks al onze goeie bedoelingen stelden we vooral vast dat jongeren te weinig geleerd hadden tijdens hun begeleiding omdat begeleiders te veel hadden overgenomen. Een andere vaststelling was het feit dat de begeleider te centraal stond in de begeleiding waardoor er na de afsluit een ontzettend grote leemte ontstond en er geen vangnet meer voorradig was.

Onze kijk nu

Een jongetje probeert een rotsblok op te tillen in het bijzijn van zijn moeder maar het lukt hem niet; dan zegt hij tegen zijn moeder: 'ik red het niet, mama' en de moeder zegt tegen hem : 'Gebruik alle krachten waarover je kunt beschikken, en je zal zien dat het lukt.' De jongen zegt dat hij dat al heeft gedaan, hij heeft al zijn krachten al ingezet, en zijn moeder zegt: 'Nee schat, je hebt ze nog niet allemaal gebruikt. Je hebt mij nog niet gevraagd om je te helpen.'

Dit tekstje uit de roman Kalme Chaos van de Italiaanse schrijver Sandro Veronesi vat bijzonder goed de ommezwaai die we in ons denken en handelen hebben gemaakt. Gesterkt door de overtuiging dat de verantwoordelijkheid van een begeleiding minder bij de begeleider moest komen te liggen en dat jongeren veel sterker het eigenaarschap van hun begeleiding

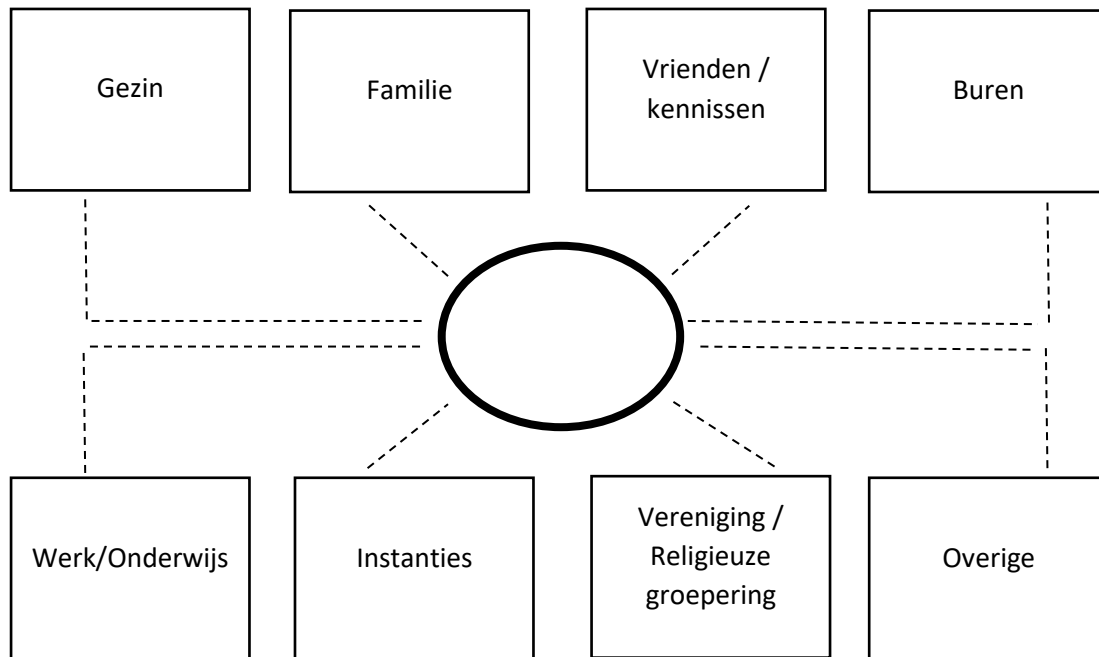
dienden op te nemen met steun van hun netwerk, creëerden we een eigen methodiek die we netwerkgerichte begeleiding (NB) doopten. Een gedetailleerde beschrijving van deze methodiek is terug te vinden in de bijlage.

Het uitgangspunt binnen onze methodiek is dat niemand alleen in het leven staat maar dat iedereen een netwerk heeft dat hem/haar omringd en invloed uitoefent. In plaats van het netwerk als een last te beschouwen (wat we vroeger deden) beschouwen we het nu als een geschenk dat we kunnen inzetten om jongeren te ondersteunen in hun traject naar zelfstandigheid. Reeds van bij de start van de begeleiding doen we er alles aan om zicht te krijgen op wie de jongere omringd en proberen we actieve partners van hen te maken in de begeleiding. De enige voorwaarde is dat dit op het tempo en met de goedkeuring van de jongere gebeurt.

Reeds voor de begeleiding start gaan we actief aan de slag rond het netwerk. Wanneer een jongere op intake komt, luidt de eerste vraag die we stellen steevast "Wie zou je graag willen meebrengen naar dit gesprek?" Iedereen die voor de jongere belangrijk is, is welkom. Zo deden we al intakes met 15 mensen rond de tafel.

Om het netwerk van de jongere in kaart te brengen maken we gebruik van verschillende instrumenten nl. het genogram, de netwerklijst en het netwerkschema. Via het genogram proberen we vooral een zicht te krijgen op de gezinssituatie van de jongere en gaan we op zoek naar betekenisvolle relaties in verleden en heden. Het netwerkschema helpt ons om naast de familie ook het ruimere netwerk van de jongere in kaart te brengen terwijl de netwerklijst vooral zicht geeft op de kwaliteit van de relatie maar ook op de aard van de hulp die geboden wordt. Sommige mensen bieden eerder hulp op praktisch vlak, anderen meer op emotioneel vlak. Dit is ok, we kunnen elke vorm van hulp gebruiken.

Voorbeeld netwerkschema

Van zodra we het netwerk in kaart gebracht hebben gaan we samen met de jongere een aantal netwerkfiguren selecteren. Dit kan om het even wie zijn -ouders, broers of zussen, hulpverleners, leerkrachten, familieleden, vrienden, collega's,... - iedereen is welkom, zolang deze persoon maar van betekenis is voor de jongere. Er wordt een moment gepland waarop iedereen wordt uitgenodigd. Dit moment noemen we het netwerkoeverleg.

Tijdens het netwerkoeverleg proberen we het aanwezige netwerk zo goed mogelijk te informeren over wat een begeleiding precies inhoudt. Daarnaast doen we ook een rondje waarin het aanwezige netwerk de krachten van de jongeren gaat benoemen. Voor jongeren is dit een heel belangrijk moment. Ze weten immers als de beste wat er allemaal fout gelopen is in het verleden maar hebben vaak nog weinig voeling met hun eigen krachten. Tot slot proberen we het netwerk te engageren om op een actieve manier een aantal steuntaken op te nemen naar de jongere toe. De jongere heeft samen met zijn begeleider de steuntaken reeds opgemaakt. Deze steuntaken kunnen heel divers zijn. Sommige jongeren hebben hulp nodig bij het beheren van hun centen, terwijl anderen op zoek zijn naar iemand die regelmatig eens wil komen babysitten.

Door hen een duidelijke plek in de begeleiding te geven, creëren we een zorgnetwerk rondom de jongeren waardoor hij/zij niet langer het gevoel heeft er alleen voor te staan. Hierdoor verandert ook de rol van de begeleider. Daar waar hij vroeger de spilfiguur was in de begeleiding, houdt hij nu veel meer het algemene overzicht op de begeleiding en coacht het netwerk.

Wat in theorie vaak heel simpel klinkt: "activeer het aanwezige netwerk rondom de jongere" is dat in de praktijk natuurlijk allerminst. De relaties tussen jongeren en hun netwerk hebben

in de loop der tijd vaak zware schade opgelopen en sommige relaties zijn zo beschadigd dat ze nog moeilijk te helen zijn. Sommige jongeren hebben het gevoel dat ze wezenlijk alleen zijn en op niemand kunnen terugvallen. Met hun goedkeuring en op hun tempo gaan we werken aan herstel. Zo proberen we zicht te krijgen op breuken die jongeren meemaakten alsook op de oorzaak van deze breuken. Het geven van erkenning voor onrecht staat in dit proces centraal. Als jongeren de wens uiten om tot herstel te komen, gaan we, met toestemming van de jongere, contact leggen met deze netwerkfiguren. We proberen vooral voeling te krijgen met hoe zij naar de jongeren kijken, wat hun visie is op de breuk en welk onrecht zij ervaren hebben. Elke interventie die binnen het werken aan heling gebeurt, is gericht op het herstellen van contact en het terug tot stand brengen van verbinding.

Jongeren die over een netwerk (hoe klein ook) beschikken dat hen ondersteunt en hen een luisterend oor biedt op moeilijke momenten staan sterker in het leven. Jongeren waarbij deze verbinding ontbreekt zijn per definitie kwetsbaar en zien we tot onze grote spijt in de dagdagelijks praktijk vaker ontsporen. De opdracht van ons werk is in sé simpel, namelijk terug voor verbinding zorgen. Dit bewerkstelligen in de praktijk is echter een pak moeilijker en vraagt een onvoorwaardelijk geloof van begeleiders in jongeren alsook sterke competenties om dit proces in de praktijk te begeleiden.

Het krijgen van een kind op jonge leeftijd heeft een enorme impact zowel op de jongeren zelf maar ook op het netwerk dat hen omringt. Net daarom hebben onze tienerouders baat bij een sterk netwerkgerichte aanpak en is elke vorm van ondersteuning meer dan welkom. De geboorte van een baby is voor de meesten een heuglijke gebeurtenis maar kan jongeren ook op een pijnlijke manier confronteren met het feit dat er niemand is om dit speciale moment mee te delen. Reeds meermaals hebben we meegemaakt dat meisjes helemaal alleen naar het ziekenhuis moesten om te bevallen zonder een aanwezig netwerk waarop ze konden terugvallen.

In dergelijke situaties proberen wij vanuit de begeleiding de jongere te omringen met een zorgnetwerk van professionals, buddy's of vrijwilligers zodat ze niet het gevoel hebben alleen te staan in deze overweldigende periode. De voorbije jaren werd er daarom binnen onze dienst een vrijwilligerswerking op touw gezet. Vrijwilligers kunnen een aantal praktische taken opnemen maar krijgen ook coaching in het bieden van emotionele zorg naar de jongeren toe.

Zwanger word je nooit alleen. Toch stellen we vast dat ongeveer de helft van onze zwangere meisjes geen partner hebben waarop ze kunnen terugvallen. Soms zijn de papa's niet gekend, soms kwam het tot een breuk in de relatie. Meermaals maakten we mee dat papa's in de gevangenis verbleven op het moment dat hun kindje geboren werd.

Heel wat papa's willen hun verantwoordelijkheid opnemen. We stellen echter vast dat binnen het huidige hulpverleningslandschap er bijzonder weinig aanbod is naar hen toe. Heel wat hulpverlening is gericht op bescherming van de baby en ondersteuning van de mama. Al te vaak worden papa's aan hun lot overgelaten. Hiermee wordt onrecht aangedaan aan vader en kind. Wetenschappelijk onderzoek zoals bijvoorbeeld meta-analyse van W.H. Jeynes (2016) toont immers aan dat positieve betrokkenheid van de vader bij de opvoeding een gunstig effect heeft op de ontwikkeling van het kind en zijn welbevinden op latere leeftijd. Bijkomend blijkt dit een positief effect te hebben op de situatie van de moeders (Van Crombrugge, 2003).

Als hulpverleners die sterk netwerkgericht aan de slag gaan, vinden we het niet betrekken van de papa's sowieso heel bizar en zelfs onbegrijpelijk gegeven. Ook jonge papa's hebben nood aan ondersteuning, zorg en begeleiding. Als we verwachten dat papa's hun verantwoordelijkheid naar hun kindje toe opnemen, moeten we hen een volwaardige plek in de begeleiding geven als ouder maar ook als partner. Daarom richten wij ons in het project Caputsteen niet specifiek naar tienermoeders maar naar tienerouders en proberen wij op die manier een duidelijk verschil te maken.

Samenwerken

Samenwerking over verschillende disciplines heen is essentieel.

Wij geloven in de kracht van samenwerking. Binnen onze regio hebben we de voorbije jaren heel hard ingezet om andere diensten te leren kennen en te kijken op welke manier we kunnen mekaar kunnen versterken. In 2014 stapten we op vraag van vzw cachet in een project dat er op gericht was om de hulpverlening aan jongeren in de transitiefase te verbeteren. Door samen met andere Mechelse diensten rond dit thema na te denken leerden we mekaar en mekaars werkingen beter kennen en ontstonden er tal van boeiende samenwerkingsverbanden.

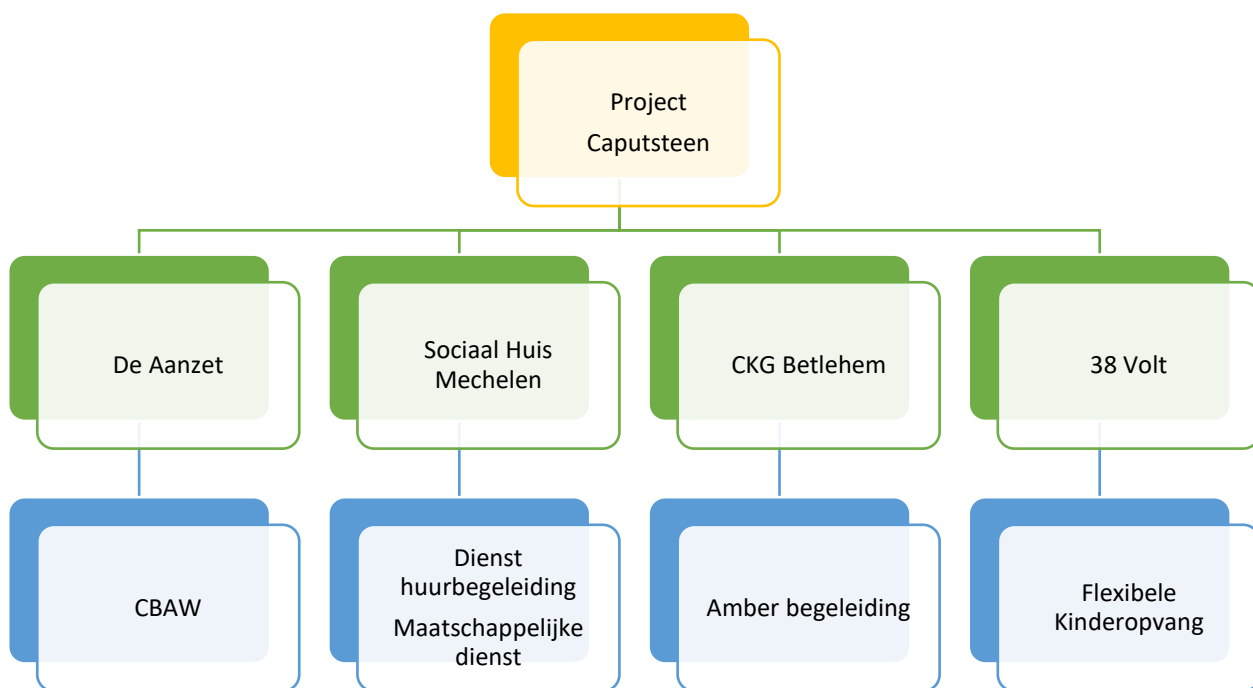
De meest uitgesproken samenwerking die ontstond was zonder twijfel die met het sociaal huis van Mechelen. Na het project van vzw cachet werd onder impuls van Mathias Vaes – diensthoofd van het sociaal huis Mechelen- heel wat actie ondernomen om de hulpverlening aan jongeren in de transitiefase te verbeteren. Het sociaal huis besliste niet alleen om de regelgeving in het voordeel van jongeren te interpreteren door bijvoorbeeld af te zien van een inkomensonderzoek⁴ maar nam ook een aantal concrete maatregelen om de toeleiding van jongeren naar hun dienst te vergemakkelijken. Als antwoord op de woonnood waarmee jongeren geconfronteerd werden, stelde het sociaal huis ook een aantal panden ter beschikking waarin onze jongeren konden co-housen, waaronder het pand voor onze tienerouders in de Caputsteenstraat. Mathias licht ons samenwerkingsverband verder toe in het interview dat u kan vinden op pagina 45. Ook Anke en Marjan, onze vaste maatschappelijk werkers van het sociaal huis Mechelen vertellen u in het interview op pagina 48 hoe zij met ons samenwerken.

Ook het project Caputsteen is een samenwerkingsverband waarin de Aanzet, het sociaal huis, 38 Volt en het CKG Betlehem hun expertise bundelen om tienerouders op de best mogelijke manier te begeleiden.

---

⁴ Voor een volledig overzicht van de aangepaste regelgeving verwijzen we naar: <https://www.mi-is.be/nl/fag> op datum van 23-11-2016.

<p>CBAW:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Administratieve ondersteuning ▪ Praktische ondersteuning ▪ Emotionele ondersteuning ▪ Activeren en uitbouwen van het netwerk ▪ Werken aan herstel ▪ Financiële begeleiding ▪ Dagbesteding (school, werk) 	<p>Huurbegeleiding:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Neemt rol van huisbaas op ▪ Versterken huurdersvaardigheden ▪ Versterken woonvaardigheden <p>Maatschappelijk:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Opvolgen financiën/leefloon ▪ Budgetbeheer ▪ Opvolgen studies/werk ▪ Emotionele ondersteuning ▪ Vrijwaren rechten jongeren 	<p>CKG Betlehem⁵:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ondersteunen bij aankomende bevalling ▪ Zorg dragen voor de baby ▪ Werken aan een veilige gehechtheidsrelatie ▪ Ondersteuning moederschap ▪ Ondersteuning vaderschap ▪ Ondersteuning partnerschap ▪ Emotionele ondersteuning ▪ Bevorderen van het psychologisch functioneren ▪ Bevorderen van het fysisch functioneren 	<p>38 Volt:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Rol van goeie buur ▪ Zoeken naar werk ▪ Flexibele kinderopvang
--	--	--	---

⁵ <https://www.ckgbetlehem.be/ons-aanbod/thuisbegeleiding/amberbegeleiding>

Alle partners aan het woord.

De Aanzet

Wij zijn Rani, Filip, Laura, Debbie, Margo, Steffie, An, Inge en Lynn en samen vormen wij het CBAW team van De Aanzet.

Onze missie is jongeren te laten groeien en zodat ze over voldoende zelfvertrouwen beschikken om op eigen benen te staan en de zorg naar hun baby ten volle kunnen opnemen. Dit doen we door een zorgnetwerk van steunfiguren en professionals rondom onze jongeren te creëren en onvoorwaardelijk te geloven in hun krachten en kunnen. Naast het trainen van vaardigheden zorgen wij ook voor ondersteuning op emotioneel, praktisch, financieel en administratief vlak.

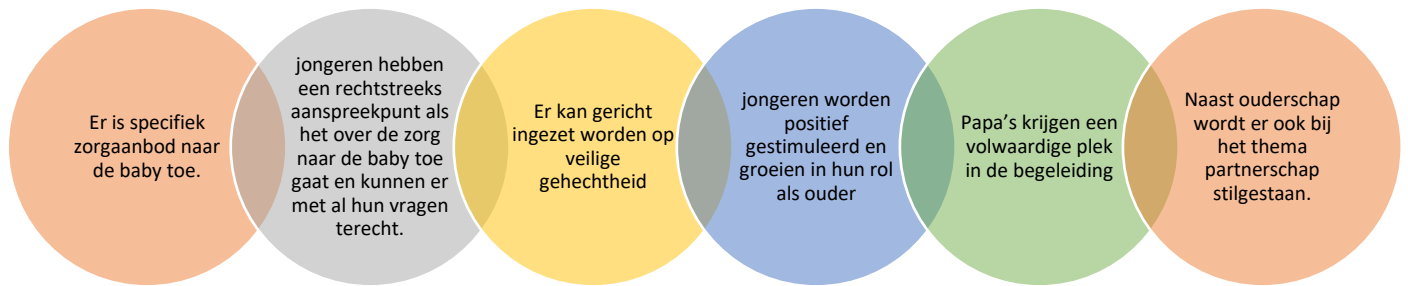
CKG Betlehem

Wij zijn Elke en Hannah van het CKG Betlehem te Mechelen.

Een kindje krijgen op jonge leeftijd is geen evidente opdracht. Daarom gaan we graag met onze tienerouders rond het aspect ouderschap en partnerschap aan de slag. Hoe bereid je de bevalling best voor? Hoe draag je zorg voor je baby? Wat heeft je baby nodig? Wat maakt je onzeker als ouder? Hoe ga je daarmee om? Hoe verloopt jullie partnerschap? Het zijn allemaal vragen waar we met veel plezier op ingaan. -Ons doel?- Tienerouders bevestigen in hun kunnen zodat hun kindjes in een veilige en stimulerende omgeving kunnen opgroeien!

Voordelen van deze samenwerking:

Sociaal Huis

Wij zijn Anke en Marjan van de maatschappelijke dienst van het sociaal huis Mechelen.

We beseffen zeer goed dat het voor jongeren niet makkelijk is om de stap naar onze dienst te zetten en doen er alles aan om de drempel voor hen zo veel als mogelijk te verlagen. Hoe we dat doen? Door zeer goed af te stemmen op hun noden en voor een heel persoonlijke aanpak te kiezen. We zorgen ervoor dat de toekenning van het leefloon vlot verloopt en zorgen in overleg met de jongere voor het beheer van hun financiën. Daarnaast informeren we hen over hun rechten en zorgen we ervoor dat deze hen zonder veel poespas toegekend worden. We proberen ook een klankbord voor jongeren te zijn en bouwen graag met hen aan een realistisch toekomstplan!

Voordelen van deze samenwerking:

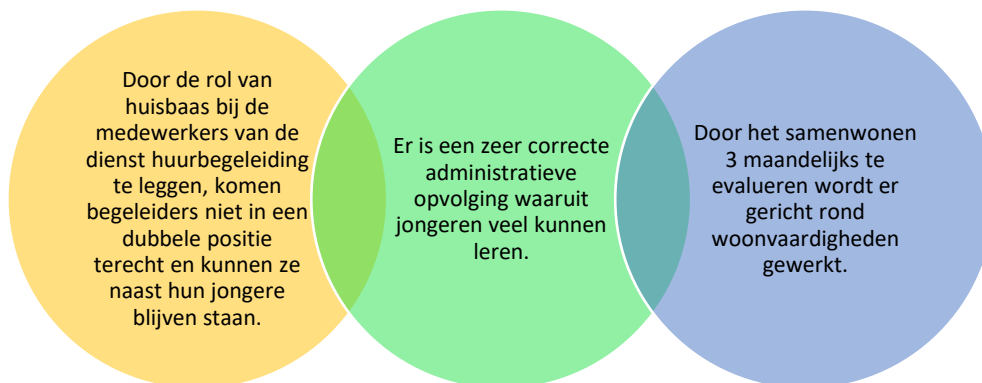
Dienst huurbegeleiding van het Sociaal Huis Mechelen

Wij zijn Tine en Sofie van de dienst huurbegeleiding van het Sociaal Huis Mechelen

Samen staan wij in voor alles wat te maken heeft met woonst. Wij zorgen voor de opmaak van het huurcontract, regelen de sleuteloverdracht en huurwaarborg en maken samen met de jongeren de staat van bevinding op. Zo deze manier proberen we de huurvaardigheden van de jongeren te versterken! Regelmatig spreken we ook af om te evalueren hoe het samenleven loopt en sturen we bij indien nodig!

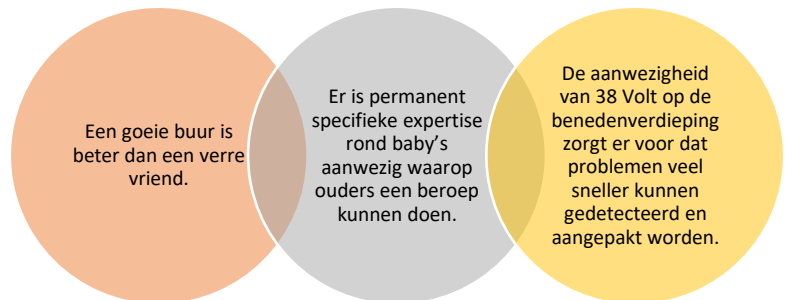
Voordelen van deze samenwerking:

Samen met mijn collega's probeer ik een goeie buur te zijn voor de tienerouders die boven ons wonen. Bij vragen kunnen ze steeds bij ons terecht. Ook helpen we graag bij de zoektocht naar een geschikte job en als ze die gevonden hebben staan we met veel plezier in voor de opvang van hun kleine spruit!

Voordelen van deze samenwerking:

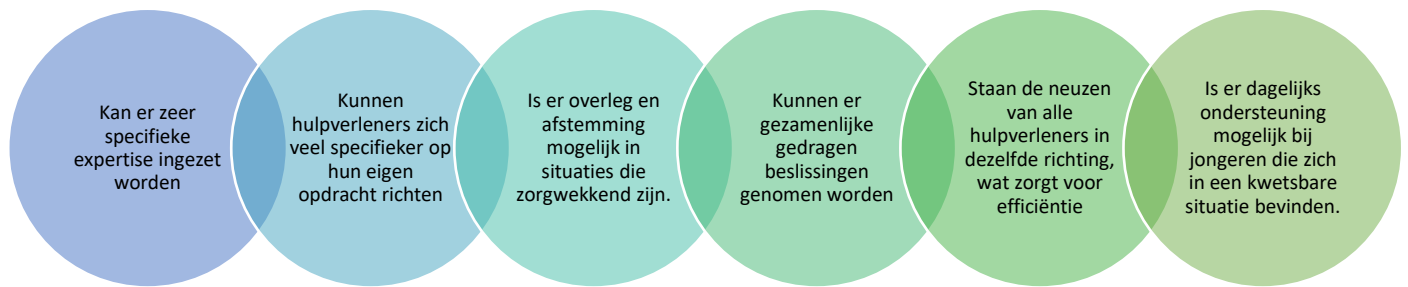
Conclusie:

Het hoeft geen verder betoog dat wij grote fan zijn van interdisciplinaire samenwerking. Wij geloven er steevast in dat we door goed samen te werken onze jongeren enorm kunnen steunen en hen veel groeimogelijkheden kunnen bieden. Samen kunnen we meer dan alleen, en net voor onze tienerouders die zich vaak overspoeld weten door de veelheid van dingen die op hen afkomen, is dit een heel belangrijke meerwaarde. Zijn er dan geen negatieve aspecten aan samenwerking, horen wij u vragen? Wel, niet echt! Samenwerken vraagt afstemming en dat kost natuurlijk wel meer tijd, maar dit weegt totaal niet op tegen de talrijke voordelen die daartegenover staan.

**Alleen ga je sneller,
samen kom je verder**

Door interdisciplinair samen te werken:

En door dit alles kunnen tienerouders ondanks al hun angsten, zorgen en moeilijkheden toch doen wat ze het liefste willen en dat is: de best mogelijke ouders zijn voor hun kindje!

Co-housing

Co-housing in de praktijk, een hele uitdaging!

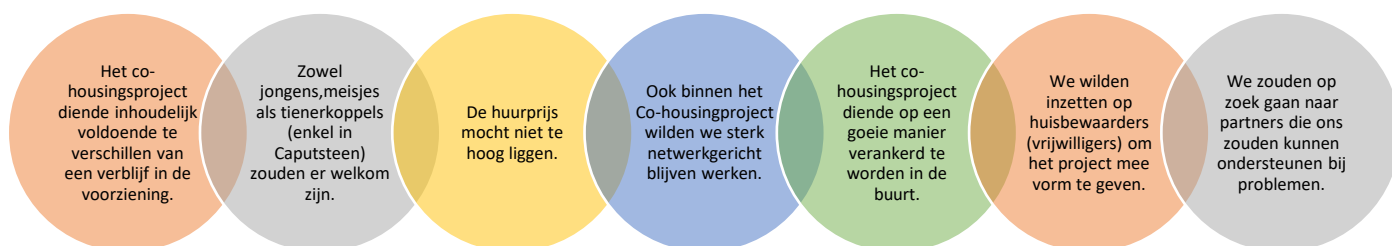
Binnen het project Caputsteen laten we jongeren samenwonen volgens de formule van co-housing. Op dit ogenblik deelt een tienerkoppeltje het appartement met een alleenstaande mama. Beide mama's zijn onlangs bevallen van een zoontje. Niettegenstaande we van bij de start van het project verschillende jongeren huisvestten in het pand is dit de eerste keer dat er daadwerkelijk ge-co-housed wordt binnen het project.

Wij beschouwen co-housing als een belangrijke krachtlijn binnen ons project. Sinds 2017 laten we jongeren al samenwonen volgens deze formule.

Toen we begonnen met co-housing kende dit een heel moeilijke start en werden we met heel wat problemen geconfronteerd. Niettegenstaande alle moeilijkheden ons heel wat stress en menige slapeloze nacht bezorgden, hebben we er toch heel wat uit geleerd. Net daarom vinden we het belangrijk om het proces dat we hierin eerder liepen ook in dit draaiboek te beschrijven en weer te geven op welke vlakken we bijstuurden. Onze eerdere ervaringen hebben ons immers geholpen om een passende vertaalslag te maken naar het project Caputsteen.

Toen we startten met co-housing beseften we dat voor een enorme uitdaging kwamen te staan aangezien het begeleiden van jongeren in een co-housing setting toch een heel andere aanpak zou vragen dan dat we tot dan gewoon waren. Bovendien was er erg weinig expertise binnen de jeugdhulp waar we beroep konden op doen, aangezien co-housing op dat ogenblik nog onontgonnen terrein binnen de jeugdhulp in Vlaanderen was.

Er werd een werkgroep opgericht met de bedoeling een visie te ontwikkelen rond hoe we wilden werken. We stelden bij het ontwikkelen van onze visie een aantal belangrijke uitgangspunten voorop nl.:

Met deze uitgangspunten in het achterhoofd begonnen we aan de voorbereiding van ons co-housing avontuur.

De voorbereidingsfase

In de voorbereidende fase gingen we op bezoek bij een aantal diensten die jongeren reeds lieten co-housen. Zo bezochten we onder andere de collega's van de Stappaert in Lier en het OCMW van Rumst. De meeste diensten beschikten ook over een pand waarin jongeren onder één dak leefden. Toch verschilde hun werking van het opzet dat wij voor ogen hadden aangezien werkingen volledig ingerichte studio's aanboden en er bijgevolg geen gemeenschappelijke ruimtes waren.

Toch wisten beide diensten ons te inspireren wat betreft inhoudelijke werking, de opmaak van het huurcontract, de huurprijs en de inhoud en het belang van het huishoudelijke reglement. Op basis van hun input gingen we inhoudelijk verder aan de slag en namen we een aantal beslissingen en startten we met de praktische uitwerking ervan.

Naast de praktische uitwerking, gingen we ook inhoudelijk aan de slag. We definieerden de rol van huisbewaarder en gingen op zoek naar vrijwilligers die zich daartoe wilden engageren. Daarnaast legden we ook een aantal belangrijke contacten.

Naar buurt toe

Omdat we onze projecten op een positieve manier wilden verankeren in de buurt beslisten we onze buurtbewoners in kennis te stellen. We deelden flyers uit waarin we onze werking voorstelden en nodigden de buurtbewoners uit op een info avond die we organiseerden in een plaatselijk cafeetje.

Naar andere relevante partners toe

Wij stemden af met de politie, straathoekwerkers en de collega's van burenbemiddeling. We vonden het heel belangrijk dat zij ook mee waren met het opzet van het project. Met hen werd bekeken op welke manier ze konden bijdragen tot het slagen van het project. Daarnaast vroegen we een onderhoud bij de vrederechter om ons project voor te stellen. We vonden het heel belangrijk dat ook zij mee waren in het project omdat bij buurtgeschillen of wanbetaling van de huur zij het eerste juridische aanspreekpunt waren.

Naar vrijwilligers toe

We plaatsten een vacature voor de functie van huisbewaarder. Zij zouden fungeren als eerste aanspreekfiguur voor de jongeren en de buurt en jongeren bijstaan van zodra ze hun intrek in de zouden nemen. Naast een aantal praktische zaken (verdeling van huisraad, opmaak van een kuisplanning samen met de jongeren, een technische rondleiding in het gebouw voorzien,..) zouden ze ook instaan voor het bewaken van de sfeer tussen de jongeren onderling. Guy en Fons reageerde op onze vacature en in hen vonden we 2 enthousiaste huisbewaarders.

Zo begonnen we naar ons aanvoelen goed voorbereid aan ons co-housing avontuur. Een grappig detail dat we jullie zeker niet willen onthouden: Op het eerste infomoment dat we organiseerden naar de buurt toe kwam er welgeteld één persoon opdagen, buurman Geert, terwijl wij met 8 hulpverleners vertegenwoordigd waren. We kunnen gerust stellen dat Geert heel goed geïnformeerd terug naar huis is teruggekeerd! Ondanks de erg beperkte opkomst bleek de aanwezigheid van Geert toch een serieuze meerwaarde. Hij engageerde zich immers van bij de start van ons project om de jongeren volop te integreren in de buurt. Het was Geert die tal van andere burens mee bracht naar de officiële opening van de huizen en onze jongeren activeerden om deel te nemen aan activiteiten die in de buurt georganiseerd werden.

De officiële opening was een groot succes. We voelden dat er vanuit de buurt een positief draagvlak voor het project was. We hoopten dat de jongeren zich goed zouden thuis voelen en dat het tussen hen onderling goed zou klikken.

De opstartfase

Ongeveer 3 weken na het officiële openingsmoment zaten alle kamers vol! Onze zorg dat het onderling niet zou klikken leek volledig ongegrond want in de meeste huizen klikte het aanvankelijk heel goed.

In één van onze huizen liep het echter grondig mis. De aanwezige bewoners versterkten mekaar immers op een enorm negatieve manier. Er werd gefeest tot in de vroege uurtjes, en dag en nacht was er een constant komen en gaan van bezoekers. Er werd gerookt, drugs gebruikt, gedeald en de overlast naar de buurt toe was groot. Dagelijks kregen we meerdere telefoons van buurtbewoners met klachten over overlast en bijna elke nacht vonden er meerdere politie interventies in het huis plaats. De fiets van een buurtbewoonster werd op klaarlichte dag ontvreemd en de tv werd onder onze neus doorverkocht.

Toen we beroep deden op onze contacten in de hoop het tij te kunnen keren, bleek ook dit niet simpel te zijn. De politie gaf aan niet meer te kunnen doen dan veelvuldig te patrouilleren en bij inbreuken een pv op te maken. Ze gaven ook aan dat ook dat niet makkelijk was gezien jongeren weigerden hen binnen te laten. Ook de mensen van de buurtbemiddeling konden niets doen aangezien ze geen bereidheid bij de jongeren vonden om rond de tafel te gaan zitten en de conflicten uit te praten. Toen de juriste van het sociaal huis de jongeren dagvaardde om voor de vrederechter te verschijnen, daagde geen enkele jongere op de afspraak op, waardoor ook de vrederechter geen actie kon ondernemen. Ook voor onze huisbewaarders was hun opdracht een 'mission impossible' geworden. De negatieve dynamiek was immers zo sterk dat ook zij ondanks al hun inzet er niet in slaagden het tij te keren. Al deze problemen hadden ook een impact op ons begeleidersteam. Begeleiders ervoeren heel wat stress, want dit was niet het plaatje dat ze voor ogen hadden. Gelukkig stelden zich al deze problemen slechts in één huis.

Uiteindelijk hebben we het ene huis een tijdje moeten sluiten. Voor de jongeren werden er alternatieven gezocht zodat de rust in de buurt kon terugkeren.

De bijsturingsfase

Een herhaling van wat er in het ene huis gebeurde wilden we naar de toekomst toe kost wat kost vermijden. Het was dus nodig om een aantal zaken op een andere manier aan te pakken.

Waarin stuurden we bij?

- In overleg met de juriste van het sociaal huis werden de aanvankelijke huurcontracten aangepast. Er werd beslist een evaluatieprocedure in het huurcontract op te nemen. Een jongeren dient over 3 positieve evaluaties te beschikken als voorwaarde om het contract te kunnen verlengen.
- Er werd beslist om de dienst woonbegeleiding van het sociaal huis in te schakelen. Tine en Sofie zouden instaan voor de evaluaties en zouden ook de rol van huisbaas op zich nemen.
- Er werd beslist jongeren veel beter te gaan screenen op hun capaciteiten om samen te wonen. Voor jongeren met een overheersende agressie- en drugproblematiek kiezen we niet langer voor de formule co-housing. Hen bieden we andere trajecten aan. Ook houden we rekening met andere aspecten: heeft de jongere een dagbesteding, is hij in staat grenzen aan te geven naar derden?
- We beslisten om nog meer te gaan inzetten op het netwerk rondom de jongere om van co-housing een succes te maken. Tijdens netwerkoverleggen bekijken we op welke manier het netwerk een bijdrage kan leveren om van het samenwonen een succes te maken.
- We beslisten ook om niet meer dan 2 jongeren per woning te laten co-housen.
- Voor de kamer die vrij kwam gingen we op zoek naar een inwonende vrijwilliger die het project mee vorm kon geven.
- We kozen er voor om in een van de panden enkel niet-begeleide minderjarigen te huisvesten.
- We beslisten veel korter op de bal te spelen bij problemen.

Evaluatiefase

Vaststellingen na deze bijsturingen:

- Het samenwonen in onze huizen verloopt sinds deze bijsturingen veel vlotter.
- Wanneer er problemen opduiken kunnen we veel korter op de bal spelen. Dit komt doordat een heel duidelijke taakverdeling is opgesteld en er bij problemen er een duidelijk protocol is van wie wat opneemt.
- Het feit dat een externe dienst de 'huisbaasfunctie' opneemt zorgt ervoor dat begeleiders niet langer in een dubbele positie gewrongen worden en daardoor ook minder in conflict komen met jongeren.
- Het feit dat er meerdere mensen betrokken zijn bij het ontwikkelen van woonvaardigheden zorgt ervoor dat de impact op jongeren groter is en jongeren hun gedrag sneller bijsturen.
- De aanwezigheid van een inwonende vrijwilliger zorgt voor een veel positievere vibe in het huis. Er zijn veel minder conflicten in het huis, problemen worden veel sneller gedetecteerd en kunnen bijgevolg ook veel sneller aangepakt worden.
- In het project Caputsteen heeft de aanwezigheid van de dienst 38 Volt, net hetzelfde effect.
- In de huizen waar we niet-begeleide minderjarigen huisvesten zijn er zelden problemen
- Een goeie screening komt zowel de jongere als het begeleidersteam ten goede.

Ons co-housingverhaal kende een moeilijke start en in de beginfase stuiten we op heel wat pijnpunten. Onze basishouding indachtig hebben we ook hier de crisis als kans beschouwd en hieruit veel geleerd zodat we op een heel andere manier en met meer ervaring aan het project Caputsteen konden starten. Dankzij alle bijsturingen die we deden, konden we een totaal andere start maken wat zowel goed was voor de tienerouders als voor onszelf.

Voor diensten die zelf willen gaan co-housen geven we samenvattend graag volgende tips en tricks mee!

4. Tienerouders aan het woord

Het project caputsteen is opgebouwd rond tienerouders en hun specifieke noden. Aangezien tienerouders zelf expert zijn van hun eigen verhaal mag hun input in dit draaiboek zeker niet ontbreken. Sarah Debaets, medewerkster bij Cachet interviewde voor ons 3 tienerouders en ging op zoek naar het verhaal achter hun zwangerschap. Het leverde 3 rauwe maar zeer authentieke portretten op van jongeren die op jonge leeftijd zwanger werden en hoe ze dit beleefden.

Sarah interviewde tienermama's met een heel diverse culturele achtergrond maar liet daarnaast ook een tienerpapa aan het woord. Ze schetsen wat hun drijfveren waren om zwanger te worden maar ook wat de zwangerschap voor hen betekende en wat de impact ervan was op hun (jonge) leven. Daarnaast getuigen ze over de hulp die ze gekregen hebben en beschrijven ze wat hen geholpen heeft maar ook wat ze gemist hebben.

Wij vatten de kern van de interviews voor U graag samen omdat ze ons en unieke inkijk geven in de leefwereld van tienerouders. De volledige interviews kun je terugvinden op pagina 56 tot 73.

Het verhaal van Max, Natasja en Angel

Max (tienerpapa):

Max was 18 toen hij via zijn ouders vernam dat hij papa zou worden. Hij was in shock want papa worden paste echt niet in het plan dat hij voor zichzelf had uitgestippeld. "Ik voelde me vast, zoals een einde". Max werd pas op het einde van de zwangerschap op de hoogte gebracht van zijn nakend vaderschap en voelde zich voor een voldongen feit gesteld. "Ik wist het pas zo laat dat er geen sprake meer was van abortus". De zwangerschap zette zijn leven volledig op zijn kop. "Ik was bezig met andere dingen in mijn leven". Bovendien twijfelde hij of de intenties van zijn (intussen) ex- vriendin om mama te worden wel de juiste waren. "Max zal nu terug naar mij komen". Max probeerde een gezin te vormen met zijn vriendin maar dit lukte niet meer. De vertrouwensbreuk tussen hem en zijn vriendin bleek niet meer te herstellen,...

Max beschrijft in het interview zijn worsteling om ondanks alle moeilijkheden een verantwoordelijke papa voor zijn dochter te kunnen zijn. "Tot het einde van mijn leven gaat er niemand boven haar, zij blijft prioriteit"

Natasja (tienermama):

Natasja was 17 toen ze mama werd van haar eerste dochter. Niettegenstaande ze heel graag al jong mama wou worden was het toch een gedwongen keuze. "Mijn ex zat in Mol⁶. Hij was ervan overtuigd dat als hij papa zou worden hij Mol wel ging mogen verlaten". In haar verhaal belicht ze de complexe relatie met haar vriend en beschrijft ze hoe moeilijk het voor haar was om van hem los te komen alsook de constante hoop die ze voelde dat hij zou veranderen. "Ik bleef van hem houden zelfs nadat hij mijn neus had gebroken, had ik het nog moeilijk om hem los te laten."

Natasja beschrijft in haar interview de weg die ze heeft afgelegd om los te komen van haar vriend maar ook hoe de hulpverlening en haar netwerk haar daarin gesteund hebben. Verder beschrijft ze wat haar geholpen heeft om zich voor te bereiden op het ouderschap en geeft ze mee hoe belangrijk het is om tienerouders binnen hulpverlening goed te omkaderen. Ook het belang van een goeie "klik" tussen jongeren en hun begeleider wordt uitgebreid toegelicht.

"Dat mijn vriend geen goeie partner voor me was ben ik pas in de Merode⁷ beginnen inzien. Ik had een veel betere band met de begeleiding daar".

---

⁶ Mol is een gemeenschapsinstelling. Voor meer info verwijzen we door naar <https://www.jeugdhulp.be/organisaties/gemeenschapsinstelling>

⁷ De Merode is een CIG (Centra voor integrale gezinszorg). Voor meer info: www.CIG.be

Angel (tienermama)

Angel is afkomstig uit Sierra Leoné. Ze werd zwanger toen ze 17 jaar werd maar verloor haar eerste kindje. Ze kwam in de handen van mensensmokkelaars terecht die haar onder valse voorwendsels naar Europa brachten. Hier aangekomen bleek ze opnieuw zwanger te zijn en werd ze aan haar lot overgelaten.

Het interview met Angel is een ode aan de veerkracht. Het is een verhaal van tegenslagen maar ook van een enorme wilskracht om deze te overwinnen. Angel schetst ons in dit interview dat doorzetten loont en beschrijft hoe ze hoe ze op eigen kracht zelfs kabinetsmedewerker werd. Daarnaast houdt ze een pleidooi om in leefgroepen specifieke kennis te voorzien rond zwangere meisjes en kaart ze aan dat zwangere meisjes met een oorlogstrauma specifieke noden hebben waarmee de hulpverlening dient rekening te houden.

Wat leren we uit de verhalen van Max, Natasja en Angel

Tienerouders zijn jong

Dit is evident natuurlijk, anders spreken we niet over tienerouders ☺. Zowel Max, Natasja als Angel waren 17 jaar op het ogenblik dat ze mama of papa werden. Voor hen allen was het vooruitzicht ouders te worden een ontzettend ingrijpende gebeurtenis. Allen werden ze gedwongen om hun eigen toekomst te herdefiniëren omwille van hun nakende ouderschap.

Op het moment dat tieners nog volop bezig zijn met de ontwikkeling van hun eigen identiteit heeft een al dan niet bewuste zwangerschap een ontzettend grote impact. Jongeren zien toekomstdromen niet langer als realiseerbaar of dienen deze danig bij te stellen. Gezien hun jonge leeftijd is de draagkracht waarover tieners beschikken vaak (nog) niet in verhouding met de draaglast die de opvoeding van een kind vereist.

Ouderschap op jonge leeftijd is meestal geen bewuste keuze.

Max en Angel kozen niet bewust voor het ouderschap, het is iets wat hen overkwam. Voor Natasja was dit enigszins anders. Zij wou wel heel graag kindjes maar niet zo vlug. Ze voelde zich onder druk gezet door haar partner om zwanger te worden.

Voor sommige jongeren is een tienerzwangerschap iets wat hen overkomt terwijl het voor anderen een heel bewuste keuze. De reden waarom jongeren kiezen om vroegtijdig ouder te worden zijn niet eenduidig. Dit blijkt duidelijk uit de afgenomen interviews. Voor sommige jongeren is een zwangerschap een manier om niet alleen te zijn en onvoorwaardelijke liefde te kunnen doorgeven. Anderen zien het als een kans om een verschil te kunnen maken met hun eigen voorgeschiedenis en hun kindje een betere opvoeding te kunnen bieden.

Relaties van tienerouders zijn broos en vaak complex.

Niemand van de geïnterviewde ouders is nog samen met hun partner. Dit is veelzeggend. In zijn interview uit Max duidelijk de boosheid die hij voelt naar zijn ex-partner. Naar zijn aanvoelen werd hij door haar voor een voldongen feit gesteld, iets wat hij nooit echt verteerd heeft. Natasja beschrijft op haar beurt de druk die ze voelde om zwanger te worden. Na een heel proces werd haar ex-partner vanuit de rechtbank een contactverbod opgelegd.

Tienerzwangerschappen zetten de relatie tussen partners meestal onder een enorme druk. We stellen in de dagelijkse praktijk vast dat relatiebreuken veelvuldig voorkomen en dat vele meisjes er reeds voor de bevalling alleen voor staan. Vanuit de hulpverlening is het ontzettend belangrijk om naast ouderschap ook aan de slag te gaan rond het aspect partnerschap.

Tienerouders hebben nood aan ondersteuning

Uit de interviews blijkt duidelijk dat een zwangerschap heel wat zorgen en twijfels met zich meebrengt. Naast de emotionele impact komen er bij een zwangerschap ook tal van praktische zaken die moeten geregeld worden. Natasja beschrijft in haar interview op welke manier de hulpverlening haar op praktisch en emotioneel vlak gesteund heeft.

Tienerouders worden overspoeld door de veelheid van taken die op hen afkomen. Dit is ook logisch. Als we een modaal parcours zouden omschrijven als eerst studeren, een partner vinden, werken, samenwonen of trouwen en nadien aan kinderen beginnen kunnen we met zekerheid stellen dat dit gefaseerde traject voor de meeste van onze tienerouders niet opgaat. Integendeel, al deze fasen concentreren zich voor tienerouders quasi op hetzelfde moment in hun leven, waardoor de kans groter is dat het evenwicht tussen hun draaglast en draagkracht uit balans raakt. De veelheid van taken maakt gerichte ondersteuning noodzakelijk. Tienerouders hebben naast praktische ondersteuning ook steun nodig op vlak van ouderschap en partnerschap en bij alle andere taken die bij het zelfstandig wonen horen zoals woonst, administratie, financiën,...

We stellen ook vast dat binnen het huidige hulpverleningsaanbod de hulp vooral gericht is naar tienermoeders en hun baby's en er maar heel weinig aanbod is naar papa's. Dit is een vrij bizar gegeven aangezien we wel van papa's verwachten dat ze hun papa rol consequent naar hun kindje toe opnemen. Ook voor papa's is het krijgen van een kindje een heel overweldigende gebeurtenis en ook zij kampen met angsten en onzekerheden hieromtrent. Net als hun partner hebben zij daarom evenveel nood aan ondersteuning en begeleiding. Als we verwachten dat papa's hun verantwoordelijkheid naar hun kindje toe opnemen is het immers niet meer dan normaal dat ze van bij de start van de geboorte ook daadwerkelijk een volwaardige plaats krijgen als ouder en partner.

Tienerouders met een andere culturele achtergrond hebben specifieke noden.

Angel beschrijft dit heel mooi in haar interview. Ze is begeleiders heel erkentelijk voor al hun inzet maar houdt daarnaast een duidelijk pleidooi om in jeugdhulpsettings voldoende expertise te voorzien voor zwangere meisjes. In haar interview geeft ze aan dat die relevante ervaring soms ontbreekt. Daarnaast houdt ze een pleidooi om meisjes met een oorlogstrauma zorg op maat te bieden vanuit een specifieke expertise.

De kijk op ouderschap is heel cultureel bepaald. Vanuit onze westerse kijk is 17 jaar ontzettend jong om al ouder te worden terwijl dit binnen andere culturen als heel evident wordt beschouwd. In het werken met tienerouders is het heel belangrijk om rekening te

houden met de culturele achtergrond. Om ook met aspecten als trauma aan de slag te kunnen gaan zijn samenwerkingsverbanden met partners die over deze expertise beschikken een absolute must.

Tienerouders hebben nood aan verbinding

Natasja beschrijft hoe belangrijk de steun van haar moeder, haar nieuwe partner en haar begeleidster voor haar was terwijl Max aangeeft dat hij op weinig mensen kon terugvallen.

We stellen vast dat onze tienerouders vaak verbinding met een veilig en steunend informeel netwerk missen. Ze dragen vaak een rugzak met heel wat kwetsuren uit het verleden met zich mee en kennen complexe voorgeschiedenissen. Velen werden reeds geconfronteerd met breuken vanuit hun verleden, bij anderen ontstond de breuk op het moment dat ze vertelden dat ze mama/papa gingen worden. Het is de absolute opdracht van de hulpverlening om met jongeren te werken aan verbinding. De opdracht waar tienerouders voor staan is zo veelomvattend dat verbinding een noodzaak is. Jongeren die verbonden zijn met anderen staan sterker in het leven.

Wat vinden ze positief?

"Het is fijn om te weten dat je een stabiele plek om te wonen hebt en dat je niet alleen bent."

"De woonst was ruim genoeg voor 2 gezinnen, de meubels waren perfect in orde. Ik had zelfs een aparte kamer voor mijn zoontje, dat vond ik heel positief."

"Na mijn verblijf in het project Caputsteen, kon ik met voorrang doorschuiven bij de sociale huisvestingsmaatschappij. Het feit dat deze overstap zo vlot kon gemaakt worden vond ik heel positief."

"Voor mij was de begeleiding in combinatie met de kinderopvang heel positief. Als je vragen had kon je die direct stellen aan de kinderopvang. De begeleiding was ook oprecht met je bezig."

"De opsplitsing van de begeleiding vanuit het CKG en de begeleiding vanuit de Aanzet vond ik heel goed. Ik hou dingen nogal graag gescheiden en die opsplitsing hielp me echt."

"Ik was ook blij dat de begeleiding na mijn verhuis bleef doorlopen en dat je zelf kan kiezen wanneer de begeleiding stopt."

"De begeleiding was super"

"De begeleiding was er altijd als ik ze nodig had. Alles was altijd in orde, goede. Ze helpt mij en mijn vriend."

"Ik vond het leuk en gezellig vooral omdat je niet alleen bent en dat je hulp krijgt indien nodig. Dat geeft je een veilig gevoel."

"De woning is ruim en je kan er voor weinig geld wonen. Het is ook fijn dat het vlak naast een park ligt".

"Ik vind het heel goed want velen kunnen niet thuis terecht... begeleiding is er goed bijgenomen. Ik zou het aanraden."

"Het goedkoop wonen vind ik heel positief."

Wat vinden ze moeilijk?

"In het begin waren er nogal wat praktische problemen in het huis, de wc liep over, de verwarming werkte niet goed, ..."

"Ik had een discussie met het andere koppel omdat ik 2 kamers had en zij maar één, dat vond ik niet echt fijn."

"Het samenwonen met het andere gezin verloopt niet zo makkelijk. Ik heb het gevoel dat ik alles alleen moet doen, koken, opruimen, ..."

"Een extra plekje beneden voor de buggy was wel fijn geweest".

"Voor mij is het werken met 2 begeleidsters wel moeilijk". "Wat zeg ik tegen wie?" voor mij zou één begeleidster beter werken."

Welke suggesties ter verbetering stellen ze voor?

"Als er iemand nieuw komt wonen, zou ik eerst een kennismaking organiseren en dan pas verhuizen."

"Ik vind dat er meer moet ingezet worden op gezamenlijke gesprekken tussen de bewoners van het huis om te bespreken hoe het samenwonen verloopt."

"Ik zou ervoor zorgen dat het terras voldoende veilig is voor de kindje. De chauffages kunnen ook erg warm worden en dat kan gevaarlijk zijn voor de kindjes."

5. Het Project Caputsteen nu, een besluit in 6 vragen

Zijn projecten rond tienerouders echt nodig?

Projecten als Caputsteen zijn meer dan noodzakelijk. Reeds voor de opstart van het project werden tienerouders vanuit verschillende hoeken aangemeld. Een eerste vraag kwam van een jeugdrechter reeds weken voor het project operationeel was, en meerdere vragen volgden onder andere van de collega's van het Jongeren Advies Centrum (JAC). Het feit dat we reeds meerdere vragen tot opstart kregen zonder dat het project echt voorgesteld was in de regio, zegt natuurlijk al veel.

Nu we ongeveer anderhalf jaar bezig zijn en het project stilaan meer bekendheid geniet kunnen we binnen ons huidig aanbod niet meer aan de vraag voldoen. Daarom startten we naast het project Caputsteen ook begeleidingen van tienerouders op binnen ons reguliere aanbod. Op dit ogenblik hebben reeds 2 tienerkoppeltjes en twee tienermama's in het project Caputsteen verbleven. Ons eerste tienerkoppel beviel zelfs van een tweeling! Momenteel verblijft er opnieuw een tienerkoppeltje in het appartement. Zij werden een paar maanden terug de fiere ouders van een zoontje.

Los van het project caputsteen hebben we nog een ander tienerkoppel en een alleenstaande mama in begeleiding. Het koppel beviel onlangs van een meisje, de alleenstaande mama kan elk moment bevallen.

Op dit ogenblik is er dus meer vraag dan aanbod.

Waarom zijn projecten voor tienerouders zo belangrijk?

Omdat tienerouders jong zijn, door complexe voorgeschiedenissen vaak kwetsbaar zijn en er op een korte tijdspanne veel meer afkomt dan ze alleen kunnen dragen. Dit maakt dat gerichte ondersteuning net voor deze doelgroep zo belangrijk is. Daarnaast bestaat wel een aanbod naar tienermoeders, bijvoorbeeld in de Centra voor Integrale Gezinszorg, maar wanneer jongeren na een verblijf in een CIG op eigen kracht verder moeten is een verdere aanklampende vorm van hulpverlening meer dan noodzakelijk.

Begeleidingen in Centra voor Integrale Gezinszorg worden bovendien ook vaak verplicht opgelegd vanuit de jeugdrechtbank. Dit is enigszins logisch omdat men op die manier wil achterhalen of de ouders (meestal de mama's) over voldoende vaardigheden beschikken om het kindje veilig te laten opgroeien. Begeleidingen vanuit deze CIG's kunnen echter ook niet onbeperkt in tijd blijven duren, ook niet wanneer er vastgesteld wordt dat ouders bepaalde vaardigheden nog verder dienen te ontwikkelen. Ook in deze gevallen biedt een project als Caputsteen een belangrijke meerwaarde. Vanuit het samenwerkingsverband kan er immers gerichte hulp ingezet worden om jongeren op de juiste domeinen te ondersteunen.

Zijn tienerouders dan zo kwetsbaar?

Het leven van tienerouders wordt vanaf het moment van een zwangerschap deftig dooreengeschud. Hun jonge leeftijd en de veelheid aan taken en verantwoordelijkheden die het ouderschap met zich meebrengt, maken hen per definitie kwetsbaar. Toch hangt hun mate van kwetsbaarheid af van tal van factoren. Worden ze omringd door een zorgzaam netwerk? Was hun zwangerschap een bewuste keuze of is het hen overkomen? Wordt hun zwangerschap als vreugdevol beschouwd of wordt er toch eerder afwijzend naar gekeken? Zijn de omstandigheden optimaal om voor de baby te kunnen zorgen? Hebben jongeren zelf het geluk gehad om in een stabiele thuissituatie op te kunnen groeien of niet?

De antwoorden op al deze vragen zijn zeer bepalend voor om hun mate van kwetsbaarheid in te schatten en zijn op hetzelfde moment ook heel relatief. Sommige jongeren getuigen immers van zo'n flexibiliteit in hun denken en handelen dat ze ondanks hun moeilijke voorgeschiedenissen die ze meemaakten erin slagen zichzelf te overstijgen. Als hulpverlener valt onze mond hiervan soms open, wat ons heel gelukkig maakt.

Is een project als Caputsteen duur?

Voor het project Caputsteen worden middelen vanuit verschillende diensten waarmee we een partnerschap hebben samen gebracht en aangevuld met zorggarantie middelen⁸. Doordat elke dienst investeert in het project en er gericht samengewerkt wordt realiseren we het 1+1 = 3 principe.

Door intensief samen te werken en samen te investeren is de valt financiële impact van een project als Caputsteen best mee.

Wat na een verblijf in project Caputsteen?

Jongeren kunnen maximaal 18 maanden in het project Caputsteen verblijven. Nadien is het de bedoeling dat ze verhuizen naar een eigen woning. Sommigen vinden een woning op de privé huurmarkt maar de meesten maken gebruik van een versnelde toewijzing binnen sociale huisvestingsmaatschappijen. Voor regio Mechelen zijn dat Woonpunt en het sociaal verhuurkantoor.

Het is niet omdat jongeren verhuizen dat ineens alle hulp rondom hen wegvalt. Jongeren kunnen nog steeds een beroep blijven doen op een -weliswaar afgeslankt- hulpaanbod. Na een verblijf in Caputsteen blijft de CBAW begeleiding gewoon doorlopen en in de meeste gevallen loopt ook de financiële begeleiding vanuit het sociaal huis verder. Na de amber begeleiding kan ook het CKG schakelen naar een (minder intensieve) mobiele begeleiding. Concreet betekent dit dat ze nog 1 keer per week langs komen (in plaats van max. 3 keer per week) om verder te werken aan de vooropgestelde doelen rond ouder- en partnerschap.

Voor jongeren die meerderjarig zijn is het voortzetten van de CBAW begeleiding een gunst en geen verplichting. Zolang er concrete doelen zijn om rond aan de slag te gaan kan de begeleiding verlengd worden. We hanteren hierbij het principe dat een begeleiding zo kort als mogelijk maar zo lang als nodig moet zijn. Uit ervaring weten we dat begeleidingen best niet abrupt afgebroken worden maar dat we na stabilisatie van de leefsituatie van de jongeren we ook de tijd moeten nemen om dit te bestendigen. Jongeren kunnen maximaal tot de leeftijd van 25 jaar van een CBAW begeleiding gebruik maken. Voor de begeleiding vanuit het sociaal huis en het CKG geldt er geen leeftijdsbeperking.

Wanneer jongeren er ondanks de duidelijke omkadering die het project biedt niet in slagen om de veiligheid van hun kindje te garanderen wordt dit in alle transparantie met hen

---

⁸ Zorggarantie is een project voor gezinnen met kinderen van max. twee jaar waar een dreigende uithuisplaatsing aan de orde is. Zij hebben o.a. een beperkt aantal middelen ter beschikking om een snel aanbod te voorzien rond gezinnen om deze uithuisplaatsing te voorkomen of zo kort mogelijk te houden. Dit door het organiseren van zorgtafels en het zoeken naar diensten die dit aanbod rond gezinnen kunnen opstarten, desnoods in overtal of uitbreiding.

Meer info: <https://www.jeugdhulp.be/professionelen/jeugdhulplandschap/uitbreidingsbeleid-jeugdhulp/jonge-kinderen>

besproken. In dergelijke gevallen gaan we op zoek wat wel gepaste ondersteuning is. Wanneer jongeren niet open staan voor een gepast hulpaanbod wordt het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg (OCJ⁹) ingeschakeld en krijgt de hulp een meer dwingend karakter.

Op welke vlakken verschilt een begeleiding in Caputsteen van een reguliere begeleiding?

Binnen een reguliere CBAW begeleiding proberen we in eerste instantie een zorgnetwerk rondom onze jongeren te creëren. De focus binnen een reguliere begeleiding ligt in eerste instantie in het tot stand brengen van verbinding tussen de jongere en zijn netwerk. Daarnaast wordt er intensief ingezet op alle aspecten verbonden met het zelfstandig wonen en op eigen benen staan.

Bij de begeleiding van tienerouders wordt een ruimere focus gehanteerd. Naast het werken aan zelfstandigheid ligt de focus veel sterker op het ouder- en partnerschap.

---

⁹ <https://www.jeugdhulp.be/organisaties/ondersteuningscentrum-jeugdzorg-ocj>

6. Dankwoord

In dit draaiboek werd veelvuldig verwezen naar de kracht en de noodzaak van samenwerking. Ook dit werk kon alleen tot stand komen dankzij de hulp en steun van vele mensen.

Daarom wil ik graag alle mensen die rechtstreeks of onrechtstreeks hun steentje hebben bijgedragen bij de ontwikkeling van dit draaiboek uitvoerig bedanken. Een hartelijk woord van dank aan al onze partners die bij het project betrokken zijn maar ook aan alle jongeren die hun medewerking aan dit draaiboek hebben verleend!

Daarnaast ook een hartelijk woord van dank aan onze verantwoordelijke, Mark Govaerts, de collega's supervisors Jo, Marlies, Theo, Wenke en Debbie en de hele begeleidingsploeg van De Aanzet. Mooie projecten kunnen enkel tot stand komen als ze gedragen worden door een krachtige en dynamische ploeg waarin iedereen het voor mekaar opneemt. De Aanzet is zo'n ploeg en het is heerlijk om er deel van uit te maken!

Sommige mensen verdienen ook een speciaal woord van dank. Ik sta er op hun naam en verdiensten specifiek te vermelden!

Bedankt Sarah Debaets van VZW Cachet voor het afnemen en uitschrijven van de interviews en zo het perspectief van de jongeren duidelijk naar voren te brengen.

Bedankt Kim Van Roye, onze administratieve kracht, om met zoveel geduld en zorg dit draaiboek van een prachtige lay-out te voorzien.

Bedankt Mieke Segers (Vlaams Welzijnsverbond) en Stéphanie De Smet (Cera) om heel het proces mee te sturen, steun en advies te bieden toen het wat moeilijker ging en alle aangeleverde ontwerpteksten veelvuldig na te lezen en te corrigeren.

Bedankt Marlies Ennekens en Shary De Haes voor het schrijven van jullie teksten.

Bedankt Famke Van Stichel om van verschillende interviews één mooi geheel te maken.

Bedankt Els Lieckens en Bart Hansen, onze directie, voor het nalezen van het draaiboek, het schrijven van het voorwoord, jullie warme steun en bemoedigende woorden.

Bedankt Renee Steeman, mijn lieve dochter voor het ontwerpen van de kaft van dit boek.

Bedankt Inge, Rani, Steffie, Lynn, Laura, An en Margo. Zonder jullie dagdagelijkse inzet, zorg en drive om al onze jongeren de best mogelijke hulp te bieden, zouden projecten zoals Caputsteen nooit kunnen gerealiseerd worden. Jullie zijn een fantastisch team!

En last but not least bedankt aan de tienerouders en bij uitbreiding alle jongeren die we ooit mochten begeleiden.

Filip Steeman

7. Bijlagen

Interview met Mathias Vaes

Hoe is de samenwerking met het sociaal huis Mechelen precies ontstaan?

De aanleiding was de voorstelling door Cachet van hun boek 'Sur Ma Route'. Dat hakte er heel hard in bij mij. Na die voorstelling was er een receptie en daar leerde ik Marc en Filip van De Aanzet kennen. We spraken toen af om eens samen te zitten om te kijken wat we samen konden realiseren en hoe we de door de jongeren aangehaalde pijnpunten zouden kunnen wegwerken. Dat hebben we dan gedaan zoveel als we konden. Onze insteek was heel hard het ernstig nemen van de feedback en de voorstellen uit 'Sur Ma Route'. We hebben die nooit in twijfel getrokken. Het was duidelijk dat die dingen voor die jongeren enorm belangrijk waren en dan moet je dat serieus nemen.

Wat is de meerwaarde van dergelijk samenwerkingsverband?

Vanuit het perspectief van de jongere is dit volgens mij vooral een veel grotere kwaliteit van hulpverlening. Als hulpverlening vanuit jeugdzorg en OCMW goed op elkaar is afgestemd en mensen elkaar goed kennen, dan voel je dat als jongere ook. Dan heb je minder het gevoel van het kastje naar de muur gestuurd te worden. Je moet je verhaal niet iedere keer opnieuw doen en vanaf nul beginnen. De transitieleeftijd is één van de belangrijkste fases in iemands leven. Dan is het des te belangrijker dat de ondersteuning hierin goed verloopt.

Vanuit het perspectief van de hulpverleners pool je op deze manier veel meer de verschillende mogelijkheden. De Jeugdzorg kan dingen die een OCMW niet kan en vice versa natuurlijk ook. Je staat er als hulpverlener dan niet alleen voor, maar kunt over de grenzen van organisaties kijken. Je kunt door gerichte samenwerking ook veel beter op maat werken en rekening houden met de specificiteit van de doelgroep in kwestie.

Vanuit het perspectief van de organisaties zelf en de bredere samenleving kom je door dit soort samenwerkingsverbanden ten slotte veel meer tot structurele verbeteringen. Als de

samenwerking goed zit en er is wederzijds respect en vertrouwen, dan is het veel gemakkelijker om knelpunten te signaleren en samen naar oplossingen te zoeken.

Waar hebben jullie vanuit het sociaal huis concreet op ingezet om de transitiefase voor jongeren in de jeugdzorg beter te laten verlopen?

Verschillende zaken.

Een heel belangrijke was de toeleiding. Vroeger moest iedereen die hulp wou vragen via de voordeur komen. De begeleiders van De Aanzet kwamen dan vaak mee. Maar het is echt niet evident voor jongeren om leefloos en dergelijke te gaan vragen. Nu werken we sinds een paar jaren met vaste maatschappelijk assistenten uit onze begeleidingsteams. De begeleiders van de Aanzet moeten nu niet meer door de voordeur gaan, maar kunnen rechtstreeks contact leggen met deze vaste maatschappelijk assistenten. Dit maakt de samenwerking veel meer een 1-op-1 gebeuren en dat werkt echt veel beter.

Een andere heel belangrijke was een meer op maat benaderen van de federale wetgeving rond onderzoek van de onderhoudsplicht, samenwonen en installatiepremie. Deze heeft de Programmatorische federale overheidsdienst Maatschappelijke Integratie (POD MI) ook verankerd in zogenaamde FAQ's (zie <https://www.mi-is.be/nl/faq> op datum van 23 november 2016). We hebben heel veel werk gemaakt van de bekendmaking hiervan, maar helaas merken we nog altijd dat deze FAQ's niet door alle jeugdzorgvoorzieningen gekend zijn en door alle OCMW's toegepast. Dat vind ik echt enorm erg, want het gaat om zaken die super cruciaal zijn voor deze jongeren.

Was het moeilijk om dit te realiseren binnen het sociaal huis? Was er een draagvlak om dit te doen?

Nee, ik vond dit niet echt moeilijk. Het was in het begin wel een beetje zoeken hoe het allemaal te organiseren, maar dat lukte wel. Het was daarbij vooral een kwestie van vasthouden aan de bevindingen en voorstellen uit 'Sur Ma Route' van Cachet. Dat werkte echt als een kompas en dat maakte heel veel.

Jullie acties bleven niet onopgemerkt. In 2016 ontvingen jullie de Federale armoedeprijs voor dit project. Waarom werden jullie precies uitgekozen?

Ik denk vooral omdat we concreet aan de slag gingen op korte termijn met de aanbevelingen van de jongeren van Cachet. Het was allemaal heel hands on en daadkrachtig. Het ging daarbij ook niet om een afzonderlijk project, maar om het in elkaar weven van basiswerkingen met de bedoeling om tot structurele verbetering voor deze jongeren te komen.

Na de armoedeprijs gingen jullie samen met Cachet en de Aanzet op ronde in Vlaanderen om jullie verhaal te delen met anderen. Vanwaar deze keuze?

Voor ons was de voorstelling van 'Sur Ma Route' door Cachet enorm belangrijk geweest: jongeren die verbleven hebben in de jeugdzorg die vertellen over hun concrete ervaringen, over wat goed was en over wat eigenlijk beter had moeten zijn. Dat was een enorm krachtige ervaring. Wij wouden vooral zoveel mogelijk mensen in Vlaanderen de kans geven om dat mee te maken, maar dan aangevuld met ons eigen verhaal vanuit de Aanzet en het Sociaal Huis. Niet om te zitten showen, maar wel met de bedoeling om anderen te inspireren en te vermijden dat iedereen het warme water zou gaan beginnen uit te vinden.

Als sociaal huis Mechelen hebben jullie flink geïnvesteerd in jongeren in de transitiefase. Zijn dergelijke investeringen ook haalbaar voor andere OCMW's.

Dat is een misvatting. We hebben hier financieel eigenlijk quasi niets in geïnvesteerd. Samenwerken vereist geen geld, enkel een open houding en goede wil. En dat is hetzelfde voor het toepassen van de FAQ's van de POD MI: dat kost geen extra geld, het is zelfs iets wat je eigenlijk sowieso moet doen. Ik denk dat dit samenwerkingsverband eerder vooral heeft opgebracht: zowel voor de jongeren als onszelf is het een betere en fijnere manier van werken met betere resultaten.

Tot slot, welke raad zou jij aan collega's diensthoofden van andere OCMW' willen meegeven?

Lees 'Sur Ma Route', je vindt het op de site van Cachet, <https://cachetvzw.be>, onder 'documenten'. En ga er dan over in gesprek met de jeugdzorgvoorzieningen in jouw buurt. En mail me via mathias.vaes@sociaalhuismechelen.be als je er eens dieper door wilt gaan.

Hartelijk dank voor dit interview Mathias!

Interview met Anke en Marjan.

→ Ankerfiguren binnen Sociaal Huis Mechelen.

Hoe is jullie samenwerking met de aanzet precies ontstaan?

Marjan:

De eerste contacten met Sociaal Huis Mechelen en De Aanzet werden gelegd in 2015. Dit naar aanleiding van de publicatie van het boek "Sur ma route" dat door Cachet vzw werd uitgegeven. Cachet is een organisatie waarbij jongvolwassenen met een jeugdhulpervaring zich inzetten voor jongeren die vandaag in een voorziening binnen het agentschap opgroeien verblijven.

Anke:

In het boek worden ervaringen, pijnpunten en leemtes blootgelegd die jongeren uit de bijzondere jeugdzorg ervaren op de brug naar hun meerderjarigheid. De onwetendheid en misinformatie over werkingen zoals het Sociaal Huis (OCMW) bleken groot. De ervaringen ook niet altijd positief. De jongeren zelf gaven aan dat dit volgens hen tweerichtingsverkeer is en maatschappelijk assistenten van een OCMW de fijngevoeligheden van hun situatie te weinig kennen.

Marjan:

Het Sociaal Huis ging in samenwerking met De Aanzet hiermee graag aan de slag. Ons diensthoofd, Mathias Vaes, voelde zich erg aangesproken om als Sociaal Huis extra inspanningen te leveren voor deze kwetsbare jongeren. Mathias legde de contacten en mijn collega Anke Brauwers en ik werden aangesteld als 2 vaste maatschappelijk assistenten van het Sociaal Huis voor De Aanzet. Zo gingen we in 2015 een eerste keer samen rond de tafel zitten om zo elkaar en elkaars werking beter te leren kennen. De eerste bruggen werden gebouwd over de diensten heen.

Kunnen jullie even beschrijven op welke manier jullie samenwerken met de Aanzet?

Anke:

De samenwerking vertaalt zich o.a. concreet in een rechtstreekse toeleiding naar 2 vertrouwde maatschappelijk assistenten.

Mijn collega Marjan en ikzelf zijn vanuit dit kader in het project betrokken. Dit wil zeggen dat de Aanzet met één van ons contact opneemt wanneer één van hun jongere een aanvraag wil doen bij het Sociaal Huis. We starten nadien samen een traject op, waarin we met de Aanzet een sterke tandem rijden. Ook voor ruimere info en adviesvragen proberen we te fungeren als rechtstreekse hulplijn.

Marjan:

Normaal komt de jongere eerst terecht bij het onthaalteam en wordt hij nadien doorgestuurd naar een vaste maatschappelijk werker. Deze stap valt dus weg waardoor de jongere niet 2 keer zijn verhaal dient te doen.

Jongvolwassenen worden door hun kwetsbare startpositie met heel wat structurele drempels geconfronteerd. Keer en keer moeten jongeren zich flexibel aanpassen aan nieuwe regels, verwachtingen en begeleiders. Ze hebben na verloop van tijd al zo vaak hun verhaal opnieuw moeten doen, dat ze dreigen af te haken wanneer de hulpverlening vrijwillig wordt. Dit leidt tot vertrouwensproblemen en bemoeilijkt het aangaan van nieuwe hulpverleningsbanden. Daarom kwam de vraag om te werken met een vaste vertrouwenspersoon die hen heel hun traject begeleidt.

Anke:

In het kader van vroegtijdige bekendmaking en het streven naar een naadloze overgang, gaan Marjan en ik +/- 1 keer per jaar naar een infoavond die de Aanzet organiseert. Hier zijn jongeren die de meerderjarigheid, of bij uitbreiding het zelfstandig wonen naderen, op aanwezig. Samen met enkele andere relevante diensten (VDAB, Woonpunt, ...) geven we op een informele wijze en in kleine groepjes uitleg over onze werking. Het geeft ook ruimte om al een aantal eerste vragen of misvattingen van de jongeren te beantwoorden.

Daarnaast opende het Sociaal Huis in samenwerking met de Aanzet in 2017 een eerste co-housingproject in Mechelen. Deze woning is opgedeeld in 2 entiteiten, dewelke elk onderdak bieden aan 3 jongeren. Ook dit project is ontstaan vanuit aanbevelingen uit 'Sur Ma Route'.

Marjan:

Dit is een co-housing project waarin jongeren samenwonen in een traject van begeleid zelfstandig wonen en waarin ze ieder kunnen beschikken over een leefloon als alleenstaande.

Concreet gaat het om 2 rijwoningen waarin totaal 5 jongeren kunnen verblijven, iedere jongere heeft een aparte kamer, de keuken/living en het sanitair zijn gemeenschappelijk.

Belangrijk is dat het ministerie (POD Maatschappelijke integratie) mee is in deze nieuwe samenwoningsvorm en dat het dus volkomen wettelijk is om leefloon categorie alleenstaande toe te staan voor iedere jongere die in dit pand woont. Aangezien de jongeren in de praktijk geen 'gezin' vormen en ieder zijn aparte huishouding vormt is er geen economisch-financieel voordeel en kunnen we als sociaal huis leefloon categorie 'alleenstaande' toekennen. Ook voor andere vormen van co-housing doen we dit.

Het is belangrijk om jongeren goed voor te bereiden op alles wat er bij 'alleen wonen' komt kijken. Op eigen benen staan veronderstelt heel wat specifieke kennis en vaardigheden. Daarom is het nodig om de jongeren op voorhand te informeren. Om dit te realiseren worden

op regelmatige basis infosessies bij De Aanzet georganiseerd voor jongeren die op kamertraining verblijven. Het zijn deze jongeren die nadien doorstromen naar begeleid zelfstandig wonen. Er wordt gewerkt met een doorschuifstelsel waarbij verschillende diensten uitleg geven over hun werking. Als sociaal huis leggen wij uit wat we kunnen bieden en wat wij van de jongeren verwachten. Voor de jeugdzorgverlaters is het belangrijk dat ze ons al eens gezien hebben en dat ze weten dat wij hen verder begeleiden gedurende heel hun traject.

Bij start van de infosessies wordt er een filmpje getoond van jongeren die reeds het traject van zelfstandig wonen doorliepen. Hun verhalen, getuigenissen en ervaringen werken als een eyeopener en zorgen voor een directe dialoog.

Wat levert deze manier van samenwerken precies op?

Anke:

Ik denk dat een opdeling hier aan de orde is;

Tussen de Aanzet en het Sociaal Huis heeft deze samenwerking gezorgd voor een bevordering en uitbreiding van de know-how. We weten beter dan voordien wat elkaars werking inhoudt. Dit zorgt voor een goede afstemming van het traject voor de jongere. Transparantie en gedeelde zorg staan hierin wat mij betreft centraal. Door de intensieve samenwerking krijgen beide diensten ook een veel beter zicht op de jongere in zijn totaliteit. Het bevordert het contextueel werken en dat komt de hulpverlening uiteraard enkel ten goede.

Voor de jongere schept het vertrouwen wanneer de Aanzet contact opneemt met Marjan of mezelf, en ze voelen dat deze samenwerking vertrouwd en gekend is.

Marjan:

Het zich rechtstreeks kunnen richten naar een vaste contactpersoon maakt het voor hen makkelijker om de stap te zetten naar het Sociaal Huis.

Ook voor de begeleiding van de aanzet is het een meerwaarde om steeds te werken met dezelfde maatschappelijk werkers. Ze weten wat ze kunnen verwachten qua hulpverleningsaanbod. Wanneer ze algemene vragen hebben rond cliëntsituaties die niet gekend zijn bij het Sociaal Huis kunnen deze ook gemakkelijk gesteld worden.

Anke:

Het traject is voor jongeren veel duidelijker en eenduidig. Er is open en transparante communicatie, tussen onze diensten, zonder afbreuk te doen aan de unieke vertrouwensband die er bij de Aanzet vaak is. Overlegmomenten en gezamenlijke gesprekken groeien bijna organisch.

Marjan:

Door een persoonlijke aanpak proberen we om zoveel mogelijk drempels weg te werken en ervoor te zorgen dat de jongere centraal staat. We zien soms dat het traject wat trager of moeizamer verloopt en merken dat jongeren zich schamen voor de terugvallen die ze kennen. Als sociaal huis zullen we blijven kansen geven en zorgen we voor voldoende ruimte en flexibiliteit om hun doelen te realiseren.

Anke:

Dat is volgens mij toch een essentieel en niet te onderschatten verschil tussen situaties waarin diensten slechts sporadisch of bij nood contact opnemen met elkaar.

Marjan:

Via de preventieve infosessies maken we jongeren bewuster van wat er gaat gebeuren na hun 18de verjaardag. Zo beseffen ze dat het bijvoorbeeld niet evident zal zijn om: om te gaan met eenzaamheid, al hun rekeningen te betalen, zelfstandig wonen te combineren met studeren/werken,... De infosessies zijn een waardevol onderdeel in hun zelfstandigheidstraining en zo verwerven ze stapsgewijs de nodige kennis en vaardigheden. Het op voorhand krijgen van concrete informatie over het OCMW stelt hen gerust en motiveert hen om de stap naar begeleid zelfstandig wonen te zetten. We proberen hen proactief te stimuleren om verdere begeleiding te aanvaarden.

Wat houdt jullie functie als anker precies in?**Marjan:**

We proberen de jongeren zo goed mogelijk te helpen met al de administratieve en praktische rompslomp om zo de stress te verminderen: samen zoeken naar een woning, adreswijziging aanvragen, het regelen van de nodige verzekeringen, de aanvraag een studiebeurs/kindergeld, helpen bij de praktische regeling van een verhuis,....

Er 'gewoon zijn' is een bepalend element in onze hulpverleningsrelatie. Authenticiteit, betrouwbaarheid, respect en flexibiliteit zijn daarbij belangrijke componenten. Het afstemmen op hun leefwereld en hen actief betrekken bij het vormgeven van hun leven en hulpverleningstraject is cruciaal. Het gaat dikwijls maar om kleine dingen: het sturen van een sms om hen succes te wensen op hun eerste werk- of schooldag, even bellen om te horen hoe iets gegaan is,...

We gaan de dialoog aan, vragen naar hun mening, geven hen zeggenschap in de keuzes die ze maken en proberen zo te komen tot een haalbaar en realistisch toekomstplan. We geven hen hierin kansen en houden rekening met hun ritme. We proberen te zoeken naar een aangepast traject op maat, rekening houdend met iedere jongere zijn mogelijkheden en beperkingen. Dit vraagt flexibiliteit en soms is het creatief zoeken naar tussenstappen, maar deze bijsturingen zijn nodig om te komen tot enige autonomie en resultaat.

We geven jongeren zoveel mogelijk kansen in het volgen van studies of opleidingen. Dit vergroot later hun kansen op de arbeidsmarkt.

Wanneer studeren geen optie meer is zullen we hen begeleiden in het zoeken naar een job. Inschrijven bij vdab, samen op gesprek gaan bij hun trajectbegeleider van vdab, CV maken, sollicitatiebrieven opstellen, jobbeurzen, stages,... Via het sociaal huis kan ook een tijdelijk werkervaringstraject opgestart worden, beter gekend als een tewerkstelling art.60. Tot wanneer er recht is op een werkloosheidsvergoeding kunnen jongeren tewerkgesteld worden bij heel wat werkplaatsen waarmee het sociaal huis een samenwerking heeft.

Wanneer werken of studeren door omstandigheden (nog) niet mogelijk is trachten we te zoeken naar een nuttige en zinvolle dagbesteding. Bijvoorbeeld: het volgen van een therapie, instappen in een project, samenlevingsopbouw, vrijwilligerswerk,...

Waarom is het voor jongeren zo belangrijk om een rechtstreeks aanspreekpunt te hebben?

Anke:

Jongeren, maar bij uitbreiding alle cliënten, zijn gebaat bij een direct en snel contact met de maatschappelijk assistent die hun verder zal begeleiden.

Daarbij komt het feit dat deze jongeren vaak al hulpverlening moe zijn. Het is kwestie van snel vinger aan de pols te hebben om ingang te krijgen in hun situatie. Snelle bereikbaarheid en aanspreekbaarheid zijn hierin essentieel.

Zoals reeds gezegd werkt het in deze wetenschap dan ook heel drempelverlagend als ze rechtstreeks met Marjan of mezelf contact kunnen opnemen in plaats van via de grote instroom.

Waarin verschilt jullie huidige aanpak van die van vroeger?

Anke:

Vroeger zou de Aanzet met de jongere eerst via het ID-team passeren.

Dit betekent concreet: Wachten in de wachtzaal, waarna ze hun verhaal en hulpvraag stellen zodat een eerste inschatting gemaakt kan worden om te kijken of de vraag door het Sociaal Huis wordt opgenomen of gericht wordt doorverwezen.

In het eerste geval, wordt de jongere nadien (binnen 2 werkdagen), door een toegewezen maatschappelijk assistent gecontacteerd die het verdere sociaal onderzoek zal doen.

In dit scenario konden de jongere en de Aanzet dus bij één van de +/- 50 maatschappelijk assistenten terecht komen.

Deze manier werkt en is nog steeds van toepassing voor alle andere hulpvragers.

We moeten er echter niet flauw over doen en durven zeggen dat hier nog een aantal drempels liggen, waar we in onze samenwerking met de Aanzet wel in tegemoet komen.

Marjan:

Vroeger was er geen sprake van co-housing, wanneer jongeren ervoor kozen om samen te wonen met een vriend of familielid betaalden we leefloon categorie samenwonende uit. Aangezien dit financieel nadelig was kozen jongeren hier niet voor terwijl het voor sommigen wel een meerwaarde zou geweest zijn.

Daarnaast is de POD Maatschappelijke integratie in 2016 ook akkoord gegaan dat de OCMW 's de onderhoudsplicht van ouders voor jongeren uit de jeugdhulp niet meer dient toe te onderzoeken. Wanneer ouders een hoger inkomen hebben zouden ze in principe een onderhoudsbijdrage (afhankelijk van hun inkomsten en personen ten laste) dienen te betalen aan het OCMW wanneer hun zoon of dochter een leefloon ontvangt. Deze onderhoudsbijdrage dient niet meer onderzocht te worden. Vroeger werd dit wel gedaan en dit maakte dat de geringe band die er nog bestond tussen ouders en hun kinderen helemaal verbroken werd. Of er waren ouders die besloten om geen leefloon aan te vragen en om hun kinderen sowieso te laten werken.

Vroeger was er discussie over het al dan niet uitbetalen van de wettelijke installatiepremie voor jeugdhulpverleners. Hierin stelde de POD Maatschappelijke integratie dat er steeds de mogelijkheid is tot het verkrijgen van een éénmalige installatiepremie.

Deze veranderingen gelden als wetgeving voor alle OCMW 's, maar we zien in de praktijk dat deze wijzigingen spijtig genoeg nog niet overal even goed gekend zijn.

We werken meer aanklampend en geven meer kansen. Wanneer je vroeger een diploma had waarmee je op de arbeidsmarkt terecht kon werd er geen verdere steun gegeven. Wanneer jongeren nu de capaciteiten hebben om een masterdiploma te halen mogen ze hun studies verder zetten.

Het beleid in Mechelen heeft meer oog voor deze kwetsbare doelgroep waardoor er meer financiële mogelijkheden zijn. Wanneer er kan gemotiveerd worden dat er te weinig bestaansmiddelen zijn om een menswaardig bestaan te hebben zal er niet getwijfeld worden om hulp gelden toe te staan voor deze doelgroep. Het kan gaan om ten laste name van inschrijvingsgelden, studie benodigdheden, cursusmateriaal, therapiekosten, vervoerskosten, rijbewijs halen, ...

Waarmee moet een anker rekening houden?

Anke:

Puur organisatorisch vraagt het wel wat extra flexibiliteit. De vragen komen immers rechtstreeks en direct bij Marjan of mezelf terecht. Er wordt dus geen rekening gehouden met het beurtroolsysteem tussen de teams wat bij de verdeling van andere nieuwe vragen wel gebeurt.

Ik denk dat het een pluspunt is als je als anker voeling hebt met de problematiek van de bijzondere jeugdzorg. Net zoals andere doelgroepen vragen deze jongere toch een specifieke aanpak en zorg.

Marjan:

Zoals Anke als aangaf is een goeie band met de jongere, professionele nabijheid, en positieve ingesteldheid belangrijk. Zo proberen we om het geloof in de meerwaarde van hulpverlening te vergroten en trachten we bij te dragen aan een positieve identiteitsvorming.

Aangezien we niet dagdagelijks met de jongeren op pad kunnen heeft het opbouwen van een vertrouwensrelatie net iets meer tijd nodig om te groeien. We proberen om aanwezig en beschikbaar te zijn en te luisteren naar hun verhaal om zo stap voor stap te komen tot een stabiele begeleiding met het accent op echtheid.

Anke:

Uniek vind ik hierin de motivatie waarmee jongeren komen. Door hun jonge leeftijd hebben zij vaak nog geen mislukkingen ervaren door zelf met hun financiën, huisvesting etc. aan de slag te gaan. Uiteraard en hopelijk hoeft dit niet altijd zo te zijn. Maar dit maakt wel dat er bij aanvang vaak heel weinig intrinsieke motivatie is. Het is dus vaak op aansturen van andere begeleiders dat ze vormen van verdere hulpverlening aanvaarden. Bijkomstig zijn deze jongeren zeer vaak hulpverlening moe en hunkeren ze naar de vrijheid die hun meerderjarigheid met zich meebrengt. Bij deze doelgroep valt er volgens mij veel voor te zeggen om hen even zelf hun traject te laten lopen en aan de zijlijn bij- en aan te sturen.

Anke:

Daarnaast staan we vanuit het Sociaal Huis ook vooral bekend om het financieel luik. Bij jongeren die voor het eerst in hun leven eindelijk wat zeggenschap hebben over hun geld, ligt dit vaak extra gevoelig.

Het is dus een bijkomende uitdaging om te zoeken naar een balans waarin eigenaarschap bij de jongere en sturende hulpverlening elkaar overeenind houden.

De tandem die we kunnen maken met de Aanzet is hierin enorm belangrijk.

Omwille van bovenstaande ervaringen en insteek trachten we ook samen met de Aanzet een GPMI (Geïndividualiseerd Project voor Maatschappelijke Integratie) op te maken. Zo wordt dit een gedragen werkinstrument.

Marjan:

Onze focus ligt dus op de toekomst, ons doel is om hen zoveel mogelijk autonomie en stabiliteit te geven op levensdomeinen zoals studeren/werken, huisvesting, administratie, budget, mobiliteit,... Daarbij proberen we hen te wijzen op hun verantwoordelijkheden en uit te leggen welke verwachtingen onze maatschappij heeft.

Welke rol spelen jullie in het project van de tienerouders?

Anke:

Naar analogie van het co-housingproject in de Augustijnenstraat, is er ook in dit project een samenwerking tussen de Aanzet en het Sociaal Huis in de vorm van Marjan en ikzelf.

In het project van de tienerouders zijn meerdere partners betrokken die elk een vrij afgelijnde taakinvulling op zich nemen.

Marjan:

De sterkte van dit co-housingproject is de aanwezigheid van de verschillende partners, het zorgt voor een goede omkadering van deze jonge meisjes. Anke en ik zijn ook in dit project de vaste aanspreekpunten voor de begeleiding van De Aanzet wat impliceert dat we dezelfde hulpverlening bieden zoals hierboven wordt beschreven.

Als sociaal huis ligt de klemtoon vaak op de specifieke financiële noden die er zijn op de verschillende levensdomeinen. Het kan gaan om een hulpgeld ter installatie, ten laste name kosten familiehelp/kraamhulp, mobiliteit, ziekenhuisfacturen, vrije tijd...

Gezien het gaat om een pand van het sociaal huis werden er 2 personen aangesteld van onze dienst huurbegeleiding die de praktische kant i.v.m. het huurcontract regelen. Zij overlopen met de jongeren het huurcontract en leggen uit wat erin staat beschreven en wat hun verplichtingen zijn als huurder. Daarbij wordt het huishoudelijk reglement overlopen. De begeleiding heeft als doel om de huurdersvaardigheden te vergroten zodat de jongeren later in staat zijn om zelf een huurcontract af te sluiten. Tijdens de eerste 3 maanden zullen ze maandelijks langsgaan om te informeren hoe het gaat met het onderhoud van de woning, de betaling van de huishuur, contact de bureaus,... Wanneer het niet goed loopt kan er tijdig worden ingegrepen en zullen er afspraken worden gemaakt. Wanneer na 3 maanden qua huurdersverplichtingen alles goed loopt wordt de hulp afgebouwd. Deze manier van werken wordt ook gehanteerd in het co-housing project van de Augustijnenstraat. Ook budgetbeheer is steeds gekoppeld aan deze woonvormen.

Anke:

Ikzelf focus me dan ook vooral op de financieel-administratieve kant. Ook de ondersteuning in het activeringstraject neem ik voor mijn rekening. Maar zoals Marjan al aangaf, ook hier speelt vooral het versterkend aspect op alle levensdomeinen door de intensieve samenwerking tussen alle partners.

Wat willen jullie collega's van andere ocmw 's nog meegeven rond jullie manier van werken?

Anke:

Durf is hierin voor mij het kernwoord.

Durf te experimenteren. Durf kleinschalige projecten op te starten met andere organisaties. Ik vind het zelf ontzettend verrijkend om nauw te kunnen samenwerken met een andere organisatie. Ik ben ervan overtuigd dat onze samenwerking ook resulteert in betere trajecten met en voor de jongere. Kortom; iedereen wordt hier beter van.

Marjan:

Het spijtige is dat elke gemeenste of stad verschillende interne regelgevingen uitwerkt rond het financieel ondersteunen van kwetsbare jongeren. Dit zorgt voor veel verwarring maar spijtig genoeg kunnen we dit niet veranderen. Het beleid in iedere gemeente of stad kiest ervoor om bepaalde doelgroepen meer te ondersteunen.

De laatste jaren zijn er gelukkig al heel wat inspanningen gedaan om de algemene regelgeving rond jongeren in transitie duidelijker te krijgen voor alle OCMW's (cf. wijzigingen van POD Maatschappelijke Integratie rond onderhoudsplicht, installatiepremie en leefloon alleenstaande bij co-housing).

Marjan:

Bij ieder OCMW zou de focus moeten liggen op het voorkomen van dak- en thuisloosheid bij jongeren. Als OCMW rechtstreeks woningen verhuren aan jeugdhulpverleners kan dus zeker een meerwaarde zijn, eventueel in een formule van co-housing.

Wanneer het haalbaar is zou het ideaal zijn dat elk OCMW een vast aanspreekpunt heeft voor jongeren die de overstap maken naar begeleid zelfstandig wonen. Een warme overdracht werkt drempelverlagend.

Anke:

Durf richtlijnen in vraag te stellen en waar ruimte is interne regelgeving aan te passen.

Durf uit je kot te komen, je kenbaar te maken en hierbij ook in te zetten op methodieken en kanalen die bij de doelgroep leven. Maak gebruik van de sociale media die jongeren gebruiken. Stuur eens een sms-je, whatsapp, ... De sterkere know how over een organisatie en zijn doelgroep breng je immers ook binnen in je eigen organisatie, waarin je dit op jou beurt verder kan inzetten. Meer van zulke samenwerkingsverbanden maken dus ook je eigen organisatie een sterkere partner.

De jongeren uit de bijzondere jeugdzorg hebben een heel grote kans vroeg of laat het Sociaal Huis nodig te hebben. Het geven van een gezicht aan deze grote instantie, maakt de drempel vaak een pak kleiner waarmee we hopen vroegtijdig in beeld te komen.

En vroeger is altijd beter.

Marjan:

Blijf kansen, ondersteuning en stimulansen geven door rekening te houden met de leefwereld van deze jongeren. Maatwerk, aanklappend werken en verbinding tussen de jongere en zijn netwerk zijn hierbij cruciaal. Zoals Anke al zei: durf!

Als laatste hoop ik dat OCMW hulpverleners verder proberen te kijken dan de bestaande structuren en kaders. Dat ze rekening houden met de struikelblokken die kwetsbare jongeren ondervinden.

Interview met Max

Wat is je naam?

Max

Hoe oud ben je nu?

22 jaar

Hoeveel kindjes heb je?

Ik heb één dochter.

Op welke leeftijd ben je papa geworden?

Ik was toen rond mijn 18e à 19e.

Was het een bewuste keuze om vroeg papa te worden?

Totaal niet. Maar ja...

Hoe kwam je erachter dat je papa zou worden? Kan je nog herinneren wat er toen in je hoofd omging?

Mijn vriendin heeft dat niet persoonlijk tegen mij gezegd, mijn ouders belden me om dat te zeggen. Ik kreeg telefoon van mijn moeder en daarna van mijn vader, toen was het oorlog. Op het moment zelf was ik met andere dingen bezig. Ik woonde toen niet eens in België, maar in het buitenland. Ik was bezig met andere dingen in mijn leven en dan hoor je dat. De wereld stond voor mij stil en niks maakte nog uit. Ik voelde me vast, zoals een einde. Ik wist dat pas zo laat dat er ook geen sprake meer was van abortus. Ik moest mijn leven stoppen waar het was en herbeginnen.

Hoe voelde jij je toen je er pas achter kwam?

Da's gefuckt! Da's niks kleins, da's voor het leven. Dat is geen accessoire of een pop die je kan weggeven als het teveel huilt. Dat is een kind, dat moet je opvoeden, dat is totaal anders.

Hoe reageerde jouw partner op de zwangerschap?

Zij was de meest blijde persoon op de wereld. Ze was doodgelukkig. "Max zal terug naar mij komen..." Dat was ook gelukt want ik moest terug naar België en ik heb geprobeerd om een gezin te vormen maar dat ging niet. Voor haar was het meer om te laten zien aan de mensen, een trend, aan al haar vrienden aan het tonen; "Ik heb iets dat jij niet hebt". Ik heb dat zo ervaren, door sociale media (post zelf niks over mezelf, laat staan een kind op sociale media posten) ik ben heel discreet over mijn privéleven, ik had moeite met dat mijn ex zoveel over ons privé postte, over ons kind, uit angst dat verkeerde mensen uit mijn milieu dit tegen me zouden gebruiken.

Ben je nog steeds samen met de biologische moeder van je kind?

Nope.

Heb je steun ervaren van jouw partner tijdens en na de zwangerschap?

Ik wist pas van de zwangerschap tot aan het einde. Het was er ineens, ik was wel naar de bevalling geweest. Ik heb haar niet gesteund daarin, dat weet ik van mezelf. Want ik was daartegen. Als ik dat eerder had geweten dan had ik haar persoonlijk naar een abortuskliniek gebracht, en dat wist mijn ex ook.

Was je goed voorbereid op het ouderschap?

Niemand is daar eigenlijk goed op voorbereid. Dat is hoe ik het zie. Je kan wel ervaring hebben met kinderen maar je eigen kind hebben is totaal anders.

Jij kwam het pas heel laat te weten, had je genoeg tijd om je voor te bereiden?

Nee niet eens, voilà ik kom dat nu te weten, nu is het zo, ik ben blij dat ze er is. Ik had het liever later gehad of met iemand anders. Materieel kan je wel voorbereiden maar qua opvoeding etc. is het heel moeilijk om je daarop voor te bereiden.

Wat had je kunnen helpen om je nog meer voor te bereiden?

Je moet financieel stabiel staan en een vast inkomen hebben, anders lukt je dat niet. Want een kind kost veel, je moet een koets kopen, flessen, ... Je moet sowieso werken, een vast inkomen hebben, een dak boven je hoofd, ... Al de rest is freestyle.

Twijfelde je ooit aan je kunnen?

Nee, want ik weet dat ik goed ben met kinderen. Kinderen hebben me graag. Echt twijfels over mezelf heb ik niet, maar je gaat wel harder nadenken over; "Kan ik dat financieel wel aan? Ah, ik kan niet meer naar Spanje gaan met tien vrienden of elk weekend uitgaan, ik moet de kleine opvoeden." Je moet jezelf opofferen en zo is het.

Aan die van je ex-vriendin?

Ja vanaf het begin twijfelde ik aan haar. Ik zei altijd; "Dat is een kind en geen speelgoed." Soms bleef ze liggen als ze moe was terwijl de kleine huilde. Je bent moeder, maar je gaat nog steeds uit en een reputatie aan het maken. Ze heeft geld en twee dagen later niet meer omdat ze is gaan shoppen enzo. Dat besef is er nog altijd niet, ondanks dat ze een tweede kind heeft met een andere partner.

Wie of wat hielp jou toen je twijfelde aan jezelf?

De eerste momenten waren het belangrijkste voor mij, haar eerste stapjes. Ik ga misschien niet meer uit, maar liever naar Pairi Daiza om herinneringen op te bouwen. Tot het einde van mijn leven gaat er niemand boven haar staan, zij blijft prioriteit.

Kan je nog herinneren hoe jouw omgeving op de zwangerschap reageerde?

Mijn ouders waren niet blij want een zwangerschap was niet gewenst. Mijn ex was niet iemand waarmee ik mijn leven wou delen. In mijn familie maak je enkel kindjes met de partner van je leven. Ik had toen ook weinig contact met mijn netwerk, omdat ik in het buitenland zat. En ik kreeg veel berichten vrienden en vriendinnen van haar; "Je maakt haar zwanger en je bent niet eens samen met haar." "Ben je zo iemand, iemand die meisjes zwanger maakt en dan vertrekt?!" Dat waren geen leuke berichten.

Kreeg je ook steunende reacties?

De mensen die me kenden en wisten dat ik eigenlijk geen kind wou met haar, die hun reacties waren anders. Meer ondersteunend.

Had je een steunfiguur, iemand waar je op kon rekenen in die periode?

Bwa, nee. Ik kon niet echt rekenen op iemand om me te helpen met het regelen van shit. Toen ze er was, was iedereen blij, toen ze geboren was wel, daarvoor niet. Iedereen wilt cadeautjes brengen, daarvoor zorgen, helpen met kleertjes, ...

Hoe heb jij de periode van de zwangerschap beleefd?

Slecht. Ik zag haar dikker en dikker worden en ik wist... zo gaat het leven eruit zien. Ik had gewoon andere plannen met mijn leven. Er is ineens een kind, dat had ik niet gepland, maar zo is het leven. Haar te zien met een zwangere buik, de datum die dichterbij komt, dit is geen droom maar realiteit. Ik werd zot in mijn hoofd. Ik wou haar soms van de trap duwen, nooit deze gedachten uitgesproken, maar ik werd gewoon gek. Pas toen ze thuis was gekomen met de kleine en ik alleen was met mijn dochter, vond ik rust. Toen was ik blij. Er waren dingen die mijn ex niet accepteerden die in mijn opvoeding heel normaal waren. Bijvoorbeeld als ik ga slapen, dan ligt de kleine langs me in bed, dat mocht niet want; "de kleine moest leren alleen slapen." Maar als zij met de kleine in bed lag dan zei ze "Die heeft de moeder nodig." Samen een bad nemen was ook niet oké omdat ik een jongen was en mijn dochter een meisje...

Zijn er momenten geweest waarop je hulp kon gebruiken? Tijdens de zwangerschap of erna. Zo ja, heb je ook hulp durven vragen?

Kleine letters in de wet zijn belangrijk om te weten en die een invloed hebben op je relatie. Pak bijvoorbeeld het hoederecht, alimentatie, overgang van mama naar papa is een tweerichtingsverkeer, dat staat ook in de wet. Er zijn jongens die terug gaan naar hun ex uit vrees te moeten betalen voor het kind. Zowel voor de moeder als voor de vader is het goed om te weten wat je rechten daarin zijn! Ik wist daar allemaal niks van, ik ben dat zelf gaan opzoeken maar die informatie was soms ook moeilijk te begrijpen. Als je die dingen allemaal niet weet, kan dat tegen je gebruikt worden.

Heb je ooit professionele hulp en ondersteuning gekregen? Zo ja, welke hulp en ondersteuning kreeg je? En van welke organisatie(s)?

Ik ben zelf naar een advocaat geweest omdat ik gechanteerd werd en ik wou weten of dat ook zo kon volgens de wet. "Als je de kleine niet zelf brengt, dan bel ik de politie." Ik wou niet dat de politie hier aan de deur stond en dat mijn dochter dat moest zien. Voor de rest niet.

Hoe werden je partner en je netwerk betrokken in de hulp die je kreeg?

Meestal gaat het over de vrouw, zolang de vrouw het kind wilt houden, kan je als man niks doen of zeggen. Ofwel blijf je en ofwel ga je weg. Daarom gaan de meeste papa's weg. Je moet tonen aan je kind dat je werkt, dat je een diploma hebt, jij moet het beste voorbeeld zijn voor je kind, want jij bent de superheld waar je kind naar opkijkt.

Heb je het gevoel dat je een voorbeeld kan zijn voor je dochter ondanks de omstandigheden waar je niet voor gekozen had?

Nu wel, nu zie ik haar veel meer. Door corona kan ik nu even niet werken, ik heb een vast contract in de horeca. Nu ga ik dit verliezen waarschijnlijk. Dat is wel een minpunt. Maar nu heb ik wel meer tijd voor mij kind, en ik probeer thuis wat te knutselen, zo actief mogelijk te zijn. Bij mijn ex is dat vooral TV kijken, bij mij doen we samen dingen, een cake maken. Dat is heel moeilijk want dat zijn 2 verschillende opvoedingen! En mijn ex is gestopt met huur te betalen, en ze is nu dakloos, de kleine is bij mij week om week. De andere week is ze bij de oma. Mijn ex vertelde me dat ze geen tijd meer heeft voor een kind. Ze is bezig met haar nieuwe 'boyfriend'. Maar ik weet dat als ze meer tijd heeft, dat ik de kleine weer niet zie. Ik mag de kleine zien wanneer het haar uitkomt. Als je kind later in de klas moet voorstellen wat haar ouders doet want wil je fier kunnen zijn op je job.

Wat mogen hulpverleners nooit vergeten als ze werken met jonge ouders?

Dat alles wat ze doen niet altijd in het belang is van het kind. Het kind moet altijd op de eerste plaats komen en niet wat de ouders denken of laten zien. Het is makkelijker om een mooi beeld op te hangen maar de realiteit is soms anders. Een kind voed je niet op in een studio. Dat ze ook helpen om de ouders te realiseren dat goed werk heel belangrijk is voor financiële stabiliteit. Want vele hebben een mentaliteit van; "Ik heb een kind, OCMW ondersteuning, voor de rest hoef ik niks te doen". En dan zijn mensen soms verbaasd dat hun kinderen worden geplaatst.... Terwijl ze niks doen om hun situatie te verbeteren.

Als jij terug in de tijd kon reizen, welke raad zou je dan aan jezelf geven?

Ga geen relatie aan met die blonde 😊 dat heeft eigenlijk heel veel verpest in mijn leven. Das geen beslissing van 20 seconden maar wel een voor de rest van u zijn/haar leven.

Interview met Natasja

Wat is je naam?

Natasja

Hoe oud ben je nu?

21 jaar

Hoeveel kindjes heb je?

2 kindjes. Een meisje van 3 jaar en eentje van 6 maanden.

Op welke leeftijd ben je mama of papa geworden?

17 jaar

Was het een bewuste keuze om vroeg mama of papa te worden?

Dat is een moeilijke want het was een beetje een gedwongen keuze, maar ik wou wel al jong mama worden. Ik heb altijd al geweten dat ik jong mama wou worden. Mijn ex vriend (toen 16j) wou dat, ik heb altijd wel kinderen graag gezien maar ik wou dat eigenlijk pas als ik meerderjarig was. Mijn ex zat in Mol¹⁰ en kindjes krijgen was voor hem een motivatie om van Mol weg te geraken. Hij was op de een of andere manier ervan overtuigd dat als hij papa zou worden, Mol wel ging mogen verlaten.

Achteraf denk ik, ik heb heel veel moeten opgeven, mijn studies niet kunnen afmaken en dat vind ik erg want ik wou wel graag een diploma behalen en daarna pas aan kindjes beginnen. Dat ik in een moederhuis moest zitten zat ook niet in het plan. Ik mocht niet bij hem gaan wonen, ik mocht niet bij mijn ouders gaan wonen. Ik dacht; door die begeleiding zal mijn ex wel veranderen, maar dat was niet zoals het moest. Mijn ex kwam amper nog op bezoek bij onze dochter, hij is zelfs eens een keer uitgevloegen tegen de begeleiding en hij moest toen vertrekken. De biologische papa ziet onze dochter nu niet meer door het contactverbod sinds CIG De Merode Kasterlee. Hij wou geen bezoeken doen onder begeleiding, wou de bus niet nemen, ik ging stiekem met onze dochter naar hem toe ondanks het contactverbod omdat ik dat niet aankon dat ze haar papa niet mocht zien. Van de Shelter¹¹ mocht ik naar mijn moeder met onze dochter en niet naar hem, en dat stoorde hem enorm.

Ronde tafel gesprekken met mijn en zijn ouders/CAW/Gasthuisberg... Hij was er nooit bij. Bij de bevalling kwam hij een uur voor de bevalling aan en een uur later na de geboorte, was hij weer weg. En hij heeft zijn dochter toen ook niet eens vastgepakt. Mijn ex heeft nooit de zorg overgenomen, ik moest alles zélf doen!

Ik hoopte dat hij zou veranderen door de komst van ons kindje. In mol kreeg hij medicatie, hij moest die blijven nemen na zijn vertrek en deed dat niet. Ik vind dat ze hem moesten verplichten om zijn medicatie te nemen, ik weet niet hoe ze dat kunnen verplichten, maar hij had dat echt nodig om rustiger te worden en minder agressief. Wij waren nooit alleen in het CIG om te kunnen tonen dat we het wel samen aankonden. Hij heeft zijn tijd moeten uitzitten in Mol hij was gaan lopen. Hij heeft chance dat de rechter zijn verblijf niet verlengd heeft. (Zijn papa mocht vroeger uit de gevangenis omdat hij ging trouwen en een kind ging krijgen, en mijn ex dacht als mijn pa da kon, kan ik dat ook)

---

¹⁰ Mol is een gemeenschapsvoorziening waarin jongeren door de jeugdrechter kunnen geplaatst worden wanneer die een MOF (misdrijf omschreven feit) hebben gepleegd of in een zwaar problematische opvoedingssituatie verkeren.

¹¹ .....

Hoe voelde jij je toen je er pas achter kwam dat je zwanger was?

Ik was geschokt en verdrietig, allé eerst was ik blij maar achteraf kwam de paniek en het verdriet en het besef dat ik zelf nog maar minderjarig was.

Hoe reageerde jouw partner op de zwangerschap?

Ik had hem laten weten dat mijn regels uitbleven. Ik was gaan feesten met vriendinnen en ik had een kort topje aan. Mijn vrienden zagen mijn buikje en daarna deed ik een test. En was ik zwanger, mijn ex was blij omdat hij dacht dat hij uit Mol kon vertrekken door mijn zwangerschap.

Ben je nog steeds samen met de biologische vader van je kind?

Neen.

Heb je steun ervaren van jouw partner tijdens en na de zwangerschap?

Van mijn huidige partner wel! Hij was er toen mijn weeën zijn begonnen, steunde me tijdens de zwangerschap, voedt de kindjes, blijft elke nacht slapen in het ziekenhuis.

Was je goed voorbereid op het ouderschap?

Ja! Voorbereiden, regelen, spulletjes kopen, ik was heel goed voorbereid. Ik heb dat allemaal alleen gedaan. Ik was er klaar voor maar gewoon niet met de juiste partner. Ik heb wel veel tips gekregen van zowel de hulpverlening als van mijn mama. En ook administratief hebben ze goed geholpen, kraamzorg heeft ook goede tips gegeven!

Je vertelt dat je goede tips kreeg van de hulpverlening. Welke tips hebben jou echt geholpen?

Wat je allemaal moet hebben als je kindje naar de crèche moet. In mijn geval ik was thuis, maar dat was voor wanneer ze naar de crèche zou moeten gaan. Van alles zo, allé hoe ik een badje moest voorbereiden, dat je de achternaam ook al kan regelen tijdens de zwangerschap, dat hadden ze me ook nog gezegd. En dan wat je zeker moest klaarzetten als je bevallen bent, we hebben dat samen opgezocht en we hebben samen mijn valies gemaakt voor het ziekenhuis als ik moest bevallen dus zo lijst van spullen die ik nodig ging hebben. Dan kwamen ze ook zo vragen van "Heb je alles al in je valies gestoken?". En ik had een lijst afgeprint van wat ik zeker moest meenemen. Ook kreeg ik tips toen mijn dochter was geboren.

Er was een begeleidster die ook borstvoeding gaf en die hielp me dan ook echt, die kwam ook tijdens mijn borstvoeding langs. Ik had daar geen probleem mee omdat zij ook een vrouw was, en die kwam dan echt zo langs om mee te helpen, aan te leggen want daar had ik het wel moeilijk mee. Dus zo een beetje van alles, met de voorbereiding en al hielpen ze eigenlijk.

Maar dat is ook de ene instelling tegen de andere hé. In het CIG De Merode had ik 7 begeleidingen, daar had ik de kinderwerking ook direct bij mij. Want de kinderwerking was aansluitend daar aan De Merode. De Shelter (Vlaams-Brabant) was een huis maar als ik daar naar een crèche moest ja dan moest ik apart nog naar een crèche gaan. Dus daar (in De Merode) waren de kinderverzorgsters echt aanwezig. Dus dat was ja als je daar een probleem had, kon je gewoon direct gaan en zeggen wat er is. Daar was ook een dokter en zo aanwezig. Dus ja, allé een echte echte dokter nu niet hé maar als er echt iets was kon je die wel raadplegen.

Als je zeven moeders hebt zitten met allemaal kinderen ja dan heb je dat nodig. En je eigen kind mentor had je ook, dat was dan iemand van de kinderwerking. En je had dan je eigen

begeleidster die je je hele periode begeleidde en je opvolgt in je relatiedingen en in, in je verblijf daar. Die helpt je dan bijvoorbeeld met je werk of vrijwilligerswerk, je opvoeding alle je opvoeding van je kindje en zo, babbelen met u als er iets is.

Er was eigenlijk een kind mentor, kinderwerking is er in de buurt en de tienerwerking. Hoe zit dat eigenlijk precies?

Ja, er waren dus twee afdelingen er waren voor volwassenen, dat was vanachter daar hadden we eigenlijk geen contact mee maar soms zagen we hun wel als we eens vanachter waren. Maar dat is echt voor volwassenen die daar zitten met hun kinderen die problemen hebben buiten de dingen of met hun eigen. En er was ook een tienerwerking van 16 tot 18 jaar maar eventueel ouder kon ook als er vanachter (bij de volwassenen) geen plaats was. En je kon er dus vrijwillig komen en niet-vrijwillig, er waren ongeveer 7 begeleidsters, plus een directeur, plus iemand die je administratie deed. Want een voorwaarde dat je daar zat was dat je aan budgetbeheer deed. Dus zij hielden dat geld, dat kwam bij hen terecht in plaats van bij jezelf. Je kreeg een weekbudget en af en toe extra's voor bijvoorbeeld naar de kapper te gaan als je budget dat aankon.

Er was dan ook nog studiowerking. Om zelfstandig alleen te koken en alles te doen maar dan moet je ook wel echt in je studio blijven. En elke maand was er dan een bespreking met je begeleiding en dan spaarde zij voor u, van je eigen geld, zodat je kon vertrekken met een beetje spaargeld.

Je kan ook in een CIG terecht komen met schulden en dan moet je elke maand je schuld aflossen en ook nog eens het CIG betalen en dat was niet zo goedkoop. Toen ik daar weg was dacht ik achteraf: eigenlijk is dat wel duur. Je komt daar als moeder van soms 16 jaar en je hebt geen inkomen of geen OCMW-steun, ze brengen dat wel voor u in orde maar op je 16e OCMW aanvragen dat is nogal moeilijk hé. En dat kost dan superveel geld.

Ik kwam toe in het CIG en ik had juist mijn laatste geld moeten gebruiken voor het andere CIG te betalen. Daar was het goedkoper omdat ik daar zelf mijn geld beheerde en omdat ik zelf mijn eten moest kopen. Ik had geen studio gekregen, dus dan had ik groep (betekent dat je in de groep deelneemt/ eet) maar ik moest daar mijn eten altijd zelf betalen. Dat was veel duurder dan als ik zelf kookte. Ik kwam daar dan toe zonder geld, want ik had juist mijn geld moeten besteden aan De Shelter, dus ik kwam eigenlijk al direct in schuld te staan want mijn geld was op. Dus ik moest dan met mijn volgende maand, die maand betalen maar dan kwam er al een nieuwe rekening. Dus ik begon al met een schuld. Ik ben daar dan weg gegaan en ben beginnen huren. Ik moest dan mee kosten betalen bij mijn vriend maar ik had nog een schuld staan die ik elke maand, ik heb denk ik nog 6 maanden moest afbetalen. Dat was bijna 700€. 300€ voor een kamer, voor een klein studio'ke. De living en slaapkamer waren samen en mijn slaapkamer nu is groter dan dat. Ik had een kast, een bed en een bed voor Ella en een pompbak in de kast verwerkt om haar te wassen. Dat was echt niet groot en ik vond die prijs echt overdreven. Voor het afval dat ik weggooidde en de TV moest ik betalen, voor de huur moest ik betalen. En uiteindelijk was dat een budget waarvan ik dacht als hier een moeder van 16 naartoe komt, kan die dat niet betalen. Wat ga je dan doen? Dan vertrekt die hier in schulden, dat is ook niet de bedoeling denk ik.

Dat vind ik echt wel het nadeel daaraan dat het zoveel geld kost. Ik vind dat moederhuizen, in mijn ogen dan, de staat heeft zoveel geld, dus vind ik dat dat door de staat moet betaald worden. Want dat geld, wij betalen dat en dat geld gaat naar de staat en dat vind ik heel erg. Een asielcentrum moet je ook niet betalen waarom een moederhuis met jonge moeders wel. Waarom moeten wij dat dan wel betalen? Stel je voor die hebben wel een inkomen, dat je dan 50€ vraagt voor een maand oké maar geen 300€.

Ja, ja, ik was aan het denken. Ik wil dat niet goedpraten want je hebt gelijk, dat is veel geld. Maar ik kan me wel inbeelden dat daar iets achter zit van als je straks 18 jaar bent dan moet je ook de facturen betalen?

Ja, ik snap dat ze dat doen omdat ze willen laten zien van kijk, de echte wereld kost ook zoveel geld. Dat snap ik. Maar de mensen die daar zonder geld toekomen die maken dan wel al schulden dus dat is ook niet de bedoeling denk ik. Ik snap dat ze dat willen doen, maar dat ze dat daarom zo duur maken dat snap ik niet goed.

Zou je daar alternatieven in kunnen aanbieden? Want iemand die centen verdient zou dan misschien wel iets kunnen betalen ook al liggen sommige prijzen hoog, maar dat je dan symbolisch iets geeft?

Ja, want elke dag moesten we dan, de moeders die niet moesten werken, wij moesten een dagschema en een weeschema hebben. Oftewel koos je ervoor om vrijwilligerswerk te doen en ofwel koos je ervoor om te werken ofwel moest je daar elke voormiddag gemeenschappelijke taken doen: de douches kuisen, de keuken kuisen, de studio's op woensdag kuisen. Maar ik had dat gelukkig niet omdat ik gekozen had voor vrijwilligerswerk. Ze leren je daar ook, om zelf je dingen te onderhouden. En sommige moeders zeiden echt: trek je plan, ik doe dat niet want dat is gemeenschappelijk. Ik was eigenlijk de enige moeder, buiten nog een andere, die dat met goesting deden, zonder problemen en die andere moeders die lagen in hun bed. Dat was wel in hun nadeel want als je dat niet deed kreeg je geen vrije namiddag. Elke week had iemand een vrije namiddag en dan mocht je naar Turnhout bijvoorbeeld. Maar als je bijvoorbeeld je taken niet deed, ja dan mocht je bijvoorbeeld geen bezoek hebben of kreeg je geen vrije namiddag. Maar er waren ook moeders die al 18 jaar waren en zegden: "Ik ben 18 jaar, waarom moet ik hier het vuil van iemand anders gaan opkuisen?" Daar waren echt moeders die problemen hadden met hun eigen. Die nu nog uit het CIG zijn, daar is een moeder die is uit het CIG gegaan en die heeft haar kind is nu in een pleeggezin ja, dan denk ik ook van ja...

Denk je dat de hulpverlening ook voor zo'n mama's iets kan doen?

Ze hebben daar zo hard hun best voor gedaan. Want daar was dan nog een andere tienermoeder en die heeft dan een zelfmoordpoging in het CIG gedaan. Ze had pillen gepakt en ze komt ineens in de living en valt op de grond en begint schuim uit te spuwen waar haar kind bij was. Toen hebben ze dat kind effekes in een pleeggezin gezet om haar aan te tonen dat je tijd voor jezelf nemen want het is echt niet oké dat je je kind vast hebt als je op de grond valt. Wanneer je weet dat je een overdosis pillen hebt gepakt en je weet dat je elk moment iets kunt voorkrijgen en je loopt gewoon met je kind rond, dat is niet oké. Toen hebben ze dat kind in pleegzorg geplaatst.

Een paar maand later kwam dat kind terug en natuurlijk die herkende het haar mama niet direct en dat kind kwam naar mij gelopen. Ik dacht bij mijn eigen oh my god, hoe erg is dat! Dus dat kind was maanden weg geweest en die moeder stond daar te wachten op haar en wat doet dat kind, dat loopt naar mij in plaats van naar haar eigen moeder en zegt ook niet 'mama'. Dat was keihard.

Ik was veel met dat kindje bezig, meer dan haar eigen moeder eigenlijk. Ik was precies een passieve begeleidster. Ik praatte ook veel met die moeder, stimuleerde haar en gaf haar raad over wat ze wel en niet moest doen. Soms mochten we samen op haar studio en dan babbelden we veel. Ik heb haar ook heel veel gesteund in de periode dat het kind weg. Uiteindelijk is het toch goed gekomen.

Maar hulp voor zo'n meisjes? De begeleiders doen daar heel hard hun best voor en proberen hen op het juiste pad te brengen maar als je er dan je voeten aan veegt, dan kunnen ze niet veel meer doen. Dan schakelen ze de jeugdrechtbank in. Want als ze zien, dat het echt niet

betert dan mag je dan bijvoorbeeld niet op weekend. De bedoeling is dat je je aan de regels houdt. Als je je kind meeneemt naar iemand die het niet mag zien dan heb je een probleem want ze komen overal wel achter hoor. Ze stimuleren je dan om haar eufes naar een tehuis te doen, maar dat wou ik niet. Ik zei dat ze mijn kind daar zouden mishandelen. Je ziet je kind dan dagen niet en je verliest ook je vrijheid.

De vorige keer vroegen ze je of het een bewuste keuze was om vroeg mama te worden, toen heb je aangegeven dat je altijd heel graag mama wou worden maar dat je misschien wel liefst eerst je diploma wou halen maar dat je ex je toen manipuleerde, je wou ompraten. En nu vraag ik me af: wie was Natasja op haar 17-de? Hoe dacht je over liefde? Wat waren je verwachtingen van een relatie, van een partner?

Ik was een heel iemand anders, ik was iemand die mij liet leven, iemand die keihard profiteerde van liefde, maar uiteindelijk niet veel liefde terug kreeg, ik liet mij in alles meeslepen. Mijn ex-vriend deed in drugs, ik was toen nog niet zwanger, en hij manipuleerde mij daarmee, ik ben eens met hem op de vlucht moeten slaan. Ik voelde dat ik kei weinig liefde terug kreeg. Als hij mij liefde gaf was het alleen voor seks. Wij gingen nooit samen weg.

Nu is het helemaal anders, mijn huidige vriend heeft mij tijdens de zwangerschap gesteund, wij gaan samen op café en op restaurant, we gaan samen naar het winkelcentrum, naar de cinema.

Dat was toen allemaal niet. We zijn een keer naar een fuif gegaan en dan was het ook ambras omdat er iemand tegen mij gelopen was. Dat was helemaal anders. Hij heeft mij ook tegenover mijn familie anders laten voordoen, dat ik tegen mijn familie bezig was, dat ik niet naar mijn familie mocht gaan. Hij heeft misschien ooit een keer mijn opa gezien in een heel slechte situatie.

Was dat je eerste liefje toen of had je ervoor ook al een liefje gehad?

Ik had al 2 relaties voor hem gehad. Langere relaties van 1,5 jaar ben zo, ik vind dat toch lang. Ik was dan ook jonger dan hun. De ene was 2-3 jaar ouder en de andere 1 jaar, maar die hadden ook allemaal problemen. Precies of ik alleen maar jongens aantrok met problemen. Maar daar was ik nog "çava" tegenover mijn familie.

Die jongen die ouder was zag ik alleen in het weekend want ik zat nog op school. Daar gaf ik dan ook altijd mijn geld aan uit, want hij had wel geld genoeg maar toen ik met hem samen was, hield hij zo precies zijn geld in zodat ik mijn geld aan hem kon besteden.

Die andere relatie zag ik bijna elke dag maar dat was ook geen gezonde relatie want die was zo jaloers over alles wat ik deed. Ik heb daar zoveel geld aan besteed. Mijn bankkaart om 's middags een broodje te kunnen gaan eten omdat die thuis geen geld had. Die waren kei arm, die konden soms geen brood kopen. Ik gaf mijn zakgeld altijd aan hem.

Maar tot nu toe is dit mijn langste en beste relatie. We hebben een goed leven, hij werkt, hij heeft een deftige job, hij zorgt voor mij en de kinderen. Dat heb ik vroeger nooit gehad, ik heb ook nooit liefde tussen mijn ex en zijn dochter gezien.

Ik was een heel andere persoon. Ik gedroeg mij ook helemaal anders tegenover iedereen. Ik heb daardoor veel vrienden verloren omdat die tegen mij zegden: "Natasja wie ben jij, met wat ben je bezig? Als je zo verder doet ga je in de goot belanden!" Ik was ook veel met mijn uiterlijk bezig, nu ook. Ik was meer met mijn ex bezig dan met mijn kind.

Ik heb nu een heel andere band met jongste dochter als toen destijds met oudste dochter. Als ik in de week bij haar was deed ik alles voor haar maar ik had continu ruzie met hem aan

de telefoon. Dat kind voelde dat ook. Ik had ook nooit leuke momenten met haar, ik kon nooit iets leuk met haar doen want in het weekend moest ik altijd verplicht naar hem gaan en ik moest haar dan achterlaten. De eerste jaren van haar leven heb ik echt goed moment met haar gehad.

Mijn huidige vriend ziet ook aan mij dat ik een heel andere band heb met mijn jongste dochter. Ik ben heel veel met haar bezig. Ik vind het heel erg dat ik nooit zo'n band met mijn oudste dochter heb gehad. Het is daarom ook dat mijn dochter zo een hechte band heeft met mijn moeder omdat ze er zoveel bij geweest is. Nu geeft wel zoveel liefde aan mij.

Die zal wel veel voor haar betekend hebben in die moeilijke periode?

Daarom is ze altijd kei blij als ze naar moeke kan gaan. Ik ben daar heel dankbaar voor want ik heb in die tijd mijn moeder heel hard weg gestoten. Ik ben mijn moeder wel heel dankbaar want ze heeft mij tot vandaag altijd gesteund. Ook nadat ik heel serieuze fouten had gemaakt, ze weet dat ik een overdosis heb gehad, ze weet dat ik gaan lopen ben. Ze is mij altijd blijven steunen. Ze snapte wel niet waarom ik altijd terug naar hem ging.

Ik had zo veel momenten dat ik kon zeggen: "ik dump hem", maar toch bleef ik hem graag zien en dat snapte niemand. Ik bleef daar van houden zelfs na dat hij mijn neus had gebroken, had ik het nog moeilijk om hem los te laten. Ik bleef die echt graag zien. Ik bleef hem verdedigen, zelfs bij de politie. Niet nadat hij mijn neus had gebroken maar toen ik 2 weken met hem was gaan lopen bleef ik hem verdedigen. Of op de rechtbank als het jaarlijkse zitting was en hij niet kwam opdagen bleef ik hem verdedigen. Ik zei dat het goede papa was maar dat hij gewoon moest veranderen. Ik was echt een heel ander mens.

Toen ik in het CIG Kasterlee terecht ben gekomen ben ik echt beginnen beseffen van: "Natasja met wat ben je bezig?". Ik zag mijn ex toen nog amper en ik zat bij dat vrijwilligerswerk waar ik veel praatte en die zegden ook allemaal: "Natasja dat is geen jongen voor jou, daar kun je geen toekomst mee opbouwen". Toen ben ik beginnen beseffen, ook omdat hij geen enkele moeite deed om eens af te komen toen ik daar zat, kreeg ik het besef van: "Natasja, je moet weg bij die gast want dat is echt geen goede vader en ook geen goede vriend voor jou en als je daar bij blijft komt het niet goed voor jou".

Het is wel goed dat je begeleiding je dat heeft kunnen laten inzien?

In het CIG was dat niet. Dat is pas in de Merode gekomen dat ik dat ben beginnen inzien. Ik had een veel betere band met de begeleiding daar.

En hoe komt het dat je daar een betere band had met je begeleiders?

Omdat het beter klikte denk ik, dat was ook zo iemand als ik: praten, lachen en doen. Maar die anderen van de Shelter die waren echt serieuzer, dat waren een man en een vrouw. Met die man was er totaal geen klik, met die vrouw çava wel maar die praatte altijd op een normale toon. Met die van de Merode kon ik echt lachen en zeveren en daar had ik een hechte vriendschap mee opgebouwd. Die is nu gestopt in de Merode en doet een andere job. Ik probeer contact met haar te zoeken maar ik denk dat ze niet echt wil dat ik in haar privé kom. Ik heb haar toen gezegd dat ze mij mocht bellen maar dat heeft ze niet gedaan. Ik had gewoon een veel betere band met haar, ze begreep me ook op andere manieren beter. Die heeft mij echt laten inzien dat het echt niet oké was.

Ik had de vraag gesteld of je ooit aan je eigen getwijfeld hebt, aan je eigen kunnen. En je hebt toen verteld dat je in het CIG de enige mama was met een dagbesteding en een job en dat je twijfelde aan je ex, dat je heel hard twijfelde of hij het wel kon. Waar twijfelde je zelf aan? Was het dan vooral aan je partner dat je twijfelde? Hoe moet ik dat interpreteren?

Dat is een moeilijke vraag. Ik twijfelde sowieso of ik het wel goed deed of niet. Aan mijn moederschap omdat ik zoveel met hem bezig was twijfelde ik daar wel aan. Ik twijfelde er ook aan of ik wel de geschikte vriendin voor hem was. Want als hij nog foute dingen bleef doen en niemand zijn raad opvolgde, dan twijfelde ik er wel aan of dat wel de perfecte relatie was. Ik twijfelde ook aan hem als papa en als partner want soms liet hij het zo keihard goed zien. Tot op het laatste had hij mij nooit geslagen en toen ineens wel. Hij heeft mij wel zitten duwen aan mijn arm of zo. Echt slaan deed hij niet maar ik twijfelde dan wel van ja: "Is dat wel de perfecte vader voor mijn kind? Wil ik dat?". Ik twijfelde wel aan mijn moederschap, hoe ik een goede band met mijn dochter kon hebben als hij altijd in de weg liep. Hij wou keiveel aandacht en ons kindje moest maar wegblijven want anders kreeg hij niet genoeg aandacht. Hij wou liever dat ik alleen kwam dan zijn kind te zien. Want hij kon ook gewoon in het weekend naar het CIG komen en bij ons zitten maar hij wou dat ik naar hem kwam zonder haar. En dan dacht ik: "Hoe belangrijk is je kind dan? Want als je zo denkt of zo doet, ja...".

Had je misschien schrik dat je ex misschien agressief ging zijn naar haar toe?

Slagen niet maar hij heeft haar wel eens goed vastgepakt en geschud maar niet echt lang, niet dat het gevaarlijk werd. "Nu ga je zwijgen hé' en dan heeft hij haar in de zetel gegooid. Dat is wel het enige wat hij heeft gedaan. Maar hij was ook agressief naar mij toe als ik bij hem was. Dat kind voelt en ziet dat ook he. Uiteindelijk was hij dat tegen dat kind ook, want die zat dan naast mij als baby en het is daarom dat mijn dochter nu direct boos is als je begint te roepen.

Dat is echt een trigger voor haar?

Ja, ze heeft dat echt meegenomen. Als ik nu bijvoorbeeld boos word of ik roep dan begint ze ofwel te schreeuwen van de schrik, ofwel zegt ze: "Nee mama nee, niet roepen". Als ik dan eens roep tegen mijn vriend van godverdekke of zo dan zegt ze: "Nee mama niet doen". Dat heeft ze dus meegenomen want waarom zou een kind dat anders zeggen?

Ik wil even terug gaan naar periode toen je zwanger was. Je kreeg dan zoveel reacties, van je mama, van je opa, van je tante, van je meter en je peter. Hoe reageerden je beste vriendinnen toen?

Ik had geen echte goede vriendinnen. Die zegden wel van: "Ben je dom? Je weet hoe hij is en dan maak je daar een kind mee!". Omdat ze het ook wisten. Ik was ooit eens bij, dat was toen mijn beste vriendin, maar die band is door hem kapot gegaan. Ik was daar eens blijven slapen en die wou de hele tijd babbelen om te zien wat ik deed en dat was voor die vriendin echt niet leuk. Dus die zag dan toen al wat voor iemand hij was. En toen ze wist dat ik zwanger was zei ze ook: "Natasja, met wat ben je bezig?".

Maar echte vriendinnen had ik niet omdat het alleen maar "hij" was. En daar kwam eigenlijk niemand meer tussen. Ik had geen vriendenkring want dat wou hij niet. Ik mocht niet naar een vriendin gaan want dan zou ik domme dingen doen of ging ik misschien naar andere jongens. Als je met vriendinnen weggaat en je hebt een vast vriend dan zou je die toch niet bedriegen hé. Dan zei hij van wel want in zijn ogen waren dat stomme wijven die mij zouden manipuleren om naar iemand anders te gaan of domme dingen te doen. Maar ik hield zoveel van hem dat als ik zelfs niet de kans had om te denken: "Ik ga hem bedriegen". Die maakte mij zo verliefd dat ik dacht: "Waarom moet ik een ander hebben?". En trouwens al die

jongens gaan continu feesten. Want je moet echt een jongen vinden die je ergens tegenkomt. Ik heb nu bijvoorbeeld mijn nieuwe vriend, dat is echt een heel raar verhaal. Ik heb die leren kennen in de Aldi. Ik bedoel, een echte goede normale vriend vind je op een plaats, niet op een café achter een zatte toog. Iemand die je vind achter een toog en die helemaal zat is dan denk je: "Die gaat elke week op café en die gaat misschien elke week feesten". En daar heb je niets aan. Je moet iemand vinden met een normaal leven.

Mijn vriend ging ook regelmatig eens feesten omdat hij nog zo jong was. En dan kwam ik ineens in zijn leven en dat is opgehouden maar hij gaat nog wel iedere zondag een pint drinken want dat is een traditie. Maar voor de rest gaat hij niet feesten. Toen hij 16 was ging hij wel feesten maar nu is hij 24 en heeft een vaste job en nu denkt hij daar niet meer aan. Want je hebt gasten van 24 die echt niet normaal zijn, die gaan continu feesten. Dan weet je ook dat je zo iemand niet moet in huis halen.

Ik heb mijn huidige vriend in de Aldi leren kennen. We zijn aan de praat geraakt en beginnen sms'en, hij woonde in Kasterlee dus dat was perfect voor mij. We zijn samen gaan joggen en zo. Na 2 weken hebben we dan gekust. Zo is onze relatie begonnen.

Na 2 weken al?

Ja, die maakte mij direct zo verliefd en gedurende die 2 weken is hij ook bij ons eens op bezoek gekomen en dan denk je: "Iemand vreemd die ineens in een moederhuis op bezoek komt om je dochter te leren kennen heeft wel echt iets voor je over". Normaal gezien schrikt dat wel af. Een gast van 24 die uit een heel ander leven komt en dan ineens naar een moederhuis komt om zijn vriendin en haar kind te zien en ook de band die hij had met mijn dochter maakte mij gewoon zo verliefd. Omdat ik dat nooit gezien had van mijn ex. Hij ging bijvoorbeeld ook naar de winkel, hij had een auto en hij ging ook met mij naar de winkel, naar het Kruidvat maar dat was in Turnhout en ik moest dan normaal de bus nemen maar hij zei: "Kom ik ga wel met jou".

En ik ging Pampers kopen en hij kwam terug met een Bumba. Dat kind had nooit iets van mijn ex gekregen, nooit, geen enkel cadeau. En dan denk je dat die dat echt wel wil. En zo ben ik verliefd geworden.

Maar had je dan iemand tijdens je zwangerschap waar je op kon rekenen? Je mama misschien?

Ja, op mijn mama daar kon ik sowieso op rekenen want als die zei: "ik pas elk weekend op haar, dan deed ze dat ook. Ik kon altijd met haar bellen maar ja natuurlijk zorgde er hij dan voor dat ik dat niet deed. Hij wou dat ik altijd eerst naar hem kwam als er iets was.

Onder mij in de Shelter, in het begin, woonden wij samen met een ander koppel en dat was ook zo'n jong meisje en daar ging ik altijd mee praten. En dan Julie, dat was een vrijwilligster. In de Shelter bleef 's nachts altijd een vrijwilligster slapen om als er iets was je daarbij terecht kon. In het CIG de Merode was wel begeleiding 's nachts maar in de Shelter niet daar ging iedereen 's avonds altijd naar huis. In het CIG sliep elke avond iemand van de begeleiding omdat je daar ook met 7 moeders zit, daar kun je niet als vrijwilligster zitten.

In de Shelter was er een vrijwilligster, Julie, daar heb ik nu nog altijd contact mee, want ze gaat volgende maand op kamp, die gaat alle jaren een kamp met gehandicapten en wij gaan daar samen mee op kamp. Ik heb daar vriendschap mee want mijn dochter is daar soms ook regelmatig blijven slapen, als ik een babysit nodig had of als ik eens wegging. Die steunde mij ook en die zei ook regelmatig tegen mij: "Natasja, je moet die jongen dumpen wat dat is echt geen goeie jongen voor jou". Die steunde mij echt elk moment want die was daar ook kei vaak. Beneden stond ook een bedje voor als je zelf eventjes rust wilde nemen en elke

keer als die daar was ging mijn dochter daar slapen zodat ik effe kon doorslapen. En daardoor had ik ook de ballen aan mijn lijf om tegen mijn ex te zeggen: "Boos zijn of niet, ik ga vannacht echt mijn Cam niet aanzetten", want die wou dat ik elke nacht belde en toen heb ik echt gezegd: "Ik doe dat niet meer, als je mij niet blindelings kunt vertrouwen sorry maar dan stopt het hier nu al". En toen heeft hij gezegd: "Ja, ja het is goed". Want die wou continu bellen, als het moest elke seconde van de dag.

Maar hoe kon hij je zo opeisen?

's Nachts wou die zelfs zien hoe ik sliep omdat hij dacht dat ik een andere gast in de Shelter zou laten.

Maar wat ik niet begrijp is, die jongen had duidelijk zoveel problemen, worstelde duidelijk met een heel aantal zaken, hoe kan dat dan dat die nergens...

Maar hij heeft een aantal gesprekken gehad maar toen zei hij gewoon: "dat helpt niet, ik ga daar niet naar toe want dat helpt niet". Hij had duidelijk, nu nog, problemen met zijn eigen.

Zo'n dingen geraken niet opgelost zeker als je niet als je niet...

Hij kan daar medicatie voor nemen maar hij doet dat niet. Hij kan op gesprek gaan. Hij kan hulp krijgen om werk te vinden want dat kun je in België allemaal. Je kan overal hulp krijgen om werk te vinden, om begeleiding te hebben bij je budgetbeheer, om van je drugs af te raken, voor agressie zijn er nu gesprekken, medicatie, maar dat neemt hij allemaal niet.

Mag ik vragen wat voor drugs, ik ben gewoon nieuwsgierig?

Nu alleen marihuana maar hij heeft een tijdje ook speed genomen.

Maar geen heroïne of zo?

Nee, nee. Hij heeft ooit op een fuif wel eens pillen genomen maar dat doet hij nu niet meer. Nu gebruikt hij alleen nog marihuana. Hij heeft ook een tijdje gedeald, of hij dat nu nog doet weet ik niet. Nu heeft hij ook een enkelband voor het feit dat hij toen mijn neus heeft gebroken.

Dan hebben de gevolgen hem verrast?

Ja, dacht dat daar nooit iets van ging komen omdat hij dacht dat ik nooit een gerechtszaak tegen hem zou beginnen. Maar ik heb tegen hem gezegd: "Ik kan niet anders makker, je hebt mij genoeg verdriet en pijn gedaan, ik kan niet alles door de vingers zien".

Maar goed van jou ook, want ik vroeg mij eigenlijk ook nog af toen jij vertelde dat hij eigenlijk gemotiveerd was om een kind te krijgen zodat hij uit Mol kon geraken. Was dat dan ook gelukt of niet?

Neen, hij heeft gewoon zijn tijd uit moeten doen. Hij is dan gaan lopen, ik heb je dat hele verhaal verteld. Hij dacht dat als hij dan zou gaan lopen, hij is daarna eens 2 weken met mij op de vlucht gegaan. Hij heeft eigenlijk chance gehad dat de rechter zijn verblijf niet verlengd heeft, want normaal gezien als je zoiets doet zegt de rechter dan daar een sanctie voor moet komen, maar hij mocht blijven. Hij moest daar maar 3 maanden zitten en eigenlijk verliep dat heel vlot, hij was rustig, hij was een heel andere jongen omdat hij medicatie moest nemen en hij kwam thuis en veegde zijn voeten daaraan. Maar hij dacht in zijn hoofd dat dat niet hielp maar dat hielp wel. Hij deed gesprekken met mijn moeder wat hij normaal nooit deed, hij deed normaal, was rustig, nooit boos. Ik ging bij hem op bezoek en toen zei hij achteraf, toen hij uit Mol weg was: "Ik deed dat gewoon omdat ik mij moest gedragen". Maar dat was niet waar dat was gewoon door de medicatie maar hij besepte dat niet.

Het is niet gelukt hij heeft gewoon zijn tijd moeten uitdoen. Ik was niet hoogzwanger, ik moest elk moment moeten bevallen, dan hadden ze misschien gezegd dat hij naar huis mocht omdat ik ging bevallen. Maar ik was een maand of zo en dan zouden ze niet zeggen, ga maar naar huis.

Nee, als je maar 3 maanden moet zitten.

Moest ik dat kindje nu binnen 2 maanden verloren hebben en hij zat daar nog dan hadden ze misschien gezegd dat hij efkes naar huis mocht of mij te steunen. Maar ze gaan u niet uit Mol sturen omdat je vriendin 1 maand zwanger is he. Maar hij dacht dat, omdat zijn pa vroeger in de bak heeft gezeten en uit de bak is mogen komen voor het feit dat hij ging trouwen en dat ze een kind gingen krijgen. Maar vroeger, in de tijd, was het heel anders dan nu. Nu mag je ook de bak niet meer verlaten omdat je trouwt of een kind krijgt.

Maar zijn papa zat vroeger in de gevangenis en die heeft die ooit mogen verlaten?

Ja, maar die had geen zware feiten gepleegd. Als je dat nu zou doen, je trouwt en je vrouw is zwanger mag je ook de bak niet verlaten he. Vroeger in de tijd, 20 jaar geleden mocht dat misschien maar nu niet meer. Maar hij dacht dus als zijn pa dat kon hij dat ook kon. Zo dacht die, maar ja....

Hartelijk dank voor dit interview Natasja!

Graag gedaan.

Ik merk het wel, je had ook veel te vertellen.

Ik heb mijn verhaal al meerdere keren kunnen doen. Ik praat daar wel eens graag over. Is dat ook een beetje verwerken voor jou als je erover kunt babbelen. Ja, want met mijn vriend van nu praat ik niet zoveel over vroeger. Dat is heftig voor hem.

Interview met Angel

Wat is je naam?

Angel

Hoe oud ben je nu?

30 jaar.

Hoeveel kindjes heb je?

2 kindjes van mijzelf en 1 kindje van mijn stiefzoon waar ik ook voor zorg en die bij ons inwoont.

Op welke leeftijd ben je mama geworden?

18 jaar (daarvoor ook al een kindje gekregen dat vroeg werd geboren en niet lang in leven is gebleven)

Was het een bewuste keuze om vroeg mama of papa te worden?

Niet gekozen. Had het niet verwacht, wou het niet echt. Ik heb wel gekozen om het te houden. Ik was alleen, ik rekende op mijn buik, op mijn kindje, dat ik niet meer alleen zou zijn. Ik was 2 maanden in verwachting voor ik naar België kwam.

Hoe kwam je erachter dat je in verwachting was? Kan je nog herinneren wat er toen in je hoofd omging?

Eerder onrust en paniek. Ik voelde me toen verloren. Niet weten wat ik moest doen, tot ik begeleiding kreeg en de vraag kwam of ik abortus wilde. Toen bekwam ik een beetje, toen ik zelf kon beslissen. Ik besliste om het te houden.

Ik stond er niet helemaal alleen voor in het begin. Ik was bij familie van mijn man. Maar, ze hadden me gedumpt. Ze hadden me voorgelogen. Ik had heel andere verwachtingen van in Europa te zijn. Hij was een smokkelaar, dat wist ik niet toen. Ik ben daar nu door, daar nu over praten, dat gaat wel. Maar dat heeft een aantal jaren geduurd. Ik kon er jaren niet rustig over vertellen zonder agressief of verdrietig te worden. Ik praat er liever niet over, maar ik kan het wel.

Ik ben ook met mijn eigen vzw bezig. Ik heb mijn verhaal gedaan voor de krant. Ik vecht om vooruit te gaan. Ik wil niet altijd terugkeren in mijn verhaal. Mensen moeten een stuk van mijn verhaal horen, maar graag iets positief, wat me motiveert, wat me doet vechten. Dat wil ik wel vertellen.

Toen ik hier kwam in 2008, was dat met mijn ex-man. Ik was getrouwd op een heel jonge leeftijd. Dat was een familie wens; Geen eigen keuze. Ik wist niet dat hij een smokkelaar was. Hij had me gezegd dat ik een heel zwaar leven had gehad (mishandeld geweest in Afrika, eerste kindje verloren, ...) en zou me daarom naar Europa brengen. Zijn bedoeling was echter niet om me een beter leven te geven, maar om mij in te zetten om geld te verdienen voor hem. Hij bracht me onder bij z'n broer, vrouw en hun kind. Ik was eerst hun poetshulp. Ik deed alles voor hen. Ik wist nog niet dat ik zwanger was. Toen ze wisten dat ik zwanger was, wilden me op de trein zetten om daar een asielaanvraag te doen. Ik kende niemand anders in Europa dan hen. Ik zag er ziek uit, ik begon al water te verliezen, ze konden me niet naar ziekenhuis brengen omdat ze geen problemen wilden met de politie. Daarom wilden ze me op een trein zetten. Een trein naar België. Ik wist niets van België. Ze vertelden me dat ze vanaf nu geen familie meer waren, "we kennen je niet meer", "je kent ons niet meer vanaf nu", "je hebt ons nooit gezien".

Ik kwam aan in België op 12/2/2008. Een kennis van hen stond me op te wachten in Antwerpen station. Hij haalde me op om naar een ander station te brengen. Ik mocht geen vragen stellen, want hij zou me niet kunnen antwoorden. Hij bracht me in een heel klein kot en ik kreeg een zetel toegewezen om in te slapen. Op dat moment had ik geen schrik meer, ik had niets meer te verliezen, ik had alles al verloren. Om 5u 's morgens zei hij me hem te volgen. Terug een trein. Nu ik België beter ken, weet ik dat het Antwerpen was. We zijn naar BXL-N gegaan. In het Noord-station was er keiveel volk. Hij wees me naar een hoog gebouw, waar ik naartoe moest. Ik draai me om om meer uitleg te vragen maar hij was verdwenen. Ik wist niet waar ik naartoe moest. Na een half uur stappen, heb ik een Vigilis-man, iemand van een bewakingsfirma, aangesproken om te vragen waar ik moest zijn. Hij stelde me wat vragen, of ik papieren had en zo. Maar ze hadden mijn papieren afgenomen. Ik zag er niet goed uit, ik was echt erg ziek op dat moment, ik viel bijna flauw. Twee mensen kwamen naar buiten om me te helpen en hielpen me naar de overkant van de straat en brachten me naar een ander groot gebouw. Daar was een lange file. Na een minuut zeiden ze al dat vrouwen naar links moesten en mannen naar rechts. Dat gebouw was Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) Daarna weet ik niet meer wat er is gebeurd.

Ik ben terug wakker geworden in het ziekenhuis. Daar was politie aanwezig en ook een vrouw, Ineke, die mijn voogd is geworden. Ik heb toen mijn asielaanvraag in het ziekenhuis gedaan. Dan ben ik naar Minor-Ndako gebracht. De politie is me toen komen halen voor interviews. Ze dachten dat ik loog. Ze zeiden dat ik iets erg had meegemaakt, maar dat mijn verhaal verzonnen was. Mijn asielaanvraag werd niet aanvaard. Mijn voogd is toen met me naar de ambassade gegaan. Als de ambassade me wel zou erkennen als inwoner van Sierra Leone, konden we een andere procedure starten. In het consulaat hebben ze me erkend als iemand van Sierra Leone. Daardoor kon ik tijdelijk in België blijven, onder voorwaarden van studeren en zo. Ik ben naar school gegaan, OKAN in Sint-Guido in Anderlecht, dan naar Don Bosco om zorgkundige te studeren. Ze hebben me dat niet echt gevraagd toen. Die studiekeuze werd voor mij gemaakt. Ik vind dat iedereen zelf moet kunnen kiezen wat hij wil studeren. Zodat je een job kan doen die je heel graag kan doen. Ik heb de opleiding wel afgewerkt. Ik ben afgestudeerd in 2012. Daarna ben ik beginnen werken in een rusthuis en heb ik tegelijk deeltijds onderwijs gedaan. 2 dagen studeren en 3 dagen werken, in het weekend deed ik ook zwartwerk. Ik was een alleenstaande moeder en moest voor mezelf en de kleine zorgen. Ik had een kleine steun van OCMW en ik verdiende 600€ met het werk. Daarmee kon ik niet rondkomen voor ons 2 en moest ik dus meer gaan verdienen.

Ik ben dan alleen gaan wonen in Anderlecht, met ondersteuning van Minor-Ndako. De huur bedroeg €650+kosten. Ik kon daar maar 6 maanden blijven, daarna was het echt te duur. Ik ben dan gaan inwonen bij m'n bazin van het rusthuis in Dilbeek. In plaats van huur te betalen moest ik werken. Ik deed de combi van dagwerk en nachtwerk en combineerde dat met zorg voor mijn kindje. Mijn kindje had ook een chronische ziekte. Hij had veel behandelingen nodig en moest elke maand naar het ziekenhuis. Tot op vandaag, hij is nu 12j, wordt hij af en toe nog opgenomen.

Vanaf 2015 kon ik voltijds werken in het rusthuis. Daarna kreeg ik zware rugklachten. Ik moest stoppen met werken en viel terug op een ziekte uitkering wat ik eigenlijk niet wilde. Ik wou terug gaan studeren. Ik hield van administratief werk. Die kans kreeg ik van de mutualiteit. Ik studeerde meertalig polyvalent bediende in het Centrum voor Volwassenonderwijs. Ik heb mijn diploma behaald en heb mijn stage gedaan in het Brussels Parlement. Dat is keigoed afgelopen. Nog voor het einde van mijn stage zochten ze iemand voor het kabinet mobiliteit van Pascal Smet. Ik kreeg die kans. Ze zeiden wel dat het moeilijk zou worden, omdat ik m'n diploma nog niet had en geen universiteit had gedaan. Maar ik heb de kans gekregen om het een maand te proberen. Dan werd mijn contract verlengd met 2 maanden, dan nog eens met 3 maanden... Ik kon telkens blijven. Wel steeds voor andere

functies, binnen het kabinet. Altijd verlengingen. Op het einde van die contracten was ik voor 1 maand werkloos. Dan ben ik gaan werken voor Europese Commissie. Ik moest er het technisch beheer doen van 2 gebouwen en de werken van verschillende bedrijven opvolgen. Daar klikte het niet met mijn bazin. Ze wilde dat ik dingen deed die niet strookten met mijn integriteit zoals mensen bespioneren, briefen wat de mensen over haar zeiden. Het was een heel concurrentiële plaats. Dat wilde ik niet blijven doen. Ik had al zo veel meegemaakt in mijn leven, maar mijn integriteit wilde ik niet opgeven.

Ik was toen al jaren aan het verlangen om een eigen vzw op te richten. Mijn man had daar al wat ervaring in. We hebben dat dan samen opgestart. Meetings beleggen. We zijn naar het World Economic Forum geweest en daar hebben we iemand van Ierland ontmoet die ons project ondersteunde en alle administratie overnam.

Ik heb nog contact met Marie van Minor-Ndako. Zij had een vacature online gezet. Iets over immigratie, vluchtelingen, ... mensen ondersteunen om terug te keren. Ik heb gesolliciteerd. Ze waren echt geïnteresseerd, maar zeiden dat het een grote uitdaging zou zijn voor mij. Ik zag het zitten. Nadien heb ik een tweede en derde interview gedaan om mijn kwaliteiten te checken. Die job ben ik nu gestart in januari 2020. Nu ben ik even in zwangerschaps- en bevallingsverlof. Ik heb gewerkt tot de laatste dag voor mijn bevalling.

Ben je nog steeds samen met de biologische vader van je kind?

Neen ik heb een nieuwe partner.

Was je goed voorbereid op het ouderschap?

Neen, ik had geen ervaring daarmee.

Heb je ooit professionele hulp en ondersteuning gekregen? Zo ja, welke hulp en ondersteuning kreeg je? En van welke organisatie(s)?

De hulp die ik kreeg tijdens mijn eerste zwangerschap was niet genoeg. Ik had geen ervaring met zwanger zijn en had al een kindje verloren. Het was geboren op 7 maanden en heeft 13 dagen geleefd. Maar dan is het kindje gestorven. Minor-Ndako deed echt hun best, maar het was niet goed genoeg. De begeleiders zelf hadden geen ervaring. Het waren net afgestudeerde studenten met een bachelor. Niemand had ervaring met een zwangere vrouw. Niemand had ervaring met een Afrikaanse vrouw met oorlogservaringen en ervaringen met bedreigingen, die hier moest bevallen. Niet dat een diploma niet genoeg is, dat wil ik niet zeggen, maar ervaring is nodig. Ervaring is ook deskundigheid. Het is heel belangrijk dat mensen die werken met zwangere mama's zelf ervaring hebben met zwangerschap. Mensen die niets weten van oorlog en bedreigingen weten daar zelf ook niets van. Die kunnen zo'n vrouwen niet echt begeleiden en weten niet wat ze moeten doen. Die opvolging, dat was een kleine ramp!

Als de dokter een keuze geeft, dan moet de zwangere zelf beslissen. Niet de begeleider. Nu kreeg ik geen keuze. Ik kreeg geen deftige uitleg. Mijn begeleidster wilde alles goed doen voor mij en zag me heel graag, maar... had geen ervaring. Je merkt dat 1 of 2 jaar nadien, als je echt begint te werken en je merkt dat je baarmoeder lekt. Dat komt omdat de begeleiders niet wisten dat ik kine moest hebben na de bevalling. Dat zijn dingen die de begeleiders niet wisten. Het gaat niet enkel over zwanger en bevallen, maar gaat over alles in het algemeen. Ze moeten bij aanwerving niet zeggen 'bachelor' maar vragen naar aantal jaar ervaring met bv. stage in Congo of Afghanistan, met zwangere mensen.

Je hebt ook manieren van respect betonen in Europa (bv. iemand aankijken) die heel anders zijn in andere culturen. Moslims, moet je bijvoorbeeld niet in de ogen kijken als je respect toont. Dat zijn dingen die je moet weten.

Toen ik 8 maanden zwanger was, ben ik van de trap gevallen toen er was gepoetst. Ik probeerde recht te staan maar ben terug gevallen. Mijn staartbeen en boven staartbeen was gebroken. Ze hebben me naar de huisarts gebracht. Die deed z'n vinger in m'n anus om de breuk vast te stellen. Ik kreeg het advies om een paar weken niet te zitten en ik kreeg een kussen om op te zitten als het moest.

Er was geen discipline qua eten door de begeleiders tijdens mijn zwangerschap. Geen opvolging van zwangerschapsdiabetes, van voeding. Niets van dat alles.

Ik had een heel zware bevalling en zat 12uur in de verloskamer. Ik had verschrikkelijke pijn. Mijn zoontje mankeerde bijna zuurstof bij de bevalling wat gevolgen had op zijn gezondheid daarna. Hij heeft medische en later psychische ondersteuning nodig gehad.

Eigenlijk mocht ik geen epidurale verdoving hebben. Mijn gebroken staartbeen was een contra-indicatie. Het medisch rapport (over mijn val op de trap) was echter niet op tijd bij de dokter.

De methodiekbeschrijving van onze netwerkgerichte begeleiding

Binnen onze methodiek gaan we heel gefaseerd te werk. We sommen hieronder de belangrijkste fasen even op. En lichten toe waar we specifiek binnen elke fase op inzetten.

1. De voorbereidingsfase

Focus ligt op:

- informeren
- drempels wegwerken
- mogelijke uitval in residenties detecteren

Om de overgang van jongeren naar een residentie zo naadloos mogelijk te laten verlopen besteden wij binnen de aanzet heel veel aandacht aan een goeie voorbereiding. Heel veel jongeren geven uit jeugdzorg geven immers aan zeer slecht voorbereid aan een traject rond zelfstandig wonen te beginnen. Elke jongere die een vraag tot begeleiding stelt wordt op onze dienst uitgenodigd voor een kennismakingsgesprek waarin ze terecht kunnen met al hun vragen. Naast de uitleg die we geven over onze werking, laten we jongeren ook een filmpje zien met getuigenissen van jongeren die reeds een CBAW traject hebben doorlopen. We beseffen immers bijzonder goed dat de invloed van 'gelijkgestemden' veel groter is dan die van de zoveelste hulpverlener waarmee ze geconfronteerd worden.

Voor jongeren die in een residentie verblijven voorzien we een infomoment waarop we onze werking toelichten. We doen dit niet alleen maar nodigen ook onze belangrijkste partners uit zijnde de maatschappelijk werkers van het Sociaal Huis, de VDAB en van de sociale huisvestingsmaatschappij. Wij werken met een doorschuifstelsel waarbij iedere hulpverlener gedurende 15 minuten de tijd krijgt om concreet toe te lichten wat hij voor de jongere kan betekenen en de jongeren heel concrete vragen kunnen stellen. De bedoeling van deze infosessie is dubbel. Enerzijds staat het geven van informatie centraal, anderzijds is dit moment waarop jongeren een gezicht kunnen plakken op de hulpverleners waarmee ze in de toekomst zullen geconfronteerd worden. Dit is voor jongeren heel belangrijk.

Wanneer jongeren in gesprekken aangeven dat ze het gehad hebben met hulpverlening en wanneer uitval op 18 jaar dreigt, proberen we samen met onze partners creatieve trajecten op maat samen te stellen. We maken hiervoor gebruik van onze partners in de regio die eveneens CBAW begeleidingen aanbieden. Zo is het bijvoorbeeld perfect mogelijk dat wanneer er uitval dreigt in de kamertraining de collega's van het JAC op korte termijn een begeleiding opstarten die nadien naadloos overvloeit in een CBAW begeleiding van onze dienst.

2. De opstartfase

De opstartfase begint met de intake waarna we samen met de jongere zijn netwerk in kaart brengen en steunvragen inventariseren. De bedoeling is zo snel als mogelijk het netwerk van de jongere rond de tafel te krijgen.

Focus ligt op :

- informeren van ouders/belangrijke netwerkfiguren rondom de jongeren
- toelichten van de methodiek
- activeren van het netwerk
- aftoetsen van wederzijdse verwachtingen/bezorgdheden

Waar we vroeger bij de intake enkel ouders, jongere en verwijzer uitnodigden kozen we ervoor om dit uit te breiden naar iedereen die de jongere er graag bij wou. Dit werd ook actief bevraagd voor de intake. Als jongeren graag een vriend/vriendin, oom/tante, broer/zus

op de intake wilden uitnodigen waren ze van harte welkom. We wilden elke steunfiguur van bij de start een actieve plaats geven in de begeleiding.

Tijdens de intake ligt de focus vooral op het informeren van de ouders/het netwerk. Het is vooral een moment waarop we heel duidelijk onze visie en werkwijze heel duidelijk uitleggen. Naast een aantal praktische aspecten die onherroepelijk verbonden zijn met een CBAW begeleiding is de essentie van onze uitleg dat jongeren die alleen gaan wonen niet per definitie ook alles alleen moeten doen. Net omdat ze op een veel te jonge leeftijd op eigen benen moeten staan is de steun en de aanwezigheid van zijn netwerk meer dan noodzakelijk. Het is een moment waarop we de hoop uitspreken dat het aanwezige netwerk op een actieve manier wil participeren aan de begeleiding.

Daarnaast besteden we in deze fase ook heel veel aandacht aan de wederzijdse verwachtingen en delen we de informatie die we reeds kennen over de jongere. Wij vinden het belangrijk dat de jongeren op de hoogte is van de info die we reeds over hem/haar verkregen en zijn hierin zeer transparant. Deze transparantie is immers zeer belangrijk om tot een goeie werkrelatie te komen met jongeren. Vaak dragen ze immers ervaringen mee uit eerdere hulpverleningstrajecten waarin er zaken buiten hun weten om werden beslist. Dit willen we kost wat kost vermijden.

3. De eerste weken na de opstart

Focus ligt op:

- Tot stand brengen van een werkrelatie tussen jongere en begeleider
- Verkennen van het netwerk rondom de jongere
- Samenbrengen van het netwerk

Inventarisatie fase

Van zodra de intake achter de rug is wordt de focus heel hard gelegd op het tot stand komen van een goeie werkrelatie tussen jongere en begeleider. Een goeie werkrelatie vormt het fundament van elke begeleiding. Als jongeren geen klik of verbondenheid voelen met hun begeleider levert zelfs de beste methodiek niets op.

Naast het bouwen aan een werkrelatie werd de focus ook heel hard gelegd op het in kaart brengen van het netwerk rondom de jongere. We maakten hiervoor gebruik van verschillende instrumenten nl. het genogram, de netwerklijst en het netwerkschema. We lichten de verschillende instrumenten kort even toe.

Genogram

Via de opmaak van het genogram proberen we een zicht te krijgen op de gezinssituatie van de jongere. Het gezinssysteem van de jongere wordt over 3 generaties heen in kaart gebracht. We zetten het genogram niet in als therapeutisch instrument maar gebruiken het zuiver om de familie in kaart te brengen, op zoek te gaan naar betekenisvolle relaties (in het heden of verleden), en van daaruit belangrijke steunfiguren te selecteren.

Het netwerkschema

Via het netwerkschema proberen we naast de familie ook het ruimere netwerk van de jongere in kaart te brengen. In het netwerkschema plaatsen we de jongere centraal en gaan we naast familieleden ook op zoek naar vrienden, burens, andere hulpverleners, leerkrachten of collega's die van betekenis zijn voor de jongere.

Netwerklijst

De netwerklijst bouwt voort op het netwerkschema. Waar bij het netwerkschema vooral een inventaris wordt gemaakt van belangrijke netwerkfiguren gaan we in de netwerklijst vooral focussen op de kwaliteit van de relatie maar ook op de aard van de hulp die geboden wordt. We gaan na of deze hulp vooral praktisch van aard is of jongeren zich op emotioneel vlak gesteund voelen. Krijgen jongeren vaak kritiek van bepaalde personen? Hoe vertrouwd voelen ze zich bij deze personen? Hoe lang kennen ze mekaar al? Hoe vaak hebben ze contact met mekaar? Het zijn allemaal vragen die in de netwerklijst aan bod komen.

Op basis van deze 3 netwerkinstrumenten wordt door de jongere een keuze gemaakt rond wie hij graag aanwezig wil op het netwerkoverleg. De keuze van wie effectief uitgenodigd wordt ligt volledig bij de jongere zelf.

Van zodra we zicht hadden op het netwerk rondom de jongere gaan we op zoek naar mogelijke domeinen waarbij de jongeren hulp konden gebruiken. Omdat jongeren heel weinig zicht hebben op de vaardigheden die ze dienen te ontwikkelen, hebben we een vragenlijst ontwikkeld waarin alle vaardigheden die belangrijk zijn in het kader van zelfstandig wonen opgelijst. De vragenlijst werd in de bijlage opgenomen. In deze vragenlijst vragen we de jongere om zichzelf een score toe te kennen op vaardigheden die gelinkt zijn zelfstandig wonen. Niettegenstaande het invullen van de vragenlijst heel wat vraagt van onze jongeren is het toch belangrijk om dit te doen. Van zodra de lijst ingevuld is, hebben we immers een duidelijk zicht op de vaardigheden waarover ze reeds beschikken maar ook op de vaardigheden die verder dienen ontwikkeld te worden. Het is een moment waarop we de jongeren kunnen bevestigen voor wat ze al kunnen. De vaardigheden die ze zich nog eigen dienen te maken worden meegenomen naar het netwerkoverleg waar we bekijken wie van het netwerk zich wil engageren om de jongere hierbij te ondersteunen.

Van zodra we zicht hebben op het netwerk rondom de jongere en we zicht hebben op de steunvragen waarbij de jongere hulp kan gebruiken wordt, er een netwerkoverleg gepland. We proberen dit zo kort als mogelijk na de opstart van de begeleiding te doen. In de startfase streefden we er zelfs naar om het netwerk binnen de 2 weken rond de tafel te krijgen, wat in de meeste gevallen ook effectief lukte. Het was ontzettend belangrijk dat het netwerkoverleg zo snel mogelijk kon plaats vinden om op die manier de maximale verantwoordelijkheid van meet af aan bij het netwerk te kunnen leggen. Ervaring leerde ons immers dat wanneer een netwerkoverleg te laat werd georganiseerd de verantwoordelijkheid weer grotendeels bij de begeleiders kwam te liggen en dat wilden we kost wat kost vermijden.

Organiseren van het netwerkoverleg.

Het doel van het netwerkoverleg is het netwerk samen te brengen rondom een aantal steunvragen die samen met de jongere voorbereid werden. Daarnaast is het netwerkoverleg een moment om de krachten en sterktes van jongeren duidelijk in de verf te zetten. Het netwerkoverleg werd daarom bij voorkeur georganiseerd in de woonst of thuiscontext van de jongere.

Zoals hierboven reeds werd beschreven is het de jongere die bepaalt wie er aan het netwerkoverleg deelneemt. Dit is een heel belangrijk gegeven. Als hulpverlener is het ontzettend belangrijk de keuze van de jongere hierin te respecteren ook al heeft men als

hulpverlener het gevoel dat er een aantal belangrijke netwerkfiguren op het overleg ontbreken. Het is de jongere die zich goed moet voelen bij de mensen die zijn traject mee vorm gaan geven. De keuze van wie de jongere uitnodigt geeft onmiddellijk aan hoe de jongere zich ten opzichte van zijn netwerk verhoudt. Als hulpverlener is het belangrijk om hier zicht op te hebben om hier later in de begeleiding mee aan de slag te kunnen gaan.

Uitnodigen van het netwerk

Het netwerk wordt in eerste instantie telefonisch uitgenodigd. Het is de jongere die in aanwezigheid van zijn begeleider belangrijke netwerkfiguren opbelt en hen uitnodigt om aan het overleg deel te nemen. Na dit telefonische contact volgt er ook een schriftelijke uitnodiging waarin de plaats, datum en het uur van het netwerkoeverleg wordt meegedeeld. Aanvullend krijgt het netwerk ook een aantal vragen mee ter voorbereiding van het overleg.

Zo wordt er aan het netwerk gevraagd om na te denken over volgende vragen:

- Wat zijn de sterktes van de jongere?
- Wat heeft hij/zij reeds bereikt?
- Over welke vaardigheden beschikt de jongere?
- Waar heeft de jongere nog verdere ondersteuning bij nodig?
- Zijn er eventuele aandachtspunten?

De focus van de vragen ligt vooral op de sterktes en krachten waarover de jongere beschikt. Dit is een bewuste keuze. Jongeren zijn immers meestal goed op de hoogte van de zorgen en hun werkpunten. Dit werd hen in het verleden immers al meermaals meegegeven. Hun krachten en sterktes zijn meestal onderbelicht gebleven. Net daarom willen we hier in het netwerkoeverleg heel duidelijk de focus op leggen.

Het verloop van het netwerkoeverleg

Het netwerkoeverleg verloopt via een duidelijk omschreven protocol. Op het moment dat het netwerk rond de tafel zit doorlopen we volgende stappen:

Stap 1: De begeleider stelt de netwerkgerichte begeleiding voor, schetst het doel en de structuur van het netwerkoeverleg

In deze stap stelt de begeleider zichzelf voor en wordt het aanwezige netwerk bedankt voor hun aanwezigheid, we geven duidelijk aan dat er voor de jongere een CBAW traject werd opgestart en dat we er alles aan gaan doen om dit traject tot een goed einde te brengen. We schetsen ook heel duidelijk dat zelfstandig wonen een enorme opdracht is voor een jongvolwassene en dat het niet de bedoeling kan zijn dat hij/zij dit volledig op eigen kracht moet doen. Net omdat zelfstandig wonen zoveel vraagt is de hulp van een steunend netwerk ontzettend belangrijk.

We geven duidelijk aan dat de jongere hen heeft uitgekozen omdat hij/zij voor hem de belangrijkste steunfiguren zijn, waarna we aan de aanwezigen vragen om zichzelf voor te stellen en mee te geven op welke manier ze met de jongere verbonden zijn.

Wanneer het netwerk zich heeft voorgesteld schetsen we het doel van deze bijeenkomst. De jongere heeft een aantal steunvragen voorbereid waarbij hij hulp van het netwerk kan gebruiken. Hij zal deze straks voorstellen. Het is ook perfect mogelijk dat een steunfiguur dit in plaats van de jongere doet wanneer de jongere zich daar beter bij voelt.

Het voorstellen van de steunvragen gebeurt enkel in aanwezigheid van het informele netwerk (vrienden, familieleden). Het formele netwerk (hulpverleners) verlaten op dat ogenblik de ruimte.

Stap 2: Indien de consulent/contactpersoon aanmelder aanwezig is schetst hij/zij het kader waarbinnen het netwerk van de jongere mag werken. Indien niet aanwezig brengt de begeleider in hun naam de verwachtingen.

De consulent/aanmelder heeft vaak een heel goed zicht op de voorgeschiedenis van de jongere alsook duidelijke verwachtingen rond wat er in de begeleiding aan bod dient te komen. We vragen aan de consulent/aanmelder wat zijn specifieke verwachtingen zijn. Tevens geeft de consulent/aanmelder de spelregels mee waarbinnen het netwerk zich kan bewegen. Het kan bijvoorbeeld perfect zijn dat de consulent ervoor kiest om de opvolging van financiën bewust niet bij het netwerk maar bij de begeleider te leggen omdat er reeds eerder problemen waren rond omgaan met geld. Het is de bedoeling dat het informele netwerk tot een plan komt binnen de krijtlijnen die de consulent/aanmelder meegeeft.

Stap 3: De begeleider vraagt het aanwezige netwerk de krachten van de jongere te benoemen.

Deze stap refereert naar de vragen die via het netwerk via brief of mail ontving ter voorbereiding van het netwerkoverleg. We vragen het aanwezige netwerk heel specifiek de krachten en sterktes van de jongere te benoemen. Voor jongeren is dit een ontzettend belangrijk moment. Want zoals reeds eerder vermeld weten ze wel perfect wat er allemaal fout is gelopen in het verleden maar hebben ze nog weinig voeling met hun eigen krachten. Naast de krachten worden in deze fase ook de zorgen van het aanwezige netwerk bevroegd. Het is echter niet de bedoeling dat alle zorgen in deze fase nogmaals breed uitgesmeerd worden want dat doet de helende kracht van dit moment volledig teniet. Het is de taak van de begeleider om te bewaken dat de focus op de krachten blijft liggen.

Stap 4: De begeleider legt de afspraken uit vooraleer het formele netwerk de ruimte verlaat.

Alvorens het formele netwerk (hulpverleners) de tafel verlaat is het belangrijk om het informele netwerk (vrienden, familieleden) duidelijk te brieven rond wat precies de bedoeling is. We geven heel duidelijk mee dat de focus ligt op het ondersteunen en bieden van leerkansen en niet zozeer op het overnemen van taken. Wanneer netwerkfiguren taken overnemen is dit niet echt een meerwaarde voor de jongere. Het netwerk staat ook niet alleen in de taken die het opneemt. Bij vragen of onduidelijkheden kunnen ze steeds een beroep doen op de begeleider die hen hierin gaat coachen en ondersteunen.

We leggen ook heel duidelijk uit wat de meerwaarde is van op deze manier te werken. Steun vanuit het netwerk blijft immers verder lopen na het afronden van de begeleiding. Sommige zaken raken ook sneller geregeld wanneer het netwerk zich ertoe engageert. Zo zal een huisbaas bijvoorbeeld sneller geneigd zijn een woning te verhuren aan een jongere wanneer hij vergezeld wordt door zijn ouders in plaats van een begeleider vanuit jeugdzorg.

We geven ook mee dat enkel de voorbereide steunvragen aan bod komen. Zonder twijfel komen er in de loop van het begeleidingsproces nog andere vragen naar boven komen maar deze zijn op dit ogenblik nog niet aan de orde. Er wordt ook uitgelegd waarom de hulpverleners tijdens dit moment de ruimte verlaten nl. om ervoor te zorgen de engagementen die worden uitgesproken en de taken die verdeeld worden ook maximaal bij het netwerk liggen. Aanwezigheid van hulpverleners zorgt toch maar voor een zekere terughoudendheid bij het netwerk om door te praten. Vaker neemt het netwerk ook een afwachtende houding aan wanneer de hulpverleners rond de tafel blijven zitten.

Het netwerk krijgt de tijd die het nodig heeft om zich over te steunvragen te buigen. Als niemand zich voor een bepaalde vraag kan engageren is dat geen probleem. Dan wordt er later op deze vraag teruggekomen of komt deze taak bij de begeleider te liggen.

De begeleider is niet ver uit de buurt om dringende vragen te beantwoorden.

Stap 5: Het formele netwerk verlaat de ruimte en het informele netwerk maakt een plan op.

De jongere brengt in deze fase de steunvragen die hij voorbereid heeft.

Het informele netwerk bekijkt op welke manier ze kunnen helpen. Ze krijgen de tijd die ze daarvoor nodig hebben. Als hulpverlener is dit een speciaal moment. Hulpverleners voelen immers aan dat ze de "controle" letterlijk loslaten en dit in handen van het netwerk leggen. De eerste keren voelt dit eerder vreemd aan, maar dat went bijzonder snel. Het besef dat de verantwoordelijkheid ligt waar ze dient te liggen is voor begeleiders hierbij en steunende gedachte.

Van zodra het plan zijn definitieve vorm heeft sluit het formele netwerk terug aan.

Stap 6: Het plan wordt voorgelegd ter goedkeuring aan de begeleider en consulent/aanmelder

Wanneer het plan conform alle afspraken opgesteld is, wordt het formeel bekrachtigd. Er wordt een kort verslag opgemaakt van wie wat doet en binnen welke tijdspanne dit gebeurt. Dit verslag wordt zo snel als mogelijk aan alle aanwezigen bezorgd. Tevens wordt er een nieuw netwerkoverleg gepland ter opvolging.

4. Het netwerk actief aan de slag

Focus ligt op:

- Opvolgen en coachen van het netwerk

Van zodra het netwerkoverleg achter de rug is, is het de taak van de begeleider om op te volgen of iedereen zijn uitgesproken engagement ook opneemt. Het is de begeleider die het overzicht houdt op welke processen er precies aan het lopen zijn. Hij ondersteunt het netwerk bij vragen, en stuurt processen bij indien nodig. Door op deze manier te werken, handelt de begeleider vanuit een heel andere positie. Daar waar hij vroeger de spilfiguur in de begeleiding was, houdt hij nu meer het algemene overzicht op de begeleiding en coacht het netwerk. Deze rolverschuiving is heel fundamenteel en zorgt ervoor dat de verantwoordelijkheid echt ligt waar ze dient te liggen namelijk bij het netwerk.

Naast zijn rol als coach blijft de begeleider ook actief aan de slag gaan met zijn jongere. Er blijven nog voldoende doelen over om met de jongere aan de slag te gaan. Als het netwerk rondom de jongere zijn taak op een actieve manier opneemt zorgt dit ervoor dat de begeleider meer ruimte krijgt om rond andere, fundamentele thema's aan de slag te gaan zoals bijvoorbeeld het psychisch welbevinden van de jongere.

Doorheen de begeleiding is er veelvuldig telefonisch contact tussen de begeleider en het netwerk dat de jongere omringd. Volgens afspraak wordt het netwerk op regelmatige tijdstippen terug samengebracht om een stand van zaken op te maken. Op dergelijke momenten wordt bekeken wat we reeds bereikt hebben in de begeleiding en wat er nog meer nodig is. Nieuwe steunvragen kunnen het netwerk voorgelegd worden. Dit proces blijft lopen tot de jongere sterk genoeg is om op eigen benen te staan en zonder begeleiding maar met de steun van zijn netwerk verder kan.

5. Afrondingsfase

Focus ligt op:

- Zorgzame en geleidelijke afronding van de begeleiding.
- Netwerk en jongeren maken zelfstandig afspraken en nemen beslissingen.

Wanneer de jongere zich sterk genoeg voelt kan in onderling overleg beslist worden om de begeleiding af te ronden. Dit gebeurt op een geleidelijke manier. In deze fase worden de gesprekken met de begeleider afgebouwd. In deze fase wordt het netwerk rondom de jongere op de hoogte gebracht van het afronden van de begeleiding. Dit gebeurt via mail of brief.

In de afrondingsfase worden er geen nieuwe werkgebieden of steunvragen meer opgemaakt. De begeleider laat het initiatief bij de jongere liggen. Bij elke vraag die er vanuit de jongere komt vertrekken we vanuit zijn eigen krachten en zelfregulerend vermogen. Wanneer de jongere zich echter niet sterk genoeg voelt om het probleem het hoofd te bieden, dan wordt er doorverwezen naar het netwerk.

We streven er in deze fase naar om het netwerk voor een laatste keer samen te brengen tijdens een netwerkoeverleg rond een centrale vraag nl. "Hoe kan de jongere verder ondersteund worden na het afsluiten van de begeleiding".

Van zodra de begeleiding afgerond is besteden we heel veel aandacht aan het aspect nazorg. Hoe dit gebeurt, wordt toegelicht in het volgende hoofdstuk.

De voordelen van het netwerkoeverleg op een rijtje:

VOORDELEN

- Reacties van steunfiguren waren vrijwel altijd positief. Ze waren vaak heel blij dat ze van bij de start actief deel mochten uitmaken van de begeleiding. Van meerdere mensen kregen we te horen dat ze zich buitengesloten gevoeld hadden in eerdere hulpverleningstrajecten. Ze hadden het gevoel enkel geconsulteerd te worden op momenten waarop het moeilijk liep binnen de hulpverlening en de hulpverleners het zelf niet meer zo goed wisten.
- Het uitnodigen van het netwerk leverde een schat aan informatie op. Waar er voorheen gepraat werd over het netwerk met de jongere, kregen we nu een rechtstreeks zicht op de onderlinge verhoudingen en dynamieken die er speelden. Met de informatie die we via deze rechtstreekse observaties verkregen konden we binnen de begeleiding onmiddellijk aan de slag.
- Het feit dat zowel ouders als hulpverleners als informeel netwerk samen een steunend netwerk vormden ten behoeve van de jongere zorgde voor een positievere dynamiek en een gevoel van gedeelde verantwoordelijkheid. Omdat alle neuzen in dezelfde richting stonden, werden zaken sneller aangepakt en moeilijkheden sneller gedetecteerd. Heel concreet stelden we bijvoorbeeld vast dat jongeren met hulp van hun netwerk veel sneller aan woonst raakten dan jongeren die op dat vlak geen hulp kregen. Ook bij moeilijkheden had de begeleider het gevoel er niet langer alleen voor te staan maar kon hij een beroep doen op het netwerk om hierin steun te bieden.
- Hulpverlening is heel verbaal en dus niet altijd makkelijk voor mensen die minder spraakzaam zijn. Door mensen de kans te geven heel concrete zaken op te nemen stelde we ook vast dat we op die manier aan onderlinge verbinding werkten. We denken hierbij aan Robert, de papa van Kevin, die aangaf niet met zijn zoon te kunnen

praten maar wel zijn betrokkenheid kon tonen door samen met zijn zoon de verhuis te regelen en zijn appartement te schilderen.

- Het organiseren van een netwerkoverleg vraagt een zekere inspanning, maar van zodra het netwerk effectief actief is levert dit voor de hulpverlener tijdswinst op. De refund is de inspanning dus meer dan waard.
- Wanneer we jongeren bevragen geven de meesten aan dat ze een netwerkoverleg als positief ervaren. Vooral het moment waarop hun krachten benoemd worden ervaren ze als zeer positief. Jongeren geven ook aan zich soms heel verrast te voelen dat er nog zoveel mensen in hun leven zijn die daadwerkelijk voor hen iets willen betekenen ondanks alles wat er in het verleden heeft plaatsgevonden.

De nadelen van een netwerkoverleg op een rijtje:

NADELEN

- We stelden vast dat het organiseren van een netwerkoverleg voor sommige jongeren te hoog gegrepen was. Soms waren voorgeschiedenissen te problematisch of de waren breuken te vers en te pijnlijk om iedereen al rond de tafel te kunnen brengen. Wanneer dit het geval was stelden we vast dat we als hulpverleners geen alternatief hadden om hiermee om te gaan.
- Sommige jongeren hadden heel weinig netwerk waarop ze effectief een beroep konden doen. Het toewerken naar een netwerkoverleg was voor hen een pijnlijk proces dat hen confronteerde met hun isolement en hen daardoor meer onderuit haalde dan steun gaf.
- Voor onszelf stelden we vast dat in sommige situaties de organisatie van een Netwerkoverleg te veel een doel op zich geworden was in plaats van een middel om een doel te bereiken. Dit kwam in conflict met onze visie waarin we zorg op maat wensten te bieden.

Enige bijsturing van de methodiek bleek dus noodzakelijk.

Waarin we bijstuurden:

Op basis van de nadelen hierboven vermeld, beslisten we onze methodiek enigszins aan te passen. Wanneer een netwerkoverleg te hoog gegrepen was voor een jongere gingen we aan de slag met netwerkcontacten. Wanneer ook bleek dat netwerkcontacten te veel vroegen van onze jongeren werd er actief ingezet op het werken aan herstel.

Netwerkcontacten:

De voorbereiding van een netwerkcontact gebeurt op dezelfde manier als bij een netwerkoverleg.

Net als bij een netwerkoverleg wordt er een genogram, netwerklijst en netwerkschema opgemaakt en op basis daarvan worden belangrijke netwerkfiguren geselecteerd. Wanneer echter blijkt dat er tegenindicaties zijn om alle netwerkfiguren gezamenlijk rond de tafel te brengen kan er ook gekozen worden om netwerkfiguren individueel aan te spreken.

Net als bij een Netwerkoverleg is het de jongere die in aanwezigheid van de begeleider contact opneemt met zijn/haar steunfiguur en een overlegmoment vastlegt.

Het verloop van een netwerkcontact is ook quasi simultaan aan dat van een netwerkoverleg. Volgende stappen worden doorlopen:

Stap 1: De begeleider stelt de netwerkgerichte begeleiding voor en schetst het doel van het netwerkcontact.

Dit gebeurt op dezelfde manier als in een netwerkoverleg. Ook hier staan we stil bij de reden waarom de jongere voor deze netwerkfiguur heeft gekozen en bekijken we op welke manier hij zij nu reeds steun biedt. Anders dan bij een netwerkoverleg is bij een netwerkcontact de consulent of aanmelder niet aanwezig. Indien er bepaalde tegenindicaties zijn om deze netwerkfiguur bepaalde steunvragen te laten opnemen, wordt hier op voorhand rekening mee gehouden.

Stap 2: De begeleider vraagt de steunfiguur de krachten van de jongere te benoemen.

Ook binnen een netwerkcontact is dit een zeer belangrijk moment. Het feit dat er slechts één netwerkfiguur aanwezig is doet geen afbraak aan de waarde van dit moment. Net omdat er maar één iemand aanwezig is heeft de begeleider de mogelijkheid om hier iets langer aandacht aan te besteden. Net als bij een netwerkoverleg dient de begeleider duidelijk te bewaken dat het benoemen van de krachten voorop staat en dat men niet verzeild in het opsommen van zorgen en problemen.

Stap 3: De begeleider legt de spelregels/afspraken uit.

Ook bij een netwerkcontact geldt dat men niet mag overnemen maar de jongere leerkansen moet bieden.

Stap 4: De jongere brengt zijn steunvragen.

De jongere brengt de steunvragen die hij voorbereidde en samen er wordt bekeken op welke vlakken de steunfiguur kan helpen. Waar bij een netwerkoverleg de begeleider altijd de tafel verlaat is dit bij een netwerkcontact minder het geval. Meestal houdt de begeleider zich bewust op de achtergrond en neemt het de verslaggeving voor zijn rekening.

Net als bij de het netwerkoverleg volgt de begeleider de gemaakte afspraken op en zorgt voor coaching indien nodig.

Het werken met netwerkcontacten was een belangrijke aanvulling op onze bestaande methodiek en zorgt voor meer flexibiliteit. In sommige begeleidingen wordt enkel ingezet op netwerkoverleg, in andere enkel op netwerkcontacten. Soms kiezen we echter voor een combinatie van beiden.

Werken aan herstel:

Niettegenstaande we heel hard geloven dat niemand alleen in het leven staat en dat iedereen onlosmakelijk met anderen verbonden is, hebben sommige jongeren toch het gevoel dat ze wezenlijk alleen zijn en op niemand kunnen terugvallen. Op hun tempo proberen we zicht te krijgen op belangrijke zorgfiguren uit het verleden en werken we naar een proces van herstel. We proberen zicht te krijgen op breuken die ze meemaakten alsook op de oorzaak van deze breuken. Het geven van erkenning voor onrecht staat in dit proces centraal alsook het zicht krijgen op wensen/verlangens om tot een eventueel herstel te komen.

Als jongeren de wens uiten om tot herstel te komen en aangeven hiervoor klaar te zijn proberen we met toestemming van de jongere contact te leggen met deze netwerkfiguren. We proberen vooral voeling te krijgen met hoe zij naar de jongere kijken, wat hun visie is op de breuk en welk onrecht zij ervaren hebben. Elke interventie die binnen het werken aan herstel gebeurt, is gericht op het herstellen van contact en het terug tot stand brengen van verbinding met de mensen die er voor de jongere toe doen. We gaan bekijken of mensen nog in mekaar willen investeren maar ook naar wat ze daarvoor nodig hebben.

Werken aan herstel vraagt tijd en het is bijzonder belangrijk om het tempo van de jongere hierin te respecteren. Vaak is extra therapeutische begeleiding ook aangewezen maar ook hier moet de jongere klaar voor zijn.

Onze kijk nu

Intussen werken we binnen CBAW "De aanzet" al meer dan 10 jaar volgens de principes van de netwerkgerichte begeleiding. Waar we vroeger de methodiek heel strak toepasten, spelen we tegenwoordig meer met de mogelijkheden die de methodiek ons biedt. Het activeren van het netwerk en het verbindend werken is intussen een evidentie geworden in elke begeleiding die we opstarten. Wat de jongeren nodig hebben staat centraal. Of dit gebeurt via netwerkoeverleg of netwerkcontact beschouwen we op dit ogenblik als minder belangrijk.

Het voordeel van al een zekere tijd in de sector van de jeugdzorg te werken is dat je de kan terugkijken op wat werkt en op wat effectief nodig is om jongvolwassenen vooruit te helpen in hun leven. Het antwoord op deze vraag is heel simpel. Jongvolwassenen hebben nood aan verbinding met mensen die er voor hen toe doen. Wanneer begeleiders een traject binnen zelfstandig wonen succesvol afronden en we na zekere tijd bekijken wat werkzame factoren zijn, staat het aspect verbinding steeds centraal. Jongeren die over een netwerk (hoe klein ook) beschikken die hun ondersteunt, hun helpt bij moeilijke momenten, een luisterend oor biedt als het allemaal weer even te veel wordt, staan sterker in hun schoenen en ook sterker in het leven. Jongeren waarbij deze verbinding ontbreekt zijn per definitie kwetsbaar. Diegenen die deze vorm van verbinding missen zien we tot onze grote spijt in onze dagdagelijkse praktijk vaker ontsporen.

Verbonden zijn met andere mensen. Het klinkt heel simpel maar dat is het allesbehalve voor jongeren die in de jeugdzorg verblijven. Omwille van hun turbulente en complexe voorgeschiedenissen waarin breuken veelvuldig voorkomen, zijn zij diegenen bij uitstek waarbij de verbinding met anderen onder zware druk staat.

De opdracht van ons werk is in sé simpel, namelijk terug voor verbinding zorgen. Dit bewerkstelligen in de praktijk is echter een pak moeilijker en vraagt een onvoorwaardelijk geloof van begeleiders in jongeren dat relaties kunnen hersteld worden alsook sterke competenties van begeleiders om dit proces in de praktijk te begeleiden.

Het tot stand brengen van verbinding overstijgt het netwerkgericht werken zoals het hierboven werd beschreven. Men zou kunnen zeggen dat netwerkcontacten en netwerkoeverleggen als in steek te taakgericht zijn waardoor hun impact te beperkt is. Deze kritische opmerking is mogelijks terecht. Maar men moet natuurlijk ergens beginnen.